

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Vliv vztahu matky a dcery na budoucí partnerský život

Bakalářská práce

České Budějovice 2011

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Kouřilová

Vypracovala:

Mgr. Lenka Turková

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Netolicích dne 3.1. 2011

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. Janě Kouřilové za podnětné rady, připomínky a pomoc při interpretaci výsledků. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat pěti odvážným ženám, účastnicích se mého kvalitativního výzkumu, za jejich odvahu sdílet se mnou a ostatními čtenáři jejich osobní příběhy.

ANOTACE

Předložená práce se zabývá tematikou vztahu mezi matkou a dcerou a jeho vlivem na budoucí partnerský život. Práce je rozdělena na část teoretickou, která zahrnuje několik tématických celků – vymezení a vývoj vztahu matky a dítěte, systemický pohled na rodinu, patologie v diádě matka a dítě a dopady na partnerské vztahy a návrhy řešení problematického vztahu s matkou a s partnerem. Ve výzkumné části je rozpracována kazuistická studie jedné rodiny, která je zaměřena na ženskou linii a zahrnuje pět generací. Vypovídalo pět žen a o dalších dvou bylo vypovídáno. Cílem výzkumu bylo pochopit hloubku konkrétního vztahu mezi matkou a dcerou a jeho vlivem na budoucí partnerské vztahy z hlediska jejich osobního příběhu. Rozhovory byly vyhodnoceny podle techniky Adult Attachment Interview (AAI) dle Mary Mainové a dalších komponent.

Klíčová slova: vztah matka – dítě, patologický vztah, partnerský vztah, teorie attachmentu.

ANNOTACION

Presented task deals with a relationship between mother and daughter and the effect on a future partnership. The task consists to the theoretical part, which includes several thematic units such as definition and the mother-daughter relationship's development, systemic view of the family, pathology in this specific relation and future impacts, recommended solutions of problematical relationship with mother and life partner as well. The practical part deals with case problem of one family, which is focused on five generation's female bloodline. Five women were interviewed and two women were interpreted by memories. The object of this task is to understand the depth of particular relationship between mother and daughter and its effect on oncoming relations from the personal story side. Interviews were evaluated by Adult Attachment Interview (AAI) method from Mary Main and other components.

The key words: relationship mother-child, pathological relation, partnership, attachment theory.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1.VYMEZENÍ VZTAHU MATKA-DÍTĚ.....	8
2.VÝVOJ VZTAHU MATKA-DÍTĚ.....	8
2.1 Navázání vztahu v děloze.....	8
2.2 Interakce mezi matkou a dítětem po narození.....	9
2.2.1 Podmínky ze strany dítěte.....	9
2.2.2 Podmínky ze strany matky.....	10
2.3 Kořeny postojů k druhým lidem v teoriích.....	10
2.3.1 Potřeba mateřského objektu.....	10
2.3.2 Teorie attachmentu (připoutání).....	11
2.3.3 Vznik jádra a hranic osobnosti.....	14
2.3.4 Paralelní vývoj mateřského chování.....	15
2.3.5 Dostatečně dobrá matka a první kojení.....	15
2.3.6 Jungova teorie mateřských komplexů.....	16
2.4 Matka jako odrazový můstek do světa.....	18
2.5 Matka jako vzor.....	18
2.6 Základy generové identity a budoucí partnerství.....	19
2.7 Odpoutání od matky v adolescenci.....	20
3.RODINA JAKO SYSTÉM.....	20
4. PATOLOGIE V DIÁDĚ MATKA-DÍTĚ A DOPADY NA PARTNERSKÝ ŽIVOT.....	22
4.1 Dopady patologického vztahu a rizikové matky.....	22
4.1.1 Psychická deprivace.....	22
4.1.2 Psychická subdeprivace.....	23
4.1.3 Rizikové matky.....	23
4.2 Fyzicky nebo emočně nepřítomná matka.....	23
4.2.1 Patologie vztahu.....	23
4.2.2 Dopady na partnerský vztah.....	24
4.3 Emocionálně nestabilní matka.....	24
4.3.1 Patologie vztahu.....	24
4.3.2 Dopady na partnerský vztah.....	25
4.4 Příliš milující matky.....	25
4.4.1 Proč matka příliš miluje své dítě.....	25
4.4.2 Nedostatečné odpoutání od matky.....	26

4.5 Manipulující matka.....	26
4.5.1 Patologie vztahu.....	26
4.5.2 Dopady na partnerský vztah.....	26
4.6 Dominantní matka.....	27
4.6.1 Patologie vztahu.....	27
4.6.2 Dopady na partnerský vztah.....	27
4.7 Stále doprovázející matka.....	28
4.7.1 Patologie vztahu.....	28
4.7.2 Dopady na partnerský vztah.....	28
4.8 Matka idealizující si dítě.....	29
4.8.1 Patologie vztahu.....	29
4.8.2 Dopady na partnerský vztah.....	29
5. ŘEŠENÍ PROBLEMATICKÉHO VZTAHU S MATKOU.....	30
5.1 Naše matka v nás.....	30
5.2 Pouto mezi matkou a dítětem.....	30
5.3 Smíření s matkou.....	31
6. ŘEŠENÍ PROBLEMATICKÉHO VZTAHU S PARTNEREM.....	31
6.1 Diferenciace partnerů.....	31
6.2 Opakování stejných chyb a naučená bezmocnost.....	32
6.3 Vztah jako cesta.....	32
6.4 Seberealizace v lásce.....	33
7. CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	34
8. POPIS VZORKU.....	35
9. METODA SBĚRU A ZPRACOVÁNÍ DAT.....	37
10. VÝSKLEDKY VÝZKUMU.....	38
10.1 Kazuistika babičky Marie.....	38
10.2 Kazuistika matky Jany.....	43
10.3 Kazuistika prvorozené dcery Jany.....	50
10.4 Kazuistika druhorozené dcery Lucie.....	57
10.5 Kazuistika třetí dcery Veroniky.....	61
11. SHRUTÍ.....	64
ZÁVĚR.....	68
LITERATURA.....	69
SEZNAM PŘÍLOH.....	71

ÚVOD

Každý člověk na této planetě má svou matku, jedná se o záležitost tak samozřejmou, že některé z nás ani nenapadne o této skutečnosti přemýšlet. Při hlubším zamyšlení ale zjišťujeme jak je mateřství fascinující a že již naši předci se nad tímto fenoménem pozastavovali. Kult mateřství byl v dřívějších dobách uznáván a ctěn, prostřednictvím ženy byl darován další život a bylo zajištěno předávání poselství dalším generacím. Již v Desateru Božích přikázání nacházíme vymezení vztahu rodičů a jejich dětí. Čtvrté přikázání praví: „*Cti otce svého i matku svou, abys dlouho žil a dobře ti bylo na zemi.*“¹ Naši předci již dávno věděli jak je vztah mezi matkou a dítětem důležitý a rozhodující pro další život člověka. Z těchto pravd čerpáme dodnes a potvrzují je i mnohé psychologické výzkumy.

Vztah matky a dítěte je nejdůležitějším vztahem v životě člověka, ze kterého vycházejí ostatní vztahy, z tohoto předpokladu budeme vycházet. V této bakalářské práci bude pojednáváno o vlivu primárního mateřského vztahu na partnerské vztahy. Disharmonii v partnerských vztazích můžeme hledat v problematickém vztahu s mateřskou osobou. Pokusím se pomocí teoretické základny popsat, jakým mechanismem dochází k problematickým vztahům a v praktické části se zaměřím na vysvětlení a konkrétní demonstraci. Ve výzkumu bude použita narativní metoda, kdy budou nabídnuty životní příběhy žen, které spojuje pokrevní pouto a zahrnují několik generací.

Ráda bych se prostřednictvím této bakalářské práce zamyslela nad hloubkou a zákonitostmi tohoto vztahu. Toto téma jsem si zvolila z toho důvodu, že bych se v budoucnu ráda věnovala práci rodinného psychoterapeuta a toto je výborná šance prohloubit si dosavadní znalosti.

Archetyp matky má mnoho tváří. Matka může být milující a starostlivá, ale také divoká a nespoutaná nositelka života a veškeré mnohotvárnosti psychiky. Ochraňuje, ale i pohlcuje, život dává i bere (Jung, 1997).

¹ Bible – Starý zákon

1. VYMEZENÍ VZTAHU MATKA - DÍTĚ

Vztah mezi matkou a dítětem je nejdůležitějším vztahem v životě každého jedince. To, co jsme se naučili ve svém vztahu s matkou hluboce ovlivňuje každou oblast našeho života v dospělosti. Od matky se učíme, jak budeme chápat důvěrné vztahy, jak budeme přistupovat k druhým lidem a jak budeme respektovat jejich svébytnost. Náš emocionální vývoj určují dvě skutečnosti – **v jaké mateřské péči jsme vyrůstali a jak jsem na ni reagovali** (Cloud, Townswend, 2000). Z toho vyplývá, že velmi záleží na osobnosti dítěte a nejedná se o jednosměrný akt. Vztah mezi matkou a dítětem je plastický a reciproční. Důležitá je resilience (odolnost) dítěte vůči nepříznivým vlivům a jeho pozitivní vztahové vybavení, tj. sociabilita, která zpětně ovlivňuje chování matky (Sobotková, 2001).

2. VÝVOJ VZTAHU MATKA - DÍTĚ

2.1 NAVÁZÁNÍ VZTAHU V DĚLOZE

Studie v oboru prenatální psychologie potvrzují, že embryo a následně plod vnímá své okolí od okamžiku početí. Biologické, emocionální a vnější vlivy v prenatálním období jsou vkladem a plánem, ze kterého bude jedinec vycházet po zbytek života. Jedná se o tzv. **prenatální výchovu**, kdy matka s dítětem komunikuje a předává mu svá poselství o vztazích a světě obecně. Svým optimálním přístupem ke světu a udržováním psychické pohody dítě učí regulovat jeho emocionální a biologické potřeby (Barracová, 2007).

Z toho vyplývá, že v děloze můžeme hledat **počátky vnitřního prožívání**. V posledních dvou měsících nitroděložního života má plod **schopnost učit se**, tj. těžit ze zkušenosti a aktivně ovládat prostředí. Velmi podstatná je **sociální interakce**, kdy se dítě dostává do určitého aktivního kontaktu s matkou. Na jeho pohyby matka emocionálně reaguje a její emoce ovlivňují dítě vytvářením vzorců zvláštních podnětových situací. Na konci těhotenství již rozlišuje hlas své matky i s jeho emocionálními odstíny. Významný je dobrý psychický stav matky, na kterém může dítě stavět základy své psychiky. Dítě je tedy již prenatálně s matkou „emočně vyladěno“, toto vyladění po porodu plynule přechází v neverbální komunikaci (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Výklad můžeme rozšířit teorií Jiřiny Prekopové (2009), která zastává názor, že již v děloze je dítě matkou „objímáno“. Čím více dítě roste, tím více se v děloze rozpíná a děložní stěna ho drží stále těsněji a pevněji. Pokaždé, když se těchto *hranic dotkne*, vnímá dítě rytmus pohybování a také to, že jsou *pevné, teplé a měkké*. Může se spolehnout na matčin rytmus a cítit se bezpečně, provází jej i tlukot srdce a dech matky.

2.2 INTERAKCE MEZI MATKOU A DÍTĚTEM PO NAROZENÍ

Hewstone a Stroebe (2006) uvádějí, že socializace začíná na samém začátku života jedince a působí zde **model vzájemného ovlivňování matky a dítěte**. Podle tohoto modelu se dítě aktivně podílí na vlastním sociálním vývoji, klade důraz na vzájemnou závislost matky a dítěte při většině sociálních transakcí, k nimž mezi nimi dochází. Důležité je přispění obou stran, kdy matka a dítě se poznávají, pozorují a učí se od sebe. Již během několika prvních týdnů vykazuje dyáda matka–dítě sladěné reakce aktivity a klidu, jako by se předem domluvily. Připomínají tak tanečníky, kteří si přizpůsobují krok.

2.2.1 PODMÍNKY ZE STRANY DÍTĚTE

Dítě je sice méně informované a sociálně obratné než matka, ale má vrozené predispozice a možnosti, aby se setkalo s druhými lidmi, tzv. **protosociální chování**, kdy reaguje na lidský hlas, lidský obličej, silněji uchopuje lidský prst než hůlku, jeho reflexy jsou živější, když je položeno nahé na pokožku matky, dokonce dokáže podle pachu poznat svou matku (Langmeier, Krejčířová, 2006). Typickým projevem je také **první sociální úsměv**, který se většinou objevuje mezi 4. až 6. týdnem života dítěte. Okouzující úsměv malého dítěte je schopný vyvolat něžné pocity pozorovatele a přesvědčení, že emoce patří jenom jemu. Výzkumy však potvrzují, že dítě reaguje spíše na tvarovou konfiguraci prvků lidské tváře, vedle lidského obličeje se dítě stereotypně usmívá na masky, pomalované míče připomínající lidský obličej apod. (Atkinsonová et al., 2003).

2.2.2 PODMÍNKY ZE STRANY MATKY

Langmeier a Krejčířová (2006) uvádějí, že matka má předprogramované pečovatelské chování, hovoříme o tzv. **intuitivním rodičovství**. Hned po narození má potřebu navázat oční kontakt s dítětem, jsou patrné rozdílné interakce s dítětem ve srovnání s dospělým – v hovoru matka přehání své výrazy, výrazový projev je chudší a pro dítě snadno diferencovatelný, matka své projevy opakuje. Velmi citlivě reaguje na křik dítěte, rozeznává jemné nuance v této „řeči“. Matky, které špatně zacházejí se svým dítětem, reagují na pláč jinak nebo neadekvátně. Dle Koukolíka (2008) se matka během několika dní naučí poznávat dítě podle vůně a dotykového kontaktu. Kojící matky, které často naklánějí hlavu k dítěti blíže než matky krmící z lahvičky, je poznávají podle vůně snadněji.

Dalším důležitým komponentem je **sociální učení matky**. Potvrzuje to mimo jiné existence obrovského množství osvětových publikací, ze kterých lze čerpat informace (Plháková, 2003).

2.3 KOŘENY POSTOJŮ K DRUHÝM LIDEM V TEORIÍCH

2.3.1 POTŘEBA MATEŘSKÉHO OBJEKTU

Langmeier s Matějčkem (1974) sledovali děti v ústavních zařízeních a dospěli k názoru, že kromě biologických potřeb existují psychické potřeby, jejichž adekvátní a dobře načasované uspokojení v raném dětství je základní podmínkou zdravého psychického vývoje. Vysoká je potřeba stimulace, nejdůležitější je však **potřeba specifického sociálního objektu**, k němuž je dítě vázáno poutem, které je stabilní a dostatečně dlouhé, objektu s afektivně vřelým vztahem, ale také bezvýhradné přijetí dítěte jako jedinečné bytosti.

Melanie Kleinové sestavila **teorii objektních vztahů**, předpokládala, že dítě je od počátku života schopno prožívat objektní (interpersonální) vztah. Tento vztah prochází **paranoidně-schizoidním stádiem**, kdy zpočátku dítě vnímá matku jako dvě bytosti, dobrou a zlou. Rozhodující je přechod k **depressivnímu stádiu**, kdy postupně dítě pochopí, že absolutně dobrá, jemu nakloněná bytost neexistuje, ztrátu jeho iluze mu nahradí zralější vztah k jediné matce, která je dobrá, i když může být někdy zakoušena jako zlá (Říčan, 2007).

René Spitz, autor **vývojové teorie** analyzoval průběh vývoje vztahu k lidem. Prochází několika fázemi:

1. **Preobjektální fáze** – trvá od narození do 3 měsíců, dítě ještě nerozlišuje objekty vnějšího světa a nemá k nim vztah.
2. **Fáze předběžného objektu** – trvá od 3 do 7 měsíců, dítě diferencuje lidské bytosti od neživých objektů, na sociální podněty reaguje odlišně než na živé objekty, lidé jsou pro něj přitažliví.
3. **Fáze specifického objektu** – začíná přibližně v 7 měsících, dítě rozlišuje známé a neznámé lidi a chová se k nim jiným způsobem, na odloučení od matky reaguje úzkostí, *tzv. separační úzkostí*. Matka není již tak snadno zastupitelná, jako byla dříve (Vágnerová, 2008).

2.3.2 TEORIE ATTACHMENTU (PŘIPOUTÁNÍ)

Definice attachmentu

Attachment (připoutání) má význam pro přežití jedince díky blízkosti, přítomnosti pečující osoby schopné potomka ochránit. Jedná se o biologický program, který nám velí utvořit si vazbu na jedince poskytujícího nám péči. Tato zkušenost, kterou jedinec má s attachmentovou figurou (pečující osobou), je podkladem pro vznik „vnitřního pracovního modelu attachmentu“. Ten umožňuje předvídat chování pečujících, tvoří jakousi mapu umožňující se v něm orientovat. Tento model pak ovlivňuje fungování v blízkých a emocionálně založených vztazích. Dysfunkční attachmentový vztah představuje příčinu dysfunkčních vztahů v budoucím životě (Vavřda, 2005).

Na těchto základech postavili John Bowlby a Mary Ainsworthová **teorii attachmentu**. Vznik pouta se projevuje mnoha aspekty chování. Prioritou je, aby dítě mohlo pobývat poblíž matky, zažívat a opětovat pozornost, dotýkat se jí. V nepřítomnosti matky dítě pláče a naopak v její přítomnosti je spokojené. Buduje se tím **primární pocit bezpečí**, dítě vnímá matku jako spolehlivou, ví, že se na ni může spolehnout v případě nouze. Matka tak slouží jako odrazový můstek při cestách do velkého, prozatím zcela neznámého světa (Hewstone, Stroebe, 2006).

To potvrzuje i Erikson (1996), v kojeneckém věku se buduje **základní důvěra v dobro světa**, dítě se učí důvěřovat pečující matce, která uspokojí jeho potřeby a buduje si důvěru v sebe sama. Kvalitní mateřský vztah vytváří pocit důvěry v dítěti. Dítě pocítuje, že je dostatečně důvěryhodnou bytostí a tím se vytváří základna pro

pocity identity, která bude v budoucnu slučovat vědomí, že je v pořádku, že je samo sebou.

Typy attachmentu dle ISS

Mary Ainsworthovou specifikovala dle testu neznámé situace (Infant Strange Situation – ISS) tři kategorie připoutání, k těmto třem přibyla ještě jedna kategorie:

1. *Bezpečný attachment:* bezpečně připoutané děti drží se v blízkosti matky, komunikují s ní, v její přítomnosti si hrají a prozkoumávají sebejistě okolí, při odchodu matky projevují nevoli a z matčina návratu se radují. Tento typ attachmentu si vytvářejí děti, jejichž rodiče byli emočně dostupní, adekvátně reagovali na signály a potřeby dítěte, byli vnímaví.

2. *Úzkostný vzdorující attachment:* nejistě připoutané/ambivalentní děti na odchod matky reagují podrážděně, při návratu matky se nadaly utěšit, jakoby utěšení matce znemožňovaly. Trvalo dlouho než se vrátily ke své původní aktivitě, jakby potřebovaly „vyždímat“ z rodiče co nejvíce pozornosti, kterou zároveň nedokáží využít. Tento typ se vyskytuje u dětí, jejichž rodiče sice byli dostupní, avšak nespolehlivě, dítě si není jisté. Ve zkušenosti těchto jedinců se střídají zážitky adekvátní reakce rodiče se zážitky jeho nedostatečné dostupnosti. Rodič může nevhodně „vpadnout“ do afektivního stavu dítěte, nejedná se nepřátelství, ale o nedostatečné vyladění se na dítě.

3. *Úzkostný vyhýbavý attachment: nejistě připoutané/vyhýbavé děti* – vykazovaly málo zármutku nad odchodem matky, při jejím návratu neměly potřebu navázání kontaktu.

Tento typ se vyskytuje u dětí, jejichž rodiče byli málo emočně dostupní, nedostatečně reagující, chladní, málo vnímaví či necitliví. Na behaviorální rovině pozorujeme minimalizační strategie, kdy děti neměly zájem o blízkost. Je tomu tak proto, že na afekt dítěte rodič nereaguje afektivně, což vede k intenzivnímu prožitku studu, self ochraňujícímu vzteku. Ten se opět nesetkává s žádoucí reakcí v podobě emočního vyladění u rodiče. Tato strategie umožňuje předcházet zklamání a eskalaci negativních prožitků.

4. *Dezorientovaný/dezorganizovaný attachment* – reakce dětí se jeví jako dezorganizovaná a dezorientovaná, děti se při návratu matky chovají podivně, mohou ztuhnout, mohou se k rodiči přiblížit s odvrácenou tváří, chodit do kruhu apod. Rodič se projevuje nečitelně, jeho chování dítě děsí, sám prožívá úzkost a hrůzu a chová se nepředvídatelně. Nejčastěji se jedná o týrané a zneužívané děti (Vavrda, 2005).

Attachment v dospělosti dle AAI

Mary Mainová vyvinula techniku *Adult Attachment Interview (AAI) neboli Rozhovor s dospělým o attachmentu*, představuje jakousi obdobu ISS používanou u dospělých. AAI představuje nástroj, který zachycuje stav mysli v okamžiku, kdy dotazovaný vzpomíná na své zkušenosti v attachmentových vztazích. Tento stav mysli odráží vzorce organizace psychiky závislé na zkušenosti s pečujícími. Zjišťuje se, jaké to bylo zažívat separaci od rodičů (mateřská škola, letní tábor), jak rodiče reagovali na distress dítěte, jak dítě zažívalo stavy ohrožení apod. Záznam interview je následně podrobně analyzován, jedná se jakousi projektivní zkoušku, kde se do příběhu, a zejména do struktury promítají modely, reprezentace a duševní pochody jedince. Hodnotíme kvalitu a kvantitu sděleného, vztah a způsob.

1. Bezpečný stav mysli – jedinec je schopen podat vyvážený obrázek svých zkušeností. Má bezproblémový přístup ke svým autobiografickým vzpomínkám a je schopen na konkrétních příkladech dokumentovat svá tvrzení týkající se jejich dětství. Rodiče si neidealizují, hovoří o jejich chybách, které měli a neztracují je. Jsou schopni uvažovat o motivech druhých a jejich záměrech odděleně od výsledů akcí. Chovají se pružně ve vztazích, jsou schopni žít současné vztahy bez zátěže z minulosti a jsou schopni oceňovat vliv vztahů na jejich vývoj, zejména emoční stránku.

2. Zaujatý stav mysli – tyto jedinci jsou zahlceni vztahy a city v minulosti, projevují zlost, pasivitu, smutek, lítost a strach. Jejich výpovědi jsou nekoherentní a nesouvislé, často používají dlouhé věty, zamotané odpovědi, gramatické konstrukce jsou složité a narušené. Odpovědi nejsou adekvátní, co se týče relevance, rozsahu a vhodné formy. Současně se vyskytuje intenzivní potřeba vztahové blízkosti spolu se silným strachem ze ztráty. Charakteristické je rovněž zaujetí křivdou, která se zdá mít téměř neodčinitelnou kvalitu, jedinec viní rodiče za obtíže, které má.

3. Opomíjející stav mysli – tyto jedinci mají potíže si vybavit konkrétní vzpomínky z dětství nebo jsou v rozporu se situací, ale dobře si pamatují dobovou módu, hry, knihy apod. Jakoby doba zhruba do 14-ti let byla za neprůhlednou bariérou. Výpovědi jsou nekoherentní, jedinec přehlíží a odmítá citové vztahy a pouta, celkově je patrná minimální zkušenost se stavy emočního sdělení, vyjadřuje se např. „od rodičů jsem se hodně naučil“. Generalizuje, zobecňuje situace, často je stručný, suchý, odpověď neodpovídá rozsahem.

4. *Nevyřešený/dezorganizovaný stav mysli* – dezorientace a dezorganizace je patrná tam, kde se dotýkáme zneužívání či ztráty, může se objevit zmatenost, propady, mezery v průběhu popisu zkušenosti. Fantazie se překrývá se skutečností, jedinec může hovořit lavinovitým způsobem nebo se propadat do dlouhého mlčení (Vavrda, 2005).

2.3.3 VZNIK HRANIC A JÁDRA OSOBNOSTI

Kopřiva (2006) nabízí tuto definici hranic: „Hranicí ve vztahu mezi dvěma lidmi zde míníme dělítko, co je záležitostí mou a co je záležitostí druhého.“ Hranice tvoříme od nejranějších okamžiků života, s vědomím hranic „já“ se člověk nerodí. Naším cílem je vytvoření pevného jádra v sobě samých a následné oddělení od rodičů. Nedostatek lásky (ale i přemíra lásky), pozornosti, nejruznější traumata v průběhu dětství mohou způsobit, že člověk se cítí nenasycený a nenaplněný. Dětská traumata si na nevědomé úrovni odnáší do dospělosti a snaží se je nejruznějšími strategiemi zacelit.

Margareta Mahlerová (2006) věnovala velkou pozornost raným fázím vývoje dítěte, jehož cílem je intrapsychické oddělení od matky a prostřednictvím toho i od světa jako celku. Ukázala, že již v této rané době lze hledat kořeny pozdějších mezilidských vztahů každého člověka.

Definuje několik fází na cestě k vlastní identitě:

1. Normální autistická fáze – první dva měsíce života si dítě vytváří homeostatickou rovnováhu s vnějším prostředím. Žije v jakémsi polospánku a nerozlišuje mezi sebou a vnějším světem. Žije ve světě skládajícího se z pocitů libosti a nelibosti. Postupně si začne uvědomovat, že uspokojení potřeb není zajištěno samo sebou, ale, že přichází zvnějšku. To znamená, že si začne uvědomovat matku, která jeho potřeby uspokojuje.

2. Normální symbiotická fáze – v době mezi druhým až šestým měsícem života dítě začíná rozlišovat mezi sebou a okolím, s matkou vytváří duální jednotu uvnitř společných hranic, tj. žije s matkou v prožitkové symbioze. Dochází k vytvoření specifického pouta mezi dítětem a matkou a postupem času se pro něj stane matka nezastupitelnou osobou.

3. Separačně – individuální fáze – trvá od 6 měsíců do 2 let, dochází k postupné diferenciaci dítěte od matky a k „*psychickému zrodu člověka*“, kdy dítě odlišuje obě osoby – já a ty. Již nevnímá sebe a matku jako jeden celek, ale jako dvě odlišné bytosti, to je velice důležité pro další vývoj sebepojetí. Dochází k postupné

separaci dítěte od matky a prozkoumávání okolí. Pokud má dítě bezpečné zázemí, dokáže se lépe odpoutat a vyrážet do světa na průzkumné cesty, ale vždy se k matce vrátí, když se potřebuje ujistit o její dostupnosti.

4. Fáze ustálení individuality a stálosti objektu – trvá od 2 do 3 let, úkolem dítěte je dosažení definitivní, v určitých aspektech celoživotní individuality, a emocionální stabilizace obrazu matky. To umožňuje dítěti fungovat odděleně od matky (Mahlerová, 2006).

To potvrzuje Erikson (1996), který vidí v období batolete **stadium autonomie**, které směřuje k osamostatnění a pochopení svých možností. Dítě potřebuje, aby jeho svobodná vůle byla potvrzena a zařazena v principu zákona a pořádku. Tento princip určuje jeho privilegia a jeho omezení, tak jeho práva a závazky. Dospělí, kteří dítě vychovávají by měli v dítěti vyvolat pocit, že autonomie vypěstovaná v dětství nepovede k pochybnostem a studu v pozdějším životě. Říčan (2007) trefně formuloval vývojový úkol heslem *svoboda v řádu*.

2.3.4 PARALELNÍ VÝVOJ MATEŘSKÉHO CHOVÁNÍ

Donald W. Winnicott sledoval mateřské chování a prožívání ve vztahu k dítěti. Tělesné změny v poslední třetině těhotenství přispívají k tomu, že budoucí matka se stále více vzdaluje své subjektivitě a plně se soustředí dítě. Vzniká u ní mentální stav označovaný jako **primární mateřské zaujetí**. Díky primárnímu mateřskému zaujetí matka po narození dítěte sladuje své pohyby, rytmy a celou svou existenci přáním a potřebám dítěte. Matka pro dítě vytváří bezpečné a příjemné podpůrné prostředí. V rámci podpůrného prostředí se postupně vyvíjí základní vztahová kapacita dítěte, dítě začíná postupně diferencovat sebe a matku, provádí explorační aktivity a rozvíjí se jeho tvořivost. S rostoucí samostatností dítěte stav primárního mateřského zaujetí postupně odeznívá. Matka se začíná více zajímat o své blaho a svou vlastní osobnosti (Plháková, 2003).

2.3.5 DOSTATEČNĚ DOBRÁ MATKA A PRVNÍ KOJENÍ

Donald W. Winnicott ve své koncepci používá termín **dostatečně dobrá matka**. Winnicott hovoří o tom, že stabilita či nestabilita osobnosti a charakter vztahů dítěte k matce a všech budoucích vztahů se odvíjí od okamžiků **prvních kojení**. Dítě zažívá pudové napětí a dochází k očekávání, přibližně ve správnou chvíli matka nabídne svůj prs. Při kojení je dítě připraveno tvořit a matka dítěti umožňuje mít iluzi, že prs a

význam prsu byly stvořeny impulzem potřeby. Dítě si vytváří iluzorní magickou kontrolu vnější reality a jeho všemohoucnost je skutečná prostřednictvím matčina citlivého přizpůsobení se. Nejde jen o samotný akt výživy kojením. Průběhem času dochází ke stavu, kdy má dítě důvěru v to, že objekt svého přání může najít, což znamená, že postupně začíná nepřítomnost objektu snášet. To vede k vytváření optimálního vztahu k vnější realitě a integraci Self, což jsou předpoklady pro úspěšný emocionální vývoj člověka. Při selhání dochází k rozštěpování osoby nemluvněte, kdy dítě na jedné straně zažívá akt tvořivosti a straně druhé vzniká falešné Self rozvíjející se na bázi povolnosti s pasivním vztahem k požadavkům vnější reality. To znamená, že nikdy nestvořilo svět, nemá schopnost vnějších vztahů a jako jedinec nemá budoucnost, tento fakt se může negativně projevit v různé míře v budoucím životě člověka (Winnicott, 1998).

Velemínský (2003), zkušený pediatr, toto tvrzení podtrhuje známým úslovím:

„Srdce a mléko matky jsou nenahraditelné!“

2.3.6 JUNGOVA TEORIE MATEŘSKÝCH KOMPLEXŮ

Jungova teorii komplexů se zabývá traumaty v raném dětství, jinými slovy, co matka do dítěte vloží v dětském věku ovlivňuje jeho vstup do života a život samotný. Tyto komplexy působí na nevědomé úrovni, protože přibližně v pátém roce života dochází k primárnímu vytěsnění vzpomínek, kdy se některé vztahy, zážitky a stavy opouzdřují a potlačují. Aktuálně nepůsobí, ale mohou se v průběhu života přihlásit o slovo (Kastová, 2004).

Definice komplexů

Komplexy jako specifické konstelace vzpomínek ze zhuštěných zkušeností a fantazií shromážděných kolem spojujícího základního tématu, obsazených silnou emocí stejné kvality. Pokud se dotkneme tohoto základního tématu, reagujeme komplexově, to znamená, že naše interpretace nemusí odpovídat skutečné realitě, reagujeme emocionálně a stereotypně se bráníme (Kastová, 2004). Komplex je odštěpená část osobnosti, oddělená od vědomí a fungující samostatně, brzdí a podporuje vědomé akce, je to cizí těleso, které má vlastní cíle, pro vědomé Já nepřijatelné (Říčan, 2007).

Vznik a fungování komplexu

Komplexy vznikají při bolestném střetu dítěte s matkou, protože rané dětství je obzvláště citlivým polem pro jejich vznik a určují budoucí vztahy, emoce, obrany proti nim a z toho plynoucí očekávání. Problémy ve vztazích, tedy ustavuje komplex. Každá podobný problém se pak vykládá ve smyslu komplexu a posiluje ho. Lidé se tedy učí, že určité situace nastávají znovu a znovu a vždy je provázejí stejné emoce. Důležité je osvobození z komplexových uzlů, protože člověk je jinak jejich zajatcem a obtížně nalézá cestu k vlastnímu životu. Je nutné vyzvednout do vědomí vytěsněné složky, protože způsobují naše vnitřní odcizení, jsou příčinou neodloučených ztotožnění s minulostí, očekáváním a osobou (Kastová, 2004).

Dělení komplexů ve vztahu k matce

1. Původně pozitivním mateřským komplexem

Znamená to, že tyto komplexy měly původně pozitivní vliv na životní pocit a tím i na vývoj identity dotyčného člověka. Pozitivní vliv by si také nadále podržely, kdyby došlo k věku *přiměřenému odpoutání*. Komplex dává dítěti pocit nezpochybněného oprávnění k existenci, pocit, že je zajímavé a žije ve světě, který poskytuje všechno, co člověk potřebuje – a ještě trochu navíc. Člověk má právo žít, milovat, být milován, mít v tomto světě místo. Má právo na respekt, právo vyjadřovat tělesné a duševní potřeby a také je moci naplňovat, prostě proto, že je na světě. Má právo se ve světě uskutečňovat, podílet se na bohatství života, cítí se „nesen“ životem. Výše uvedené umožňuje člověku optimální vývoj *jáského komplexu* (Kastová, 2004).

2. Původně negativním mateřským komplexem

Pro původně negativní mateřský komplex je typický životní pocit, že o všechno nezbytně potřebné je třeba bojovat. Na místě bezpodmínečné lásky, bezpečí, výživy, ochrany a zájmu, které jsou prožívány u pozitivního mateřského komplexu, se nachází životní pocit osamělosti, bezbrannosti, pocit, že člověk od života dostává málo, ale přece jen dost na to, aby neumřel (Kastová, 2004).

2.4 MATKA JAKO ODRAZOVÝ MŮSTEK DO SVĚTA

V předškolním věku již dítě přesahuje výchovný rámec rodiny, vztah s matkou prochází přirozenou vývojovou proměnou. Základní způsoby chování používá i jinde než doma a pokud má zafixované nevhodné chování, bude mít v interakci s cizími lidmi problémy, které budou posilovat jeho nejistotu a sklon k nepřiměřenému reagování. Dítě potřebuje zázemí, aby mohlo úspěšně zvládat nové role a adaptovat se na nové prostředí v mateřské škole a vrstevníky. Pokud nemá zázemí, nemůže si vytvářet nové vztahy s cizími lidmi na úrovni vyžadující určitou emoční i sociální zralost. Nezralost se projeví v setrvání ve vazbě s matkou a projevy strachu nebo agrese v kontaktu s vrstevníky (Vágnerové, 2008).

Dle Eriksona (1996) je v tomto věku důležité rozvinout **iniciativu**, kdy dítě má potřebu něco podnikat, plánovat, směřovat aktivně k nějakému cíli. Nebezpečí tohoto stádia je pocit viny nad zamýšlenými cíli a činy. Říčan (2007) nabízí shrnutí, kdy cílem je rozvinout iniciativnost, jež se má upevnit jako trvalá vlastnost, a naučit se regulovat tuto iniciativnost svědomím.

2.5 MATKA JAKO VZOR

Matka je v životě dítěte významnou autoritou, dítě věří, že je téměř všemocná, věří, že si poradí s každou situací. Přesvědčení o **rodičovské omnipotenci** slouží jako potvrzení jistoty jejich bezpečí. Matka představuje vzor, jemuž se chce dítě podobat a s nímž se identifikuje. Dítě zcela nekriticky přijímá názory a postoje, protože ztotožnění s významnou osobou zvyšuje pocit jistoty a snižuje obavy, dítě tím získává sebejistotu a lepší sebehodnocení – dítě si kompetence dospělého symbolicky přivlastňuje. Potřebu být jako matka dítě uspokojuje ve hře, kde může získat roli dospělého a procvičit si ji. Dítě si zkouší různé role, které by mělo v budoucnu získat a učí se je symbolicky zvládnout. Tím se připravuje na budoucí život, protože v rámci přehrávání rolí přejímá rovněž normy a řád platný ve světě dospělých (Vágnerová, 2008).

2.6 ZÁKLADY GENDEROVÉ IDENTITY A BUDOUCÍHO PARTNERSTVÍ

Dcera si ve vztahu s matkou osvojuje genderovou identitu, tj. **pojetí sebe sama jako ženy**, která je v dané společnosti aktuální. Velký vliv má sociální učení, kdy se dcera identifikuje s matkou a osvojuje si chování odpovídající jejímu genderu. Chování je modifikováno odměnami a tresty (Atkinsonová et al., 2003).

Identifikace s matkou probíhá podle psychosexuálního vývoje Sigmunda Freuda ve falickém stádiu (3 až 6 let), kdy je řešen tzv. **Elektřin komplex** (Říčan, 2007). Elektřin komplex znamená nevědomé erotické tíhnutí dcery k otci spojené s bází z trestu, protože matka je vnímána jako sexuální soupeř je jí přána smrt (Hartl, Hartlová, 2004).

Jedná se o normální fázi vývoje, postupem času se dcera této nesplnitelné představy o vystřídání matky ve vztahu k otci vzdá. Řešením je identifikace s matkou - **budu jako matka**. Zdravým výsledkem prožitého zklamání v dětské lásce je posílení feminity u dcery. Matka, která je sama spokojena se svou ženskou rolí, je schopna předat tento pocit beze slov. Pozitivního vztahu k ženství dcera dosáhne díky síle její lásky. K odpoutání z komplexu je ale potřeba pomoc obou rodičů, dítě musí pochopit, že rodiče mají mezi sebou intimní vztah spojený jedinečnou láskou, ze které jsou děti vyloučeny a ctí jej. Nedostatečné odpoutání z komplexu má negativní vliv na postoj vůči lásce v adolescenci i v dospělosti (Fraibergová, 2002).

Z výše uvedeného vyplývá, že na budoucí partnerský vztah má vliv, jak se dcera ztotožní se svou ženskou rolí. Dalším důležitým poselstvím, které matka předává, je její vztah k partnerovi a její pozice ve vztahu. To potvrzují výzkumy identifikace, kdy dcera je ve svém partnerském vztahu ovlivněna **vztahem matky k otci**. Při posuzování partnera se dcera identifikuje s matkou a hledá si partnera podobného otci. To znamená, že dcera se s matkou ztotožňuje a oceňuje podobné vlastnosti u svého partnera, které oceňovala matka na otci. Spokojenost v partnerské vztahu ovlivňuje i skutečnost, kdo v manželství rodičů rozhodoval. Největší spokojenost je u těch párů, kde u obou partnerů **rozhodovala převážně matka**, jakožto strážkyně rodinného krbu. To vede k tomu, že synové si podle vzoru matky volí dominantní partnerku, se kterou jsou spokojeni a dcery se v tomto vztahu cítí dobře (Hofbauerová, 1999).

2.7 ODPOUTÁNÍ OD MATKY V ADOLESCENCI

Atkinosnová et al. (2003) označuje adolescenci, jako přechod z dětství do dospělosti, hlavním úkolem je **vytvoření identity a oddělení do rodiny**.

To potvrzuje i Erikson (2002), který uvádí, že v období adolescence si jedinec buduje svou vlastní identitu, hledá sám sebe a místo na světě. Mělo by dojít i ke kritickému přezkoumání přijatých názorů a postojů od matky a s některými se rozejít. Přichází i první „zamilování se“, která jsou pokusem o definování sebe sama.

Dle Freuda začíná **genitální stádium**, kdy dochází k probouzení sexuality do své dospělé podoby (Říčan, 2007).

Podle Junga je velmi důležité se **vymanit z původně pozitivního mateřského komplexu**. Nejpozději v adolescenci by mělo dojít ke zrušení idealizace rodičovských postav, neboť idealizace této pozice znamená znevýhodnění dítěte. V tomto období dochází k odloučení od matky jako osoby, i když jí potřebuje. Tím se mladá dívka stává samostatnější, je k tomu doslova pužena, chce žít vlastním životem. Dochází k tvorbě sebeobrany. Kvůli nalezení vlastní identity se musí adolescentní žena vypořádat s mateřským komplexem, pokud to neudělá, zatíží vztah s partnerem existujícími problémy s matkou a nenaplněnými očekáváními, které chovala vůči matce. Odpoutání je důležité, ale cílem není definitivní rozloučení, ale oboustranně očištěný nový vztah. Na pozadí výše uvedeného lze říci, že k odpoutání dochází ve střetech s vlastní matkou, matka je vzor, vůči kterému je koncipována vlastní identita. Dcera se nejprve staví do opozice, staví se „proti“ matce. Z tohoto prožívání krystalizuje nový životní plán, který dovoluje opětovné přiblížení k matce, vzájemné pochopení a přijetí. V nejlepším případě je možný dobrý důvěrný vztah matky a dcery, vztah dvou žen, které se dobře znají, cení si jedna druhé a přijímají skutečnost, že nesou odlišné obrazy ženy (Kastová, 2004).

3. RODINA JAKO SYSTÉM

Výše uvedený výklad vztahu mezi matkou a dítětem lze chápat jako didaktický, protože neprobíhá izolovaně. Je velmi důležité připomenout, že na formování budoucího partnerství se podílí více faktorů v rodině. Od matky se sice dcera učí ženskou roli, ale současně přijímá program celkového chování v páru. Silný vliv má otec, ale i další sourozenci. Tento naprogramovaný systém se pak harmonicky realizuje

s takovým partnerem, který se svým vnitřním naprogramováním podobá otci (Hofbaerová, 1999).

Fungování rodinného systému vysvětluje tzv. **systemový přístup**. V tomto směru je na rodinu nahlíženo jako na celek, protože „*celek je více než souhrn částí*“. System nepoznáme rozložením na jednotlivé části, protože obsahuje něco navíc, něco unikátního, co je produktem integrace jeho částí do jednoho celku. Poznat každého jednotlivce není totéž jako porozumět rodině jako celku. Rodinný system se společně rozkládá v prostoru a čase, to znamená, že v rámci rodiny existují hranice, subsystemy, hierarchie atd. a rodina jako celek prochází vývojem. Vztahy v rodině jsou cirkulární, tj. vzájemně se ovlivňující, nejedná se o lineární kauzalitu – řetězec příčin a následků (Sobotková, 2001).

Rodinné konstelace systemový přístup rozšiřují o transgenerační přenosy. Jedná se o systemickou psychoterapie sloužící k odkrývání skrytých dynamik, které spojují jednotlivce s vlastní rodinou. Rodinný system ukazuje, že každá rodina, každé pokolení, má něco jako vlastní svědomí, které přesahuje několik generací. Jednotlivé systemy se prolínají, jsou propojeny a vzájemně se ovlivňují. V základu filozofie Berta Hellingera vše v rodině funguje podle „*řádu lásky*“. Obecně jde o jakási pravidla, principy, snad životní moudrosti, která jsou zapsána v systemu. Jde o principy vztažené na vztahy rodinné a partnerské. Dalším pojmem je tzv. *rodinné svědomí*, které skrze nás působí, aniž je cítíme. Jak už bylo napsáno výše, Hellingerovy konstelace navazují na *transgenerační přístup*, pracuje se zde na problémech skrze generace. Často se při stavění konstelace ukazuje dynamika systemu, navenek skryté dění. Nejčastějšími „narušeními“ v systemu jsou: *identifikace* (zastoupení opomenutého, vyřazeného člena rodiny), *následování* (jedinec nejčastěji následuje zemřelého člena systemu, projevuje se často nemocí, touhou spáchat sebevraždu, atp.), *zapletení* (jedinec nevědomě převezme osud nějakého předka a ten prožívá), *triangulace* (zatahování někoho třetího, nejčastěji dětí, do tématu dvojice, rodičů), *parentifikace* (případ, kdy děti se cítí být výše, než rodiče, nemají k nim úctu), *dvojité přesun* (přesun zloby nebo jiné emoce, v jednom případě pochopitelné, přes identifikaci do druhého vztahu, přesun emoce „odůvodněné“ na neodůvodněnou, příklad – zlobím se na tebe jako babička na svého muže) (Hellinger, ten Hövel, 2004).

4. PATOLOGIE V DYÁDĚ MATKA-DÍTĚ A DOPADY NA PARTNERSKÝ ŽIVOT

Vztah matky a dítěte je jedním z nejdůležitějších vztahů v životě člověka. V interakci s matkou se učíme, jak budeme fungovat ve vztazích, jak je budeme prožívat, jaké místo v nich budeme zaujímat.

Pokud je vztah mezi matkou a dítětem vyvážený a uspokojující, tak v budoucnu se tato skutečnost projeví navázáním kvalitního partnerského vztahu. Tomuto tématu se věnoval Shavera et al., který se zaměřil na milostné vztahy. Tato studie zjistila, že partnerské vztahy dospělých lze zařadit do jedné ze tří skupin, jež jsou blízké typologii připoutání u dětí. **Bezpečné připoutání v dospělosti**, znamená, že blízké vztahy jsou hodnoceny jako bezpečné, podnětné a vzájemně prospěšné. Jedinec ví, že se může na partnera spolehnout, nemá potřebu ho omezovat a dopřává mu dostatek prostoru (Hewstone, Stroebe, 2006).

Pokud je vztah mezi matkou a dítětem nevyvážený, můžeme předpokládat, že se tento fakt odrazí v nekvalitním partnerském vztahu. Níže autorka popisuje jednotlivé typy a subtypy nevhodného mateřského působení, kdy nedostatek péče nebo naopak hyperprotektivní výchova způsobují problémy v dospělosti. Vymezení je nutné vnímat jako didaktické jednotlivé subtypy se mohou prolínat, mít různé odstíny a střídát se v průběhu času.

4.1 DOPADY PATOLOGICKÉHO VZTAHU A RIZIKOVÉ MATKY

4.1.1 PSYCHICKÁ DEPRIVACE

Psychická deprivace je způsobena nedostatečným uspokojením základních psychických potřeb v dostatečné míře a po dosti dlouhou dobu. Uspokojení základních psychických potřeb je důležité pro rozvoj zdravé osobnosti a navázání kvalitních vztahů v budoucnu (Matějček, Dytrych, 1994).

Těžké formy týrání způsobí dítěti celoživotní trauma. Zneužívání a zanedbávání je pro dítě stres, který způsobí mohutný psychobiologický zásah. Jestliže jde o jevy nějakým způsobem pro dítě závažné nebo se opakující, uloží se do dlouhodobé paměti v podobě neuronální mapy, která ovlivňuje další síť, tzn. zneužívání se do mozku „obtisklo“ a postavilo „patologickou“ špatně ovlivnitelnou neuronální síť (Koukolník, 2008).

4.1.2 PSYCHICKÁ SUBDEPRIVACE

Klasické psychické deprivace zřejmě ubylo, ale naproti tomu vyrůstá nový problém tzv. **psychická subdeprivace**, kdy jednotlivé příznaky nejsou tak dramatické, ale v základech postihují budoucí mezilidské vztahy těchto dětí (Matějček, Dytrych, 1994).

4.1.3 RIZIKOVÉ MATKY

Psychickou deprivací a subdeprivací jsou nejvíce ohrožené děti nechtěné, narozené v mimomanželském svazku, z rozvedených rodin, děti alkoholiček a narkomanek (Matějček, Dytrych, 1994). Dalším rizikovým faktorem je skutečnost, kdy matka byla emocionálně prázdná, trpěla depresí, somatickým onemocněním, manželskými problémy, sama v dětství nedostala lásku a péči a nemohla předat to, co sama neměla. Tyto problémy se často předávají z generace na generaci (Cloud, Townswend, 2000). Problematické situace také vznikají u přetížených matek, kdy jejich partneři nepřevzou své úkoly, bývají v interakci s dítětem často málo citlivé a schopné vcítění. Dále přetěžující matky, které vidí sebe, ale nevidí už dítě, mají rovněž potíže s tím, aby dítěti dovolily vyvíjet se v souladu s vlastní podstatou a když dítě a matka k sobě nesedí, objevuje se pak neslučitelnost mezi rodičovským pólem a dítětem (Kastová, 2004).

4.2 FYZICKY NEBO EMOČNĚ NEPŘÍTOMNÁ MATKA

4.2.1 PATOLOGIE VZTAHU

Velké problémy ve vývoji dítěte způsobuje matka, která nebyla fyzicky nebo emocionálně k dispozici. Dítě nemusí týrat, ale drží si odstup, je chladná, tvrdá, jsou patrné projevy nadvlády, perfekcionismu apod. Dítě si nemůže vytvořit pouto s matkou, postrádá pocit bezpečí, péče, základní důvěru v dobro světa a druhé lidi, pocit, že někomu patří a je milován. Vzniká vzorec nejistoty, který pochází z nedostatku bazální důvěry v jádru osobnosti dítěte. V dospělosti stojí člověk na písku a prožívá pocity, že jej nikdo nemá rád, je podezřívavý a nedůvěřivý (Cloud, Townswend, 2000).

Dle Junga vede toto chování matky ke vzniku **původně negativní mateřský komplex**. Člověk ovlivněný tímto komplexem chová přesvědčení, že není dobrý člověk a že žije ve špatném světě. Žije s pocitem, že by bylo lépe, kdyby nebyl. Že svět je takový, jaký je, a člověk si je sám vinen svým neštěstím. Tento primární pocit viny má hluboké kořeny. Jestliže má dítě pocit, že nemá právo na existenci, udělá všechno proto,

aby si právo na existenci zajistilo. Lidé, kteří v sobě nosí tento negativní komplex mají problém ve všech rovinách života, trpí depresemi, úzkostmi, strachem, svět je pro ně nebezpečný a studený a je nutné stále bojovat a být ve střehu. Mají problémy ve vztazích, jsou nedůvěřiví, cítí se uvězněni. Mají dojem, že pro lásku musí něco udělat, ale aby byli hodni lásky, musí toho učinit velmi mnoho, jejich cíl je nedosažitelný (Kastová, 2004).

4.2.2 DOPADY NA PARTNERSKÝ VZTAH

Cloud a Townswend (2000) uvádějí, že tento životní pocit způsobuje problémy v partnerských vztazích, protože dítě nedostalo dostatečné vztahové vybavení. Tito lidé prožívají mělké vztahy, nedokáží se dostat „pod povrch“ druhého člověka a partnerům se nedaří navázat spojení s jejich vnitřní podstatou. Dále jsou rezervovaní, uzavření, nedůvěřiví, nepřátelští až agresivní, při pokusu o přiblížení. Velkým problémem je navazování negativních vztahů.

To potvrzuje Shavera et al., který zrealizoval studii milostných vztahů. Tato studie zjistila, že milostné vztahy dospělých lze zařadit do jedné ze tří skupin, jež jsou blízké typologii připoutání u dětí. Psychická deprivace a subdeprivace v dětství vyústila ve **vyhýbavé připoutání v dospělosti**. To znamená, že blízký vztah považován za nepřijemný, je patrná neochota se druhému plně oddat, tito jedinci se spíše oddávají náhodnému sexu, protože je jim bližší vztah bez závazku (Hewstone, Stroebe, 2006).

4.3 EMOCIONÁLNĚ NESTABILNÍ MATKA

4.3.1 PATOLOGIE VZTAHU

Tato matka se často nedokáže vypořádat s nepříjemnými nebo stresovými životními situacemi. Není připravena si poradit se světem dospělých, zejména s mateřstvím. Tato matka si neumí poradit se silnými dětskými emocemi, síla těchto pocitů ji děsí a neví si s nimi rady. Projeví se to zveličováním dětských pocitů a nepřiměřenou reakcí, přílišným ztotožněním se s pocity dítěte, neschopností dítě utišit a odtažením se od dítěte, dusivým přístupem a přílišnou ochranou, zahanbováním dítěte a hněvem při prožívání emocí. Tímto přístupem způsobuje dítěti emocionální frustraci a dezorganizaci. Naší první základní potřebou je emocionálně přilnout k matce, tou druhou je vstřebávání pocitů, kdy matka transformuje pocity dítěte dokud se s nimi nedokáže vypořádat samo. Emocionální rysy dítěte jsou nerozvinuté, malé dítě nezná optimální úroveň, jeho emoční kultivace je úkolem matky. Matka tu zvládá to, s čím si

dítě neví rady. Přijímá a ovládá pocity, které dítě neunes a pak mu je vrací zpracované zpět (Cloud, Townswend, 2000).

4.3.2 DOPADY NA PARTNERSKÝ VZTAH

Takto postižení jedinci mají celkově problém se silnými a negativními emocemi, osvojili si vyhybavé strategie a nedokáží se s emocí konfrontovat a analyzovat ji. Myslí si, že jejich emoce jsou špatné a ničivé, proto se od nich distancují. Ve vztazích se to projeví neschopností projevít své vnitřní pohnutky ze strachu, že zničí sebe sama i partnera, že druhé svými pocity zraňuje, že tyto stavy druhé odpuzují. Následky této výchovy se projevují v partnerských vztazích tím, že tito jedinci odstrkují blízkost, kterou potřebují. Přílišně pečují o své partnery ve smyslu „rodičovské péče“, která umožňuje pokračování v nevhodném chování partnera, jedná se o nevědomé snahy zvládnout svou vlastní úzkost a vede k pocitu vlády nad vlastními nezpracovanými pocity. Tato role je kompenzací vlastních bolesti a osamělosti. Problém je v tom, že vydávají mnoho a zpět dostávají příliš málo lásky. Dalším problémem je celkové odmítnutí vlastních emocí a agresivita vůči emočním projevům partnera. Problémem je uzavřenost ve vztahu k partnerovi, snahy o přiblížení vedou k přerušení kontaktu (Cloud, Townswend, 2000).

To potvrzuje Shavera et al., který zrealizoval studii milostných vztahů. Tato studie zjistila, že partnerské vztahy dospělých lze zařadit do jedné ze tří skupin, jež jsou blízké typologii připoutání u dětí. Emoční nestabilita matky může způsobit **ambivalentní připoutání v dospělosti**. To znamená, že takto postižení jedinci ve vztazích bývají nejistí, obávají se, že je partner nemá dostatečně rád, že by je mohl opustit. Vyžadují opakované ujištění, avšak projevy jejich náklonnosti bývají rozpolcené, jejich vztahy bývají krátkodobé (Hewstone, Stroebe, 2006).

4.4 PŘÍLIŠ MILUJÍCÍ MATKY

4.4.1 PROČ MATKA PŘÍLIŠ MILUJE SVÉ DÍTĚ

Patologická láska k dítěti je způsob, který je destruktivní a jde sám proti sobě. Jde o nevědomý akt matky. Modely přehnané lásky se vytvářejí mimovolně během dětství rodičů. V každém rodiči, který příliš miluje, přežívají vzpomínky na nějakou osobu v minulosti, která mu nebyla schopna poskytnout uznání nebo lásku, jež zoufale potřeboval. Tento deficit přenáší matka v podobě spoluzávislosti na své dítě, kdy

v nutkavé snaze vyřešit všechny jeho problémy nedodrží potřebné hranice. Drama dětských životů se stává posedlostí (Ashnerová, Meyerson, 1995).

4.4.2 NEDOSTATEČNÉ ODPOUTÁNÍ OD MATKY

Dle Junga je velkým problémem pro dítě **nedostatečné odpoutání z původně pozitivního mateřského komplexu**. Matka toto přirozené odloučení bojkotuje. Pravý čas odpoutání je velmi důležitý i u tohoto komplexu, protože pokud k tomu nedojde, vlastní jáský komplex je pak vyvinut velmi málo. Navíc existuje velká potřeba lásky a akceptace, pokud tato potřeba není naplněna, pak se člověk pokouší přejít na rovinu výkonu. Plní požadavky světa, nikoli své, cítí vztek, který nesmí projevit, cítí pocit viny a depresi.

Ve vztahu k včasnému odpoutání se od mateřského komplexu je vhodné uvést příměr k mateřským bohyním, kdy tajemství mateřství spočívá v této diferenciaci – *jde o schopnost přijmout, nosit a v pravý čas vypudit* (Kastová, 2004).

4.5 MANIPULUJÍCÍ MATKA

4.5.1 PATOLOGIE VZTAHU

Typickým projevem této matky je, že nedokáže dát dítěti prostor k tomu, aby se stalo samostatným jedincem. Dítě si nevytváří odpovídající identitu a obtížně přijímá zodpovědnost za svůj život. Dítě se od matky neoddělí, nejsou stanoveny hranice mezi jejich životy. Matka může na dítěte útočit navozením pocitů viny a to i v případech, že již spolu nežijí. Matka se stává součástí struktury osobnosti dítěte a pocit viny se objeví, když dítě bere svůj život do vlastních rukou (Cloud, Townswend, 2000).

Chování matky je způsobeno tím, že chápe dítě jako prodloužení vlastní osoby. S dítětem manipuluje, komunikuje nepřímou, to vzbuzuje nejistotu a nedůvěru (Ashnerová, Meyerson, 1995).

4.5.2 DOPADY NA PARTNERSKÝ VZTAH

Příliš milované dítě se bojí intimity, má strach, že partner jej zahltí svými potřebami a on ztratí svobodu, autonomii a individuální identitu. Bojí se, že jej partner „zadusí“ (Ashnerová, Meyerson, 1995).

Strach z intimity je způsoben tím, že dítě nezažilo svobodu ve vztahu, proto uplatňuje nadvládu nad partnerem, ovládá druhé pomocí hněvu, manipulace a odpírání

lásky. V dětství se dítě naučilo, že vztahy musí ovládat a negativní vzorce chování si odnáší do svého partnerství. Takto vychovaný jedinec neumí říkat „ne“ partnerovi a zažívá pocity viny a strachu, kdykoliv ve vztazích dojde k uplatnění svobody. Dalším důsledkem je navazování vztahu s nezodpovědnými partnery, důvodem je, že jedinec svým chováním posiluje závislost partnera. Jedná se v podstatě o problém hranic, které nebyly v dětství vytvořeny. Tento způsob „lásky“ neumožňuje druhému nést zodpovědnost za vlastní problémy, partner nese zodpovědnost za někoho jiného a nechává se tím zraňovat. Ve zdravém vztahu je každý partner zodpovědný za své pocity, postoje, chování a rozhodování (Cloud, Townswend, 2000).

4.6 DOMINATNÍ MATKA

4.6.1 PATOLOGIE VZTAHU

Tato matka narušuje schopnost dítěte stát se samostatným a plně fungujícím dospělým, nevidí v dítěti potenciálního dospělého a nechová se tak, aby z něho dospělý stál. Dítě se učí chápat roli autority a vytváří si k ní nezdravý vztah. Matka dítěti nutí svou představu světa, své názory a vede ho k pasivnímu přijímání její autority, nestrpí žádný vzdor. Nebere své dítě jako rovnocenného partnera a nevede ho k samostatnému myšlení, je plně pod její nadvládou (Cloud, Townswend, 2000).

Matka dítě odrazuje od samostatnosti, usiluje o získání kontroly nad jeho myšlenkami a činy a nevědomky chce utvořit dítě k obrazu svému. Odsuzuje dítě, které nedokáže žít podle jejího nesmlouvavých očekávání, dělá něco *pro* dítě než *s ním*, protože se bojí, že bez pomoci selže. Důsledkem je nízká sebedůvěra (Ashnerová, Meyerson, 1995).

4.6.2 DOPADY NA PARTNERSKÝ VZTAH

Ve vztahu ke svému partnerovi se dotyčný člověk cítí méněcenně a zastává názor, že potřebuje, aby za něho někdo myslel a rozhodoval. Cítí neustálé podřízení, bojí se říci svůj názor, zůstává stále dítětem. Závislost je způsobena nízkou sebedůvěrou a vede k očekávání, že pocit méněcennosti partner pochopí a upraví něžnou dominanci. Partner nemusí pochopit, co se po něm chce a výsledkem bývá podrážděná úzkost, hostilita, agrese (Cloud, Townswend, 2000).

Takto vztahově vybavení jedinci se bojí opuštění partnerem, protože vyrostli s přesvědčením, že ho opustí všichni kromě matky. Takový člověk vyrostl s tím, že není

schopné rozeznat své vlastní přednosti, má pocit, že když ho nikdo nevede – chybí mu směr (Ashnerová, Meyerson, 1995).

Druhým protikladem je vztah neustálé nadřazenosti, takový člověk přijal roli nadřazenosti, jde o identifikaci s rodičovskou rolí, aby zvládl své dětské pocity. Se svým partnerem nejedná rovnocenně, prosazuje svou autoritu a očekává, že druhý bude poslouchat (Cloud, Townswend, 2000).

4.7 STÁLE DOPROVÁZEJÍCÍ MATKA

4.7.1 PATOLOGIE VZTAHU

Tato matka nedovolí dítěti, aby se od ní odpoutalo a stalo se plnohodnotným dospělým. Odejít od matky znamená opustit určitou roli, kdy si budujeme svoji dospělost, která nespadá do sféry jejího psychologického vlivu. V adolescenci již matka není ve středu zájmu, protože stále větší důležitosti nabývá škola, přátelé, lásky, koníčky apod. Zkušenosti mimo mateřský vztah jsou velice důležité. Tato matka dítěti vštěpuje, že jedině ona je zdrojem lásky a pravdivého poznání, brání mu vyjít mimo sféru rodiny (Cloud, Townswend, 2000).

Matka dítě příliš „rozmazluje“ a přehnaně chrání ve snaze zaplašit úzkost, zda je dobrý rodič (Ashnerová, Meyerson, 1995).

Dle Junga se dítě musí naučit zvládat úzkost z odloučení, pokud má hojnost ve všech směrech, necítí potřebu stát se sám sebou a málo zodpovědně prožívá svou individualitu. Tito jedinci sice cítí nezpochybnitelnost vlastní existence, ale také pocit, že pro individuaci je nutné obětovat skutečně hodně z požitkářského stavu nerozlišenosti. Mají problém s identitou, ženy se ztotožňují se svou matkou, mohou být nenápadné nebo v sobě uchovávají vše dívčí a působí jako dcerušky (Kastová, 2004).

Jednoho dne musíme opustit pohodlnou, jistou a výživnou náruč matky a vydat se na cestu, což může způsobit strach z neznáma. Jung tvrdí, že se nebojíme neznáma, ale máme strach opustit to, co důvěrně známe (Jung, 1997).

4.7.2 DOPADY NA PARTNERSKÝ VZTAH

Důsledkem této výchovy je nezdravá závislost v partnerských vztazích, takto vztahově vybavený jedinec hledá ve vztahu svou matku, je nezodpovědný, spoléhá se na partnera, že za něho bude řešit to, co by měl řešit sám. Najde si partnera, který se o něho stará, ale na druhé straně mu řídí život, což je problémem. Časté jsou rozchody

nebo citové odcizení, vyhýbání se důvěrnému kontaktu ve vztahu. V některých případech se vyhýbají partnerskému vztahu vůbec. Své partnery si idealizují a hledají v něm pečující matku, která poskytne vše, co potřebují (Cloud, Townswend, 2000).

Pokud se nepodaří nalézt u partnera důvěrně známou emocionální atmosféru dětství, tak jedinec prožívá frustraci a zklamání, cítí se nepochopení a nemilovaný. Tendence přenášet zkušenosti z dětství, může být obranný styl jak pokračovat v bitvě s minulostí s novým a vyzkoušeným arzenálem, kdy cílem je vítězství (Ashnerová, Meyerson, 1995).

4.8 MATKA IDEALIZUJÍCÍ SI DÍTĚ

4.8.1 PATOLOGIE VZTAHU

Tato matka neposkytuje dítěti základní potřebu bezpodmínečného přijetí se všemi složkami osobnosti – dobrými i špatnými. Matka nenavazuje spojení s pravým já dítěte, neomezuje jeho veličáské já a vede jej k patologické idealizaci sebe a druhých. Matka se odtahuje od negativních vlastností, ty pak působí ničivě na dítě, které se s nimi neumí vypořádat. To vede k desintegraci já, matka miluje a vychvaluje ideální já, nikoliv pravé já dítěte (Cloud, Townswend, 2000).

Matka nebere ohledy na to, co dítě opravdu potřebuje a jaké je, spíše uspokojuje své vlastní touhy a nenaplněné naděje. Úzkostlivě porovnává své dítě s ostatními, více ji zajímají vnější znaky chování. Učí dítě, že je dokonalé a zaslouží si jen to nejlepší a vše mu servíruje na stříbrném podnosu (Ashnerová, Meyerson, 1995).

Tito lidé se pak považují za obohacení života a také očekávají s tím spojenou zvláštní pozornost, pokud je jim odepřena, jsou snadno zraněni. Mají pocit, že svět je zlý, protože oni touží po oceánském životním pocitu (Kastová, 2004).

4.8.2 DOPADY NA PARTNERSKÝ VZTAH

Takto vedení jedinci mají strach z objevení jejich pravé já partnerem a mají obavu, že je partner opustí, když je skutečně pozná. Proto si neustále dávají pozor, aby se vyhnuli konfrontaci (Cloud, Townswend, 2000).

Tato mylná domněnka je vede k názoru, že kdyby partner poznal jejich pravou podstatu a nemohl je milovat. Podléhají nutkání skrýt chyby a nedostatky nebo zastírají pravdu při neúspěchu. Mají pocit, že vše čeho dosáhli není skutečně dobré (Ashnerová, Meyerson, 1995).

Ve vyhrocených případech je u člověka vypěstován narcismus a egocentrismus. Tyto tendence působí ničivě na partnerský vztah, protože od partnera se očekává neustálé vychvalování mimořádnosti a obdiv. Narcista je však jako „černá díra“, nikdy nebude spokojen a bude stále vyžadovat potvrzení (Cloud, Townswend, 2000).

Toto přesvědčení vede k hledání dokonalého partnera, to znamená hledání dokonalosti u druhé osoby. V partnerovi tito jedinci hledají završení své osobnosti. Jádrem problému je ale hluboký pocit méněcennosti a touha kompenzovat tento pocit (Ashnerová, Meyerson, 1995).

5. ŘEŠENÍ PROBLEMATICKÉHO VZTAHU S MATKOU

5.1 NAŠE MATKA V NÁS

Před problémem s matkou nemůžeme utéci, protože hlas své matky má každý ve své psychické struktuře. Pokud nedojde k usmíření, tak člověk nemůže být v harmonii sám se sebou. To potvrzuje teorie Erika Berneho. Podle této teorie má každý člověk Ego, které se může dostat do tří stavů – **rodič, dítě a dospělý**. Rodič je ten, kdo stále připomíná, co má být, kárá, napomíná apod. Je obdobou Fredova Superega, na jehož vývoji se podílí výchova. Dítě je ten bezstarostný, hravý v nás, vzdorující rodiči. Dospělý v nás jedná věcně a uvážlivě (Řičan, 2007). Musíme opustit navyklou pozici dítěte a postavit se problémům jako dospělý.

5.2 POUTO MEZI MATKOU A DÍTĚTEM

I v případech konfliktního vztahu existuje mezi matkou a dítětem (následně dospělou osobou) **hluboké a nezrušitelné pouto**. Jedinec podvědomě cítí: „*Já patřím do této rodiny a chci do ní patřit. Budu s ní sdílet společný osud, ať už je jakýkoliv.*“ Proto udělá bez egoismu vše, aby mohl být její součástí. Tato láska je strategií sounáležitosti, i když může člověka poškodit. Z toho důvodu je nutná úctu vůči rodičům, tím vymezení místa každému z rodiny. Pokud se člověk chce dobře rozvíjet, je nezbytné, aby ctil matku a respektovat to, co znamená být matkou a předávat život. **Kdo respektuje matku** a přijímá ji v její celistvosti, **vezme si vše, co má matka dobrého**. Dostane se do kontaktu s láskou k ní a dobro proudí v něm. Kdo pohrdá svou matkou stane se takovým jako je ona (Hellinger, ten Hövel, 2004).

5.3 SMÍŘENÍ S MATKOU

Prvním krokem je **uvědomění si a pochopení problému s matkou**, jejího osudu a následné **smíření**. Řešením není obviňování matky a svalování zodpovědnosti, důležité je převzít zodpovědnost za svůj život. Musíme jí odpustit dluh, který dle našeho dojmu vůči nám má. Na vztah musí být vždy dva jedinci, proto je důležité **uvědomit si své přispění do vztahu**, své negativní vlastnosti a chyby, které jsme investovali (Cloud, Townswend, 2000).

Akt smíření je nezbytný, protože jinak člověk nebude nikdy skutečně svobodný. Pokud se podmíněčně osvobodil neúctou k matce, může počítat s trvalými pocity viny. Člověk by měl **milovat svou matku, nebo ji alespoň ctít**, teprve potom může rozšířit své životní zkušenosti na další lidi a dát jim svobodu (Prekopová, 2009).

6. ŘEŠENÍ PROBLEMATICKÉHO VZTAHU S PARTNEREM

6.1 DIFERENCIACE PARTNERŮ

Pokud partneři chtějí žít spolu, musí nejdříve umět žít každý zvlášť, mít vytvořenou vlastní identitu a být zakotvení v životě (Corneau, 2000).

Diferenciace self, utvoření vlastní identity, má vliv na fungování partnerského vztahu. Čím více jsou partneři diferencované osobnosti, tím lepší je klima ve vztahu. Diferenciace self má dvě základní složky. První je schopnost integrovat myšlení a emocionálních procesy a druhou je rovnováha mezi individualitou a společenstvím, tj. člověk je schopen blízkého vztahu při zachování vlastní identity a životního směru. Dosahování cílů je přirozeným rysem osobnosti, partneři znají své cíle a vzájemně si pomáhají v jejich dosahování. Znakem dobře fungujícího vztahu je tedy **rovnováha mezi osobními cíli a společnými cíli v partnerství**. Partneři s diferencovaným já si dopřávají více svobody, mají větší možnost pohybu mezi vzájemnou blízkostí a dosahováním cílů mimo vztah. Lidé s málo vyvinutým já si stanovují nízké cíle nebo naopak chaotické a neefektivní cíle, které nejsou v souladu se vztahem. Člověk si potřebuje potvrdit svou identitu a získat souhlas okolí. Naproti tomu vyvážené osobnosti pracují na svém růstu a přijetí sebe sama (Klever, 2009).

Patologickým rysem je splýváním partnerů, kdy se potlačuje individualita jednoho z partnerů. Snaha být pro druhého vším a postoj, kdy druhý se stane vším pro

nás pouze udržuje při životě iluzi lásky. Ve vztahu se setkávají dvě originální individuality se svou cestou a potřebou jisté svobody. Popření tohoto faktu vede k tendenci kontrolovat partnera, přivlastňovat si ho a žárlit (Corneau, 2000).

6.2 OPAKOVÁNÍ STEJNÝCH CHYB A NAUČENÁ BEZMOCNOST

Důležitá je znalost vlastních vnitřních zranění, která si neseme z dětství. Neznalost vede nevyhnutelně k **opakování stejných chyb a vybírání typově stejných partnerů**. Jedná se o skryté dimenze, které bychom měli prozkoumat a překonat (Corneau, 2000).

Zranění z dětství mohou vést k tzv. **naučené bezmocnosti**. To znamená, že zkušenost s nepříjemnými a neovlivnitelnými událostmi může vést k apatii, depresi, uzavřením se do sebe a nečinnosti. Někteří lidé se obtížím pasivně podrobují a vzdávají se naděje na záchranu, raději zůstávají v patologickém partnerském vztahu. Cítí se bezmocní a neschopní tuto situaci vyřešit (Atkinsonová et al., 2003).

6.3 VZTAH JAKO CESTA

Corneau (2000) vidí partnerský vztah jako cestu. První fází vztahu je **zamilovanost**, jedná se o narcistické období lásky. V očích partnera se odrážíme jako v ideálním zrcadle, které nám ukazuje náš kladný obraz. Současně na svého partnera projikujeme své představy o dokonalého ideálu. Láska nás ale nezachrání před námi samotnými, partner nemůže převzít odpovědnost a neušetří nás vlastní bídy.

Tento stav musíme překonat a **navázat vztah se skutečným partnerem a ne s partnerem, jakého bychom chtěli mít**. Teprve když se podaří zakotvit vztah na reálnějších základech, může začít skutečný vztah založený na vzájemné úctě a komunikaci. Cílem obou partnerů by mělo být **přátelství**, které umožňuje dvojici dýchat a pro dlouhodobější vztah je pevnějším a trvalejším zakotvením než sexualita. V přátelství lze všechno sdělit a přijmout bez odsudků, nechává druhému svobodu, aby byl tím, kým je.

6.4 SEBEREALIZACE V LÁSCE

Corneau (2000) zastává názor, že láska je vnitřním stavem duše, který nezáleží na partnerovi. Tak jako potkáváme v lásce toho druhého, potkáváme v ní i sami sebe. Díky partnerovi poznáváme sebe sama.

Ve vztahu se setkávají dva hledající, nehotoví a nenasycení jedinci, kteří doufají, že ve vztahu a díky němu uskuteční svůj osobní potenciál a vyrazí k novému rozvoji. **Seberealizace** získává díky partnerově reakci jinou kvalitu. Od partnera očekáváme, že přitáhne našim nejhlubším možnostem, kterému můžeme odhalit své slabosti, s nímž se cítíme v bezpečí. Zároveň očekáváme upozornění na chyby, únikové tendence a kritické podněty. Chceme se stát tím, čím jsme a zároveň chceme pomoci svému partnerovi, aby se stal tím, kým opravdu je, takto partneri podporují svůj osobní vývoj (Willi, 2006).

Kromě seberealizace je důležitý prožitek lásky ve vztahu. Výzkumy potvrzují, že **láska je ústředním motivem partnerského vztahu**. Láska má však často iracionální charakter, který je dosud málo prozkoumán. V milostném vztahu sice toužíme po naplnění nejvyššího štěstí, trvalost vztahu však primárně nezávisí na tom, zda se naše touha splní. Milující jsou ochotni pro svou lásku trpět. Štěstí a spokojenost není tak důležitá jako identifikace se vztahem, která v průběhu společného života sílí. Společné zvládání těžkých časů a společně prožitých událostí lásku mezi partnery prohlubuje a stabilizuje (Willi, 2006).

Tuto kapitolu můžeme shrnout poetickým výrokem Chalíla Džibrána (2001), který na partnerský vztah nahlíží tímto způsobem:

„Milujte se navzájem, ale nečinite si z lásky pouta: necht' je láska spíše mořem, vlnícím se mezi břehy vašich duší. Plňte si vzájemně své číše, ale nepijte z jedné číše. Dávejte si vzájemně ze svého chleba, ale nejezte vždy z téhož krajíce. Zpívejte, tančete a radujte se spolu, ale dopřejte jeden druhému, aby byl sám, právě tak, jak jsou samy struny loutny, i když se všechny zachvívají stejnou melodií.“

7. CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Vztah matky a dítěte je klíčovým vztahem v životě každého člověka, ze kterého vycházejí další mezilidské vztahy, partnerské vztahy nevyjímaje. Tomuto tématu byla věnována značná pozornost odborné veřejnosti, dokazuje to řada prací, studií a teorií, které potvrzují důležitost tohoto vztahu. Tento výzkum proto bude vycházet z tohoto předpokladu.

Ve výzkumu bude použit narativní přístup, který staví na osobitosti lidského příběhu. Příběh je určitým vyjádřením způsobu organizace našich zkušeností, jedná se o symbolizovaný záznam jednání, mající časovou dimenzi, určité uspořádání naší žité zkušenosti, ale také oblast imaginací vkládaných do těchto příběhů (Miovský, 2006).

Cílem výzkumu je **počhopit hloubku konkrétního vztahu mezi matkou a dcerou a jeho vliv na budoucí partnerské vztahy z hlediska jejich osobního příběhu.** Bude se jednat o **kazuistickou studii jedné rodiny.** Pozornost bude věnována subjektivnímu vnímání a prožívání vztahů v rámci rodiny i mimo rodinu a vzájemné (transgenerační) interakci žen svázaných pokrevním poutem. Cílem práce je počhopit osobní příběhy žen v rámci rodinného příběhu.

Na základě výše uvedeného cíle jsou kladeny tyto výzkumné otázky:

Jak ovlivnil vztah matky a dcery fungování partnerského vztahu?

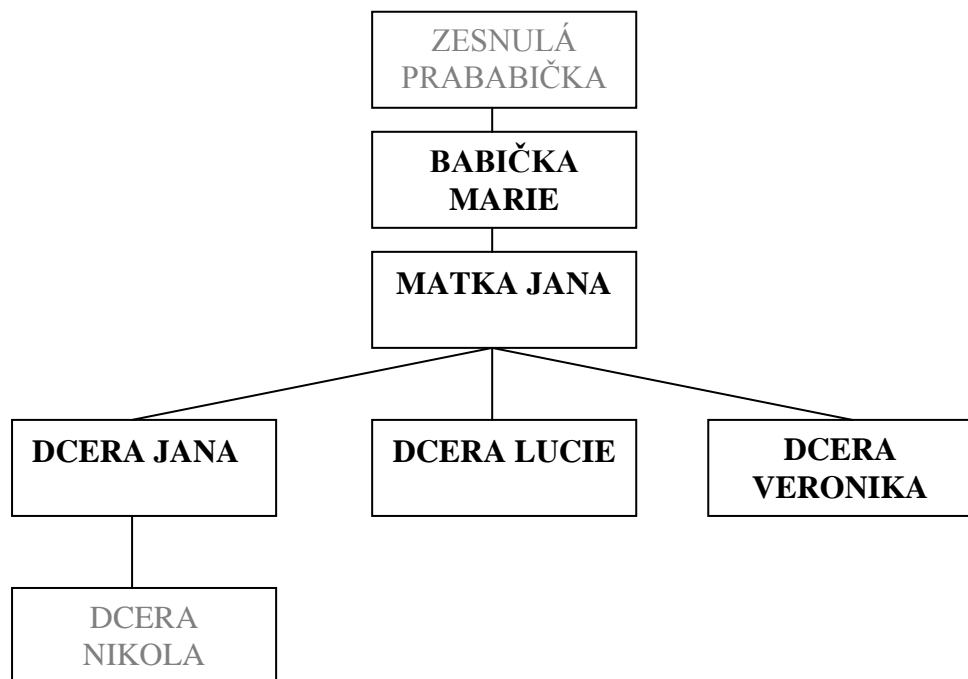
Jak ovlivnil rodinný příběh partnerské vztahy?

8. POPIS VZORKU

Zkoumanou skupinu tvořily ženy, které jsou v příbuzenském vztahu a o kterých jsem věděla, že mají problémy v partnerských vztazích. Pro výběr vzorku tedy byla zvolena **metoda záměrného výběru** (Miovský, 2006), kdy byla cíleně vybrána skupina žen, které jsou spojeny pokrevním poutem a zahrnuje pět generací.

Byly mi známy životní příběhy těchto žen, proto jsem jednu z nich požádala o spolupráci v rámci výzkumu k této práci. Této ženě byl vysvětlen cíl práce a metodika výzkumu a ona následně toto nabídla ostatním členkám v rodině. Všechny věděly, o co se jedná, měly možnost se svobodně vyjádřit, byly srozuměny s tím, že rozhovor bude nahráván a doslovně přepsán, měly možnost se se mnou telefonicky kontaktovat. Všechny projevily svůj svobodný souhlas.

Ve výzkumu **vypovídalo pět žen a o dalších dvou osobách ženského pohlaví bylo vypovídáno**, jednalo se o zesnulou prababičku a dítě předškolního věku (viz. Graf č. 1: Grafické znázornění příbuzenských vztahů).

Graf č.1: Grafické znázornění příbuzenského vztahu

Bližší souhrnné informace o těchto ženách, jako je věk, stupeň dosaženého vzdělání, zaměstnání a rodinný stav, jsou uvedeny v Tabulce č.1: Shrnutí výzkumného vzorku.

	VĚK	VZDĚLÁNÍ	ZAMĚSTNÁNÍ	RODIN. STAV
Prababička	zesnulá	-	-	-
Babička Marie	75,6 let	základní	SD	Vdaná 53 let
Matka Jana	51,3 let	SŠ zemědělská	laborantka	Vdaná 35 let
Dcera Jana	31, 4 let	SŠ zemědělsko-ekonomická	OSVŠ	Svobodná, dcera Nikola, partnerský vztah 5 let
Dcera Lucie	29,8 let	VŠ zemědělsko-ekonomická	účetní	Svobodná, partnerský vztah 2 měsíce
Dcera Veronika	22, 2 let	Studuje VŠ technicko - ekonomickou VŠ ekonom. informatika	-	Bez partnera
Dcera Nikola	5,5 let	MŠ	-	-

Tabulka č.1: Shrnutí výzkumného vzorku

9. METODA SBĚRU A ZPRACOVÁNÍ DAT

Jak již bylo řečeno výše, respondentky byly osloveny prostřednictvím jedné členky rodiny, která dostala nejdůležitější informace, všechny souhlasily. Následně bylo každé z nich při osobní setkání znovu vše vysvětleno – seznámení s tématem a cílem bakalářské práce, ujištění o naprosté anonymitě a potřebě rozhovor nahrát na diktafon a doslovně přepsat. Všem byla dána možnost se svobodně rozhodnout.

Hlavní metodou ve výzkumu byl následovně **polostruktuovaný rozhovor**, který probíhal ve všech případech v domácím prostředí, pro všechny respondentky v přirozeném prostředí.

Rozhovor trval v rozmezí od 1,5 hodiny až po 3 hodiny, byly nutné přestávky na odpočinek obou stran. Rozhovor byl nahráván na diktafon a následně doslovně přepsán.

Během rozhovoru bylo postupováno podle osnovy polořízeného rozhovoru (viz. Příloha č. 1), kde byly okruhy otázek podle situace flexibilně upravovány, doplňovány či zpřesňovány. Na předem připravené otázky respondentky spontánně reagovaly.

Druhou použitou metodou byla **metoda pozorování**, kdy bylo sledováno chování, emocionální prožívání a vzájemná interakce v přirozeném domácím prostředí.

K vyhodnocení získaných informací byla využita **kvalitativní analýza**, kdy byly zhodnoceny, rozebrány a porovnávány jednotlivé rozhovory podle Mary Mainové a její techniky *Adult Attachment Interview - AAI* (viz. Attachment v dospělosti dle AAI str. 9 až 10) a dalších komponent.

10. VÝSLEDKY VÝZKUMU

10.1 KAZUISTIKA BABIČKY MARIE

Marie je vzhledově typická vesnická žena, která celý život těžce pracovala. Rozhovor s Marií proběhl v jejím domácím prostředí v klidné místnosti, byla vstřícná a odpovídala ochotně, během citlivějších dotazů bylo patrné napětí, smutný výraz v obličeji a zárazy. Některé dotazy, které se týkaly citové roviny jsem musela upřesňovat, během rozhovoru téměř neměnila mimické výraz.

VZTAH S MATKOU

Marie se narodila do úplné rodiny a vyrůstala jako jedináček, matce bylo v době porodu 27 let a dle sdělení měla matka zdravotní problémy a cítila se pravděpodobně unavená. Trpěla na migrény, měla zažívací obtíže, které vyústily až v operaci a trpěla na zlomeniny. Rodina byla zadlužená a vlastnila hospodářství (pole, dobytek apod.), takže ústředním zájmem rodičů bylo hmotné zabezpečení rodiny, na citovou rovinu již nezbýval čas a energie.

Okolnosti těhotenství a kojení, nejsou Marii známy, dle sdělení se v té době o těchto tématech nemluvilo. „*Nene, o tom se dřív vůbec nemluvilo...byla jiná doba...jako takhle to bylo u všech.*“ Matka měla problémy při porodu, rodila doma a byl nutný klešťový porod, po této negativní zkušenosti již matka nechtěla další děti.

Marie byla klidné a bezproblémové dítě Matka chodila pracovat k sedlákům a byla velmi často mimo domov, když matka pracovala, staraly se o ní nejvíc babičky, hodně doma pomáhala. Měla zájem o dívčí aktivity, vlastnila panenku a kočárek. Zájem o domácí práce měla, ale některé musela vykonávat z donucení. Přátelské vazby měla, ale dle sdělení neměla moc čas na hraní, protože musela doma pomáhat. „*Maminka se na mě zlobila, nechtěla jsem třeba pást husy, říkala jsem „holky nemusej a já musím!“.*“

Odloučení od matky v raném věku brala jako nutnost, mateřské školy v té době nebyly a přechod na základní školu proběhl bez problémů. „*...no, to odloučení sem nějak nebrala, tak to prostě bylo.*“ Matka byla přísná a měla tvrdou ruku, s Marií se nemazlila, vyprávění provázel kamenný výraz v obličeji. „*Dřív to bylo jiný, pořád se všechno točilo okolo práce...nebylo to jako teď, že si máma s dítětem povídá, hraje, mazlí....*“

Z výše uvedeného lze předpokládat, že Marie byla vystavena podmínkám v raném dětství, které vedly ke vzniku **úzkostně vyhýbavého attachmentu**. Matka byla plně zaujata svými pracovními povinnostmi a pravděpodobně zdravotními problémy a nebyla velmi často doma. Také byla málo emočně dostupná a nebyla k dispozici, když ji dítě potřebovalo. Marie se s touto situací pravděpodobně vyrovnala minimalizační strategií, to znamená, že omezila vyhledávání blízkosti, protože se bála zklamání a zesílení svých negativních prožitků. Vznik strategie je podnícen tím, že pokud rodič nereaguje na dětský afekt afektivně, tak dítě zažívá intenzivní stud a vztek (Vavrda, 2005).

Dítě zažívá niterný pocit, že svět je zlý a ono samo není hodno lásky. Kognitivní funkce jsou do tří let věku ještě velmi málo vyvinuté, a tudíž si dítě může neadekvátně vykládat význam rodičovské komunikace. Když dojde k odloučení od attachmentové postavy, dítě díky kognitivní nezralosti zažívá pocit, že je nenáviděno a opuštěno. Dítě dostává falešné zprávy o sobě a zažívá stud, zoufalství, strach apod. Tyto pocity, které původně patřily matce, dítě obrací do svého nitra a snaží se je vytěsnit pomocí obranných mechanismů. Tím se ztrácí signální složka emocionálního projevu, afekt zůstává, avšak skrytý a neidentifikovatelný okolím i samotným dítětem (Vrtbovská, 2010).

U Marie nebyla matka přítomná a střídalo se více lidí v péči o ni, pokud se u dítěte dlouhodobě střídají různé pečující osoby, dítě je vystaveno trvalému stresu, kdy potřebuje dobrého rodiče a touží po něm (Vrtbovská, 2010).

Puberta proběhla klidně a o menstruaci Marie s matkou nikdy nemluvila a brala situaci, takovou jaká je. Sexuální výchova také v té době nebyla. Po absolvování základní školy nastoupila do zaměstnání jako švadlena, v té době bydlela u rodičů, pak se provdala a i nadále žila se svým mužem u rodičů, protože stavěli dům a následně se odstěhovali. Matka Marie i nadále pomáhala s výchovou dětí.

Na otázky týkající se vztahu s matkou Marie odpovídala věcně a se zárazy, tyto otázky byly pro ni problematické, těžko si něco vybavovala nebo nevěděla, co odpovědět. Při otázce, jak vzpomíná na matku odpověděla, že byla jiná doba a vyjmenovala všechny činnosti, které matka prováděla, ale chyběl tam emotivní rámec. Na otázku jak se cítila ve vztahu odpověděla neurčitě a popisně. „*No tak někdy líp, někdy hůř.*“ Nejhezčí společný zážitek si vůbec nevybavila. „*...já nevím...ono těch vzpomínek je hodně...jako nejhezčí zážitek...nevím.*“ Na otázku týkající se společných zájmů dala tuto odpověď, „*...no tak nevím...prostě asi to...maminka, když něco začala*

dělat, tak dělala všechno do konce a já teda taky. Když se něco dělá, tak i když bych byla unavená, tak to musím udělat. Ráno si řeknu, musím udělat to a to a skutečně to udělám.“

Dle AAI lze u Marie nalézt tzv. **opomíjející stav myslí**. To se projevuje tím, že si nebyla schopná vybavit konkrétní situace týkající se vztahů v dětství, dobře si naproti tomu pamatovala dobové podmínky. Její výpovědi byly obecné, stručné a suché, ve svých výpovědích zdůrazňovala, co dobrého ji matka naučila (viz. pracovitost). U Marie je patrná tendence opomíjení významných raných vztahů, celkově je patrná minimální zkušenost se stavy emočního sdílení. Její odpovědi se míjejí s otázkou po kvalitě vztahu (Vavrda, 2005).

VZTAH RODIČŮ

Marie vzpomíná na vztah rodičů dobře, ale je patrná nekompatibilita s emočním doprovodem, matka je vnímána jako emočně chladnější oproti otci. *„No (povzdech), já bych řekla, že vcelku dobře, protože, když maminka měla problémy, byla kolikrát po nemocnicích...to jako náš tatínek ji rozmazloval...nedělalo problémy maminku pohladit...to jako maminka třeba nepohladila, ale tatínek jako jo.“*

Otec byl vnímán pozitivněji než matka, byl klidnější a obětavý, ale směrem k okolí, ve vztahu k Marii to nebylo uvedeno, matka taktéž byla ochotná pomoci, ale také není jisté zda to bylo směřováno k Marii. Otec byl také nepřítomný, protože hodně pracoval, aby uživil rodinu. Rozhodování měli rodiče rozdělené.

VZTAH S MANŽELEM

Marie je provdána 53 let, byl to její první vztah, který odstartoval v jejích 16-ti letech. S manželem pochází ze stejné vesnice, znali se již delší dobu než spolu začali chodit, ale Marie se k němu nevyjadřovala moc pozitivně, vnímala ho jako *„frajera, který má pořád jiný holky“*. Vztah začal tím, že spolu tančili na jedné místní zábavě, Marie mu nevěřila a vztahu nedávala moc šanci, i když spolu chodili, tak mu nevěřila, že jí bude věrný. Zlomovým okamžikem bylo nechtěné těhotenství, které vedlo následně ke sňatku. Mariina matka vnímala těhotenství před svatbou velmi negativně a byla proti tomu, což Marii velmi zranilo a poznamenalo vztah s matkou do budoucna *„...prostě počítala, že jako se vdám jako panna...(rozpaky). Byla tam zloba...když jsme přišli, že jako jsem těhotná, to jí vadilo.“* Toto téma bylo mezi ženami po celou dobu aktuální, když se Marie o matku v jejím stáří starala, tak její matka projevila lítost nad

svým chováním. Vnučka Veronika potvrdila, že vztah mezi ženami byl velmi napjatý. „...babika na ní byla strašná...no asi jí i mlátila...jako mazec...postavila před ní jídlo a babi jez, ona sama nemohla.“

Podobnost svého manželství a manželství v původní rodině vidí v tom, že s manželem také hodně pracovali a snažili se vybudovat hmotné zázemí. „...my taky jsme chodili do práce a potom jenom šetření, protože byly děti a potom jsme brzo koupili auto...a pak se zase šetřilo na barák. Pořád v práci, když jsem byla v práci, moje mamka se starala o moje děti....“

V manželství byly nelehké momenty, které ale Marie dál nerozváděla, výpovědi jsou obecné a sdělující. „No, tak...hodně věci se muselo prominout samozřejmě...“ nebo „(ticho a povzdech)...no...to je taky těžký...někdy samozřejmě hádky byly, jako jsou všude asi, bez toho to asi ani nejde.“ Podle vnučky Veroniky není jejich manželství harmonické. „Děda je takovej jako choleric, občas se hádaj...za mlada byli na nože.“ Manžel měl výkyvy nálad, ale Marie neznala příčinu, což může vypovídat o nedostatečné emoční komunikaci ve vztahu. „...byl určitě čas, že byl takovej protivnej, třeba, když přišel z práce, nevím jestli měl v práci problémy...byl takovej vzteklej, vadilo mi, že to bylo před cizíma lidma. Vnučka Jana k tomu dodává, „...no a děda je taky hroznej nervák i se léčil s nervama.“ Manžela dále charakterizuje popisně, věcně a bez emočního nádechu. „Jináč je pracovitý, hodně věci sám udělá, když jsem stavěli bylo moc práce a on vše dělal vlastníma rukama...“

V tomto manželství nejdříve rozhodoval partner, ale s přibývajícím věkem něco delegoval na Marie a víc se radí, což jí ale vadí. Ve výpovědích je naznačen i ambivalentní vztah s tchýní.

Ve vztahu k Marii lze předpokládat, že se adaptovala na emoční nedostupnost rodičů, emoce tak postrádají význam a nepředstavují objekt setkávání a sdílení. V budoucím partnerském vztahu to znamená, že emoce sice hrají jistou roli, i v blízkých vztazích tito jedinci zažívají emoce a působí jako „normální“, mohou se zamilovat. Do interpersonálního kontaktu v blízkých vztazích však nevstupují, jedinec neočekává, že by na něj druhý reagoval emocionálně, „nepracuje“ s představou sdílení, jejich emoce jsou „soukromou záležitostí“, ke kterým nepřipustí ani milovaného člověka (Vavřda, 2005).

VZTAH S DCEROU JANOU

Marie je matkou dvou dětí syna Jardy a dcery Jany, která se narodila o 22 měsíců později. Těhotenství s Janou proběhlo v klidu, Marie byla na mateřské dovolené s Jardou, porod byl bez komplikací, akorát se dítě narodilo o měsíc dříve. Jana byla zdravá, ale Marie dostala po porodu kontaminovanou krevní konzervu a propukla u ní silná hepatitidu, na kterou lékaři přišli až za cca 2 měsíce. Marie se cítila celkově velmi unavená, péče o dítě ji vyčerpávala. Kojila jen 5 týdnů, protože pak neměla mateřské mléko, kojení prožívala vesměs kladně, dítě ani nikdo z rodiny se nenakazil. Její zdravotní stav se nadále zhoršoval a byla nutná hospitalizace, která trvala cca 3 měsíce a bojovala o život. O Janu se v té době staraly střídavě babička a prababička. Na odloučení s dcerou reagovala takto, „*To bylo hrozný...nemohla jsem se starat...nemohla jsem si to užít. Byla jsem úplně zoufalá...nevěděla jsem jestli se vůbec vrátím nebo umřu. Když jsem se vrátila z nemocnice, tak jsem jí nepoznala.*“

Jana byla klidné miminko a Marie šla v jejích 2,5 letech do práce a péči o dítě převzala z velké části Mariina matka. Marie byla ráda, protože byla stále unavená po nemoci. Odpoutávání při nástupu do mateřské školy bylo bez problémů, do školky se těšila, kamarády měla. Puberta byla hodně klidná a o první menstruaci s matkou moc nemluvila. „*(ticho)...je asi normální, že si to zjistila jinde...to pak jako ale přišla a trochu jsme to probraly.*“ Další odpoutávání bylo bez problémů, po svatbě bydlela Jana se svým manželem a dětmi u rodičů, šla brzy do práce, aby měli větší příjem peněz a mohli postavit dům. Marie se hodně podílela na výchově Janiných dcer, i když bydleli už ve svém domě. Stěhování od rodičů bylo pro obě náročně, Jana se nechtěla odstěhovat a Marii to taky mrzelo. Jana je i nadále v těsném kontaktu s matkou. „*...ale jako tak nějak to šlo, protože Jana k nám pořád chodí, je tady skoro každý den.*“

Marie vnímá dceru pozitivně, vidí ji jako klidnou, pohodovou a ochotnou pomoci, hodně si pomáhají a plánují, co budou společně dělat za práci. Otázky týkající se vztahu s dcerou byly pro Marii, také problematické, byly patrné zárazy, pomlky a obecné odpovědi. Na otázku jaký měly nejhezčí společný zážitek, odpověděla takto, „*(ticho)...tak jako asi všechno...ona je opravdu hodná na nás...ale nic si nevybavím.*“ Ve vztahu k Janě by ve své výchově nic nezměnila, je spokojená, jediné co Janě vytýká je, že rozmazluje svou vnučku Nikolu.

Z životního příběhu Marie lze usuzovat, že se model attachmentu z původní rodiny odrazil ve výchově její dcery. Matky s tímto typem vazby mají omezenou nebo minimální schopnost číst v emočních signálech dítěte a připsat jim adekvátní význam.

Vysílání nonverbálních signálů o prožitcích je omezené a současně nejsou schopné registrovat či jen minimálně nonverbální signály na straně dítěte. Emoce u nich postrádají interpersonální rozměr a tito jedinci nejsou schopni identifikovat jak své vlastní prožitkové stavy, taky stavy dítěte, proto mu nemůžou pomoci vyvinout si schopnost adekvátní reprezentovat své emoční stavy (Vavrda, 2005).

10.2 KAZUISTIKA MATKY JANY

Jana je pohledná a upravená žena ve středních letech, při mé návštěvě byla velmi pohostinná a pozorná hostitelka. Během rozhovoru odpovídala ochotně, byla po celou dobu spíše pozitivně naladěná, působila dojmem absolutního nadhledu a vzbuzovala pocit „vše v mém životě je v pořádku a jsem spokojená“.

VZTAH S MATKOU

Jana si nevybavuj, že by s matkou hovořila o okolnostech těhotenství, porodu a kojení. Vzpomínky na dětství a dospívání jsou identické s výpovědí Marie, Jana taktéž vnímala globální zaměření rodiny na pracovní aktivity. *„To nevím...ne...nebo si to nepamatuju, protože jsme byli s bráchou dost rychle za sebou...jako bylo hospodářství...mamka byla furt přetížená, měla všechno na hrbu. Bydleli jsme ve dvou místnostech, my sme byli rychle za sebou, nebyla pračka, vodu jsem neměli zavedenou...ale taková pohoda tam byla.“*

Klíčovým momentem byla hospitalizace matky v raném stádiu vývoje dítěte. Jak již bylo uvedeno výše, matka byla po porodu 2 měsíce doma s Janou, ale péče o dítě pro ni byla vyčerpávající, následně byla hospitalizována cca 3 měsíce a zcela odloučena od Jany. V té době se o dítě staraly střídavě babička a prababička. Jana byla kojena pouze 5 týdnů.

Jana byla „opuštěna“ matkou ve velmi zranitelném období, kdy potřebovala péči a vcítění. Dle sdělení byla matka v život ohrožujícím stavu, kdy péče o dítě pro ni byla vyčerpávající, nemusela přiměřeně reagovat na potřeby dítěte. Následná hospitalizace vedla k odloučení v **symbiotická fázi vývoje Ega** – v době mezi druhým až šestým měsícem života – kdy se vytváří symbiotické spojení s matkou. Dítě a matka tvoří jeden celek a je velmi důležité uspokojení potřeb dítěte. Na těchto základech se vytváří budoucí vztahy k lidem, pokud dítě zažije deficit, tak bude pravděpodobně **obtížně** navazovat citové vztahy a dokonce je ani neodliší od méně kvalitních vztahů

(Vágnerová, 2008). V případech, kdy nebyly dostatečně uspokojeny původní symbiotické potřeby člověka, se psychické struktury zaměřené na vazbu nemohly dostatečně organizovat a stabilizovat. Lidé s tímto deficitem se **špatně dostávají do kontaktu s ostatními lidmi** a často se vůči nim **nedokážou vymezit** (Ruppert, 2008).

Problém může být také v tom, že se o Janu **střídalo více pečovatелů**. Anna Freudová uvádí, že matka je vždy nejlépe sladěna s potřebami dítěte a dodržuje všechny detaily techniky péče a tím poskytuje dítěti zjednodušené emocionální prostředí. Dítě, o které skvěle pečují několik pečovatелů, nebo i jen dva různí lidé, má mnohem složitější vstup do života mnohem nejistější zázemí toho, co může považovat za samozřejmé ve chvílích, kdy se objevuje žádost. Dítě zažívá zmatek, který se později, může **odrazit v jeho emocionalitě** (Winnicott, 1998).

Jana měla v dětství zájem o dívčí aktivity, hrála si s panenkami, měla zájem o domácí práce, kamarádky měla. Odpoutávání od matky dle sdělení probíhalo bez problémů, v mateřské školce se Janě líbilo, i se tam každý den těšila. Přejít na základní školu byl harmonický, asi ve 4. třídě byla Jana hospitalizována v nemocnici, při odloučení s matkou pociťovala stesk, ale spíš jí vadilo, že je v nemocnici. „...*to mi vadilo, že mě tam dali, jinak mi to až tak moc nevadilo...první moment byly pocity stesku, když mě tam nechávala...na pokoji byly takový dvě pani a ty byly jako mámy...vnímala jsem to tak, že to tak musí být.*“ Následné studium na střední škole bylo zpočátku pro Janu složitější, protože nikoho neznala, ale pak si zvykla, dojížděla z domova a má hezké vzpomínky. Puberta proběhla v klidu, konflikty byly minimální, když třeba např. matka nechtěla Janu někam pustit. Menstruaci dostala v 7. třídě a vylekala se, protože neměla dostatek informací, za matkou potom šla, ale k podrobnějšímu vysvětlení z matčiny strany nedošlo. „...*ono se o tom tenkrát moc nemluvilo...tak jsem na mamku zaútočila a ona mi řekla „támhle jsou vložky“ a tím to skončilo.*“ Vzhledem k tomu, že Jana otěhotněla, musela se vdát, po svatbě bydlela se svým manželem u rodičů, protože stavěli dům. Stěhovat do nového domova se jí nechtělo, „...*protože to bylo hrozně na rychlo, neměli jsme to úplně dodělaný...ale muž už chtěl...asi to bylo téma Vánocemi, tím vánočním časem, kdyby to bylo po Vánocích možná by to bylo lepší...nepřemýšlela jsem o tom.*“ Jana šla po mateřské dovolené brzy do práce, takže se její matka hodně podílela na výchově jejích dvou dcer, které tam trávily hodně času. I v dnešní době je Jana s matkou ve velmi těsném kontaktu, chodí k matce téměř každý den na návštěvu. Jana je sice hodně vázaná na matku, ale některé

citlivější témata jí nesděluje, její matka neví, že Jana trpí již 9 let roztroušenou sklerózou² a matce neoznámila ani své třetí těhotenství.

Matka byla vnímána jako přísná a dominantní, i v dnešní době jí Jana není schopná odporovat, hovoří o ní jako o „motoru rodiny“, „...ona vždycky něco naplánuje a pak se to musí udělat...mamka je na sebe hodně tvrdá, jde i přes moc...já jsem taky taková.“ Matka má v rodině zásadní slovo a Jana jí nedokáže odporovat. Otázky týkající se vztahového rámce s matkou byly pro Janu taktéž obtížnější, byly patrné zárazy, obecné odpovědi a delší reakční čas. Na otázku jak se ve vztahu s matkou cítila odpověděla popisně a věcně. „(ticho)...no, tak jako...ted' je to nejlepší...byla to pořád jenom práce, práce...když jsem šla potom do zaměstnání po mateřský, tak jsme se mamkou střídaly v hlídání...no vždycky to bylo, že jsme si vzájemně pomáhaly, když potřebovali oni, tak jsem nastoupila, když jsme potřebovali my, tak zase oni, bylo to fajn...měli hospodářství a mamka se starala o babičku, tak jsem jí pomáhala...takže takový v pohodě.“ Na otázku jaký nejhezčí zážitek spolu prožily odpověděla, „No, tak asi jako všechno vnímám dobře...(ticho) jezdila s náma na dovolený, když jsem byla vdaná (ticho)...je to těžký fakt nevím...hodně se pracovalo a mamka byla ustaraná.“ Taktéž nejhorší zážitek byl neurčitý, „To je taky takový klidný...u nás bylo všechno o práci...přišli z práce a šli zase na pole, do lesa se muselo, pořád, ještě to hospodářství.“

I u Jany můžeme předpokládat **úzkostně vyhýbavý attachment**, jako reakci na velmi zaneprázdněnou matkou, která pravděpodobně nebyla citově dostupná a byla sama v dětství traumatizována necitlivým přístupem (Vavrda, 2005).

Zdravé dítě principiálně potřebuje vazbu, je na ni připraveno a je vazby schopno. U matek to však nemůžeme jednoznačně předpokládat z mnoha důvodů (stresy, problémy, konflikty). Matka Jany nebyla pravděpodobně schopná nebo připravená na vazbu ke svému dítěti, důležité byly stresory, které si přinesla ze svého dětství. Traumatizující bylo odloučení krátce po porodu, kdy se vytvářejí základy vztahu a následné pracovní přetížení, které nedovolovalo navázání hlubší citové vazby k dítěti. Tak bylo dítě od počátku života nuceno budovat si vzorec pro přežití. Projevy negativních emocí se neosvědčily, proto je dítě potlačuje a zkouší jinou strategii.

² Roztroušená mozkomíšní skleróza – autoimunitní chronické, dlouhodobé onemocnění mozku a míchy, sklerotická ložiska způsobují zánět okolo určitých nervů, které ztrácejí myelinový obal, tím jsou impulzy zpomalené nebo vůbec neprocházejí, příznaky jsou proměnlivé př. dvojité vidění, mravenčení, necitlivost, únava, nejistota při chůzi, poruchy močení apod. (Ottova všeobecná encyklopedie)

Jediným možným východiskem je pocit lásky, který má každé dítě vůči své matce. Tato láska je cosi principiálně existujícího, dítě nepřestává se svými milostnými snahami o matku, snaží čím dál více vyprovokovat její zájem. Může si **matku idealizovat a mít na ní iluzorní pohled**, to lze pravděpodobně nalézt v příběhu Jany. Celým rozhovorem se táhla níž velké ústy k matce, Jana vnímá jejich vztah pozitivně, i když to nekoreluje s odpověďmi, vše se točilo jenom kolem práce, ale Jana to vnímá „pohodově“.

Do dnešní doby se **nedokázala od matky oddělit**, což je problém, protože již v pubertě začínají děti tušit, že mají možnost nebýt na své rodiče odkázané. Rodiče, kteří se naučili být v dobrém slova smyslu nezávislí na svých rodičích, dokážou dávat vlastním dětem více a více volnosti. Naproti tomu rodiče, kteří dosud žijí v zhoubném zapletení s vlastními rodiči, se snaží udržet své děti v závislosti. To se pravděpodobně odráží ve vztahu Jany a její matky, matka má neustále tendence zasahovat do života Jany a Jana se nedokáže vůči matce vymezit. Jedna část osobnosti se stala velkou a samostatnou, zatímco druhá stále cítí kojeneckou závislost a nadále bojuje, aby si získala osobu, na níž už jednou byla závislá. Na místo původní osoby se dostávají přátelé, partneři, děti, kolegové (Ruppert, 2008).

VZTAH RODIČŮ

Vztah rodičů Jana vnímá poměrně pozitivně a vzpomíná na pracovní vytížení obou rodičů, „...*taky takový klidný...u nás byla jen práce, práce, měli jsem i krávy, tak je mamka musela dojit a bejt u nich...to bylo pořád...(smutek ve tváři), aby si třeba sedli k televizi a koukali se třeba na zprávy to ne...pak zase šli do práce.*“ Dcera Jana nabízí jiný pohled, prarodiče se také podíleli na její výchově. „...*jejich výchova byla pedantská a neurotická!...druhá babička byla super, tahleta není moc na city!*“

Dle Jany v rodině spíše rozhodovala matka, otec byl vnímám jako klidněji než matka, ale konkrétní citové vzpomínky na něho nemá.

VZTAH S MANŽELEM

Prvním partnerem byl Jany současný manžel, seznámili se na zábavě a začali spolu chodit, když bylo Janě 16 let, jsou spolu již 35 let. Obdivovala na něm, že je středem pozornosti a dnes si jej váží za to, že je cílevědomý. Stejně jako její matka filtruje hodnocení partnera přes pracovní výkony a má problém s tím, že partner více investuje do kariéry než do rodinného života. „...*když si něco naplánuje, tak to dotáhne...třeba v práci chtěl něčeho dosáhnou a povedlo se mu to, dělá vedoucího,*

nechodí do práce jen pro peníze, ale chce, aby to šlapalo a hodně do toho investuje jako ze sebe.“ Z výpovědi je patrné, že si Jana odnesla model fungování rodiny od svých rodičů, s partnerem jsou také zaměřeni hlavně na pracovní aktivity, také bydleli zpočátku u rodičů, než si postavili vlastní dům a podobně neměli tolik času na své děti, stejný model fungování rodiny nalézám v původní rodině.

Ve vztahu spíše rozhodoval manžel, ale Jana také uvádí, že chtěli rozhodovat oba dva a bylo to předmětem hádek. Na otázky týkající se citové roviny manželského vztahu Jana odpovídá obecně, opět jsou výpovědi filtrovány přes pracovní záležitosti, jsou patrné záseky a delší reakční čas. Na otázku jak se ve vztahu cítila, odpověděla, „...*(ticho) no...tak...jak kdy, nemůžu říct, že by bylo všechno ideální...i nějaký hádky byli...asi jsme chtěli oba dva rozhodovat, myslím, že to mám z mamky, tak nějak jsme se přetahovali, no.“* Na otázku zda by ve vztahu něco změnila poskytla tuto odpověď, „*Tak dneska už ne...dřív asi jo...vadilo mi třeba, že...já jsem si odnesla po svý mamce, že mám v sobě takovej ten motor, že jsem nemusela odpočívat, přišla jsem z práce a šla jsem něco dělat, nezastavila jsem se...kdežto manžel si chtěl odpočinout, zakouřit si, on si to přinesl po svý mamince, protože babička si musela odpočinout....“*

I u Jany je naznačen ambivalentní vztah s tchýní, tvrdí, že byla sice hodná, ale zasahovala do věcí jejich rodiny. Do výchovy dětí však nezasahovala. Jana se o ní před její smrtí starala, bylo to pro ni náročné, protože měla na starost tři děti, dům a hospodářství a tchýně jí od toho zdržovala. Při tomto tématu byla patrná předpojatost v hlase i gestech.

VZTAH S DCEROU JANOU

Jana je prvorozená, jedná se o neplánované dítě, rodiče se kvůli těhotenství brali. Okolnosti těhotenství byly složité, protože stavěli dům a žili u rodičů. Matka si těhotenství a mateřství vůbec nevychnutala. Jana byla velice klidná a hodná miminko, porod šel hladce a během těhotenství téměř nekopala. S kojením měla matka problém, protože v nemocnici byl zaveden režim, který oběma nevyhovoval, kojení pro ni příjemné nebylo vzhledem k bolestivým bradavkám, velmi brzy přešla na umělou stravu. Později Jana měla zájem o dívčí aktivity, hrála si s panenkami a vařila s matkou.

Matka vnímala odlučování jako bezproblémové, dle sdělení byla Jana moc hodná a s přechodem na mateřskou školu neměla problém, základní škola taky proběhla harmonicky. Na výchově se hodně spolupodíleli prarodiče Jany, protože matka neměla moc času. Na střední školu dojížděla Jana z domova, objevily se potíže se známkami,

matka tvrdí, že není tak cílevědomá jako její sestra Lucie a vyčítá jí to. Také matce vadí, že je Jana až moc klidná a uzavřená, srovnává jí se sestrou Lucií. *„Jana nemá takovej ten motor, člověk, aby jí do vše kopal, kdyby se dalo přelít trochu akčnosti z Luciny, tak by to bylo akorát.“*

Matka uvádí, že Jana byla do puberty hrozně hodná, ale pak se to zlomilo a začala být vzdorovitá. S první menstruací za matkou přišla, ale ona jí k tomu moc neřekla. *„...tak nějak nechtěla o tom moc mluvit, ona byla asi jako já, já se taky nevyptávala...jednou přišla a řekla mi to, určitě všechno věděla od holek ze školy, hodně se o tom všude mluvilo.“* Jana se ještě neodpoutala od rodičů, nejprve zde bydlela se svým přítelem, následně se jim narodila dcera Nikola a přítel je opustil.

Na otázky týkající se hlubšího citového pouta matka odpovídala obecně, je si vědoma toho, že na dceru neměla tolik času, byla prvorozená, takže neměla zkušenosti. *„Dřív nebyl vůbec čas, obě holky mi utekly...pořád se něco dělalo, ale to chodily s námi...“* Jana nemá potřebu se s matkou vídat a povídat si s ní, což matku mrzí. Na otázku jaký nejhezčí zážitek zažily odpověděla matka takto, *„Já jsem to prožívala vesměs všechno hezky.“* Jako nejhorší zážitek matka vnímá nevydařený partnerský vztah dcery.

VZTAH S DCEROU LUCIÍ

Lucie je druhorozená dcera, která se narodila 16 měsíců po sestře, dle sdělení matky byly okolnosti těhotenství podobné jako u Jany – rozestavěný dům a péče o dvě děti. Matka si ani toto těhotenství nevychutnala, ve srovnání s Janou více kopala, porod proběhl hladce. Obě byly zdravé a matka dle sdělení nepociťovala únavu. Lucii vůbec nekojila, protože byla v pediatrii zakotvena „pravda“, že kojení není prospěšné, proto to matku ani nemrzelo. Lucie byla mnohem živější dítě, nevydržela dlouho sedět. Dle sdělení matky měla ráda panenky a šatičky, ale nejvíc ji bavila hra „na poštu“ a počítání peněz.

Odlučování od matky probíhalo hůře, Lucie nechtěla chodit do mateřské školky a docela dlouho plakala, matka myslela, že to bude bez problémů, protože tč. tam chodila i starší Jana. Přechod na základní školu byl lepší, na výchově se hodně podíleli prarodiče Lucie, matka žádné problémy nevnímala. Puberta byla živější, Lucie se s matkou více hádala a o prvních měsíčkách nic neví, protože za ní nepřišla. Další odpoutávání bylo pro matku náročné, Lucie se po maturitě odstěhovala se svým přítelem do jiného města.

Na otázky týkající se vztahu s dcerou odpovídala podobně jako u Jany, také matku mrzí, že se nemohla dceři dostatečně věnovat. Moc času spolu netráví ani nyní, Lucie někdy přijede na víkend, ale citové záležitosti s matkou nesdílí a je uzavřená. Na otázku jaký nejhezčí zážitek spolu zažily odpověděla neurčitě, *„vnímala jsem to všechno hezky...ale nebyl moc čas na zábavu...no (smutek).“* Nejtěžší zážitek byl pro matku také nevydařený vztah s přítelem. Na Lucii by nic neměnila, s její povahou je spokojená, vyzdvihuje ji na úkor sestry Jany. *„Lucina je energická, má v sobě ten motor...do všeho jde...je taky sama za sebe, ví, co chce...třeba sme jí chtěli koupit byt a nechtěla, protože chce mít domeček. Má svoji hlavu a nikdo s ní nehne...nemění názory.“*

VZTAH S DCEROU VERONIKOU

Veronika je třetí dcerou, narodila se cca 10 let po svých sestřích v matčiných 30-ti letech. Už nebyla plánovaná a vzbudila naději u otce, že se narodí syn. Matka si těhotenství vychutnala, byla v pracovní neschopnosti, dům byl dostavěný, dcery byly už větší. Veronika kopala víc než Jana a méně než Lucie. Porod byl dle sdělení nejhorší, dítě vdechlo plodovou vodu, lékaři jej museli odsávat a následně hlídat v inkubátoru, takže bylo odloučené od matky. Viděla Veroniku až za týden a ani ji nekojila, protože neměla mléko. Miminko to bylo neklidné, což může souviset s problémem při porodu a následným odloučením od matky. *„Byla hroznej „uřvanec“...byla taková nervózní a moc nespala, což bylo hrozný...do 2 let jsem jí uspávala na rukou...ani moc nejedla.“* Později měla zájem o dívčí záležitosti, měla ráda panenky a vařila s matkou.

Do školky začala chodit ve 4 letech a odloučení snášela dle sdělení dobře, ze začátku tam moc nechtěla, ale později tam chodila ráda. Přejít na základní školu byl taktéž bez problémů. Puberta byla klidná, Veronika je klidná, pohodová až flegmatická, prý to zdědila po manželovi. *„...ted' není problém, tak to neřeším“.* První menstruaci dostal v 6. třídě, ale za matkou nepřišla, měla problémy a bolesti. Další odlučování od rodiny bylo bez problémů, Veronika studuje vysokou školu a bydlí na podnájmu, ale často se vrací k rodičům. Matka snášela její odchod poměrně dobře.

Ve srovnání se sestrami s ní matka trávila více času, chodily spolu na nákupy a vařily spolu, ale matku to už moc neuspokojuje. Co se týče vztahu s dcerou je matka opět neurčitá a nejhezčí zážitek je spojován s prací, *„...pamatuju si, že jsem jí naložila do multikáry a vozily jsme mlíko do obchodu tady na vsi...to byla sranda...a jednou nám i došel benzín (smích).“* Nejhorší zážitek je taktéž neurčitý a nedostalo se mi

odpovědi. „*Ne to ne, spíš samý normální.*“ Váží si jí za to, že se dokáže postarat o domácnost a o neteř Nikolu. Dle sdělení se starala lépe než její matka Jana, v hlase byl patrný despekt vůči Janě a vyzdvihování Veroniky. Veronika jí překvapila, že studuje dvě vysoké školy současně a matka ji plně podporuje. Na Veronice jí vadí její flegmatický přístup, ale již není přísná jako dříve, ve výchově by nic nezměnila.

Při rozboru výpovědí dcer o matce můžeme taktéž usuzovat, že se u Jany vyvinul úzkostný vyhýbavý attachment. Ten zasahuje do celkového pojetí sebe sama, seberegulace a meziosobních vztahů. Tito jedinci se celoživotně potýkají s psychickými poruchami, závislostmi, chronickými onemocněními, problémy v zaměstnání a ve vztahu k rodině, obtížně zvládají stres. V případě Jany lze uvést její depresivní nálady a stavy, které vnímají její dcery jako dlouhodobé a onemocnění roztroušenou sklerózou. Dle sdělení dcer má Jana problémy v zaměstnání, které ji pohlcují, obtížně zvládá stres. Problémy jsou patrné ve vztahu k manželovi, dcerám a tchýni (Vrtbovská, 2010).

U Jany se v dospělosti rozvinula roztroušená skleróza. Winnicott (1998) vidí podstatu chronických onemocnění v tom, že stresy v dětství narušují normální emocionální vývoj a ten působí negativně na tělo. Za normálních okolností se dítě se postupně učí vědomě ovládat své pudry, to vede k minimálním škodám na těle. Naopak tam, kde se konflikt mezi pudovým impulzem a Ideálním já nachází ve vytěsněném nevědomí, jsou z toho plynoucí inhibice, úzkosti a nutkání mnohem zaslepenější, méně schopné přizpůsobit se situaci a jsou mnohem škodlivější pro tělo.

10.3 KAZUISTIKA PRVOROZENÉ DCERY JANY

Jana je krásná, upravená žena, má plnoštíhlou postavu, má velmi dobrý slovní projev a všeobecný rozhled. Během rozhovoru byla hodně napjatá, depresivní ladění střídaly projevy vzteku. Je spíše introvertní, ale na otázky odpovídala bez problémů.

VZTAH S MATKOU

Jana nemá vzpomínky na vyprávění matky o průběhu těhotenství, porodu a kojení. Matka uvedla, že s kojením měla problémy, zpočátku jim neseseděl režim v nemocnici a následně matku bolely bradavky, takže kojení prožívala negativně a velice brzy přešla na umělou výživu.

Winnicott (1998) uvádí, že je velice důležité, aby dítě našlo bradavku samo ve správný čas a věřilo iluzi, že ji stvořilo samo. Takovéto citlivé započítí vztahu je bohužel často narušené režimem porodního oddělení a tím dochází k **narušení vztahu matky a dítěte** a jeho budoucího **emocionálního vývoje**. V budoucnu tyto jedinci zažívají, že nemají přímý kontakt s realitou. Neustále se nad nimi vznáší pocit nebezpečí ztráty schopnosti udržovat vztah.

Jana byla prý velmi klidné miminko, i další její vývoj probíhal bez problémů. Na mateřskou školu nemá příliš vzpomínek, myslí si že byla spokojená, ale uvádí, že se obtížně začleňovala do kolektivu, odloučení od matky brala tak, jak to je. Přestup na základní školu vnímala již hůře, dělalo jí problém se začlenit do kolektivu, je spíše introvertní, takže čekala až někdo osloví ji, sama se do žádné akce nepouštěla. Kamarádku měla vždy jednu, po matce se jí nestýskalo. Když byla starší, tak jela se sestrou Lucií na letní tábor, odloučení jí prý nevadilo, ale měla problém se opět začlenit mezi děti, necítila se mezi nimi dobře. Vadilo jí, že je tam otec se sestrou poslal a nezeptal se, zda tam chce jet. „...bylo to z donucení, nebylo to naše přání, táta řekl rázně „jedete, abyste se otrkaly“ a to bylo jako horší, nebylo to to odloučení, aby mi chyběla rodina, ale prostě to, že někdo nás prostě někam frkne.“

Měla dívčí zájmy, hrála si s panenkami a s matkou vařila, ale nemá na to dobré vzpomínky, protože to bylo většinou z donucení „*To vaření nešlo, protože se s mamkou nedalo domluvit, ona musí do všeho kecat, to prostě nešlo, aby si člověk něco sám vyrobil...všechno to je špatně...to mi vadilo.*“

Následně šla na stření zemědělsko-ekonomickou školu, dojížděla z domova, typ školy jí nesedl a měla problémy se známkami, uvádí, že není tak ctižádostivá jako Lucie. Hlavním tématem v pubertě bylo její problematické studium, první menstruace přišla ve 12-ti letech a byla pro ni traumatická a dle sdělení ji matka nepučila, o sexu se nikdy nebavily. „*(posměšek)...ta mi nic neřekla, i sem měla problém za ní jít...ale šla sem pak a ona řekla „támhle jsou vložky a teď už to tak bude každý měsíc“ (povzdech).*“

Po maturitě nastoupila do jednoho podniku jako dělnice, byla zde spokojená, protože si zde našla přátele, práce jí šla a nechtěla nic měnit, měla strach ze změny. Rodiče, ale s jejím postem nebyli spokojeni a dávali svou nespokojenost najevo. Situace se uklidnila při narození dcery Nikoly, nyní provozuje internetový obchod jako živnostník. Po maturitě se také k Janě nastěhoval její přítel Lukáš, bydleli u rodičů, po narození Nikoly ale odešel a Jana s Nikolou zůstaly.

Na otázky týkající se vztahu s matkou Jana reagovala velmi podrážděně, byla vzteklá a uváděla samá negativa. Na matku nevzpomíná dobře, „*byla docela přísná ...měla depresivní nálady.*“ Na otázku zda mají s matkou nějaký hezký zážitek odpovídá rezolutně „ne“! Na otázku zda si jí za něco váží, přišla stejná odpověď. Společné zájmy údajně nemají a Jana, ač bydlí u rodičů, se snaží matce vyhýbat. Nejhorší zážitek je pro ní celé dětství a vzpomínky na matku, uvádí k tomu, „*...nikam sem se neposunula, bydlím tady furt, když se narodila Nikča, tak měla tendence zasahovat do výchovy, ...chtěla si jí i přivlastnit...mamka furt prudila...jinak, když sem byla malá, tak byly samý zákazy, příkazy...třeba za špatný známky sem nesměla na diskárnu a tak...vůbec nerespektujou žádný hranice, prostě „bydlíš u nás, tak budeš poslouchat!“...komunikace vůbec nefunguje...matka je pořád nalepená na babce a ta do všeho kecá taky!...nevidím řešení.*“ Při dotazu, co Janě na matce vadí smutně odpovídá, „*...no měla depresivní stavy a jako nezvládala to, tak si nemusela dělat tři děti, stavět barák a takový to hospodářství!!!...spíš nás vychovávala babi a děda...i sme tam spaly, vodila nás do školky a mamá byla ráda, že nás vypakovala a měla pokoj...babi s naší rodinou jezdila i na dovči, jinak bysme se nikam nedostali bejt na mámě...i si pamatuju, že nás s Lucinou vykopali na klavír, ale nás to vůbec nebavilo!...bylo to za trest!...ale naši se prostě rozhodli a nikdo se nás neptal, co chceme!*“ Jana neví zda se matka léčí s depresemi, dle jejího sdělení se doma o těchto věcech vůbec nemluví, matka neřekla doma, že trpí roztroušenou sklerózou, tato informace se dostala na povrch náhodně, tato skutečnost ji velmi trápí. Dle mého názoru má Jana velmi nízké sebevědomí, což nekoreluje se skutečností. Zárodky můžeme pravděpodobně hledat v tom, že rodiče vždy upřednostňovali sestru Lucii, „*...říkali „Jana je kopyto, Lucinko pojď ty!“*“, *když se třeba něco dělalo.*“ Rodiče také nebrali vážně její názory, což jí velmi rozhořčuje.

VZTAH RODIČŮ

V rodině se necítila dobře, oba dva rodiče mají dle sdělení ráznou povahu. Vzpomínky na vztah rodičů nemá příliš dobré, dle jejího sdělení se rodiče hodně hádali, „*Furt se nějak hádali...pamatuju si na třískání dveřmi, odsekávání...nepamatuju si pohodu....*“ Pohodu zažívala chvilkově u babičky a dědečka, kteří se hodně podíleli na výchově, ale i zde nebylo dobré zázemí, dědeček Janu hodně srážel, měla z toho depresivní nálady, tak tam přestala chodit. K hádkám rodičům ještě dodává následující, „*...mamka pak brečela...a třeba táta za to vůbec nemohl...prostě si nějakej problém*

vymyslela...když se třeba s tátou pohádali, tak běžela za babi a překrucovala to...“ K babičce z otcovy strany téměř nejezdily, Jana naznačila problematičnost vztahu její matky s ní.

Následně se k Janiným rodičům nastěhoval její přítel Lukáš, ale soužití s rodiči bylo náročné, „...to sme byli pořád jako děti... „kam jdete, kdy přijdete, s kým tam jdete...“ bylo to hrozný, vůbec mi nedali šanci se odpoutat.“

Otce hodnotí spíše z pracovní roviny, bere ho jako autoritu, ale nesouhlasí s jeho nadřazeným chováním, „...je ctižádostivej a vůdčí osobnost, musí mít hlavní slovo doma i v práci....“

V rodině nejdříve více rozhodoval otec, ale nyní prý už nemá s manželkou trpělivost a rozhoduje ona, spíš manipulativním způsobem, k této otázce také dodává, „...dřív to bylo hrozný, třeba sme se dívali na Beverli a ona přišla vypla televizi a musely sme okamžitě uklízet...byl to příkaz, možnost dohody nebyla i si myslim, že to dělala naschvál!“

Do svého partnerského života si odnesla údajně samá negativa. „Taky chci, aby bylo po mojím, musím mít poslední slovo, nesnáším, když mi někdo říká, co mám dělat...snažím se to utlumovat, ale nejde to někdy.“

VZTAH S PRVNÍM PARTNEREM A NAROZENÍ DCERY NIKOLY

První vážnější vztah navázala v 17-ti letech a tento vztah vydržel 8 let, z tohoto vztahu se narodila dcera Nikola. Nejednalo se o plánované těhotenství a vztah byl udržován díky této skutečnosti uměle. S Lukášem se seznámili na diskotéce a vztah byl pro ni únikem z reality, „...pomohl mi hodně s tou školou, měla jsem z ní deprese, protože mi to nešlo a s ním se to nějak vyřešilo...přestala sem to řešit a učit se a nějak mi to přestalo vadit, už jsem neměla deprese...vztah mě úplně naplňoval...doma mi nevadilo, že mě buzerujou.“ Po období zamilovanosti přišlo tvrdé vystřízlivění, ukázaly se Lukášovy stinné stránky, byl Janě mnohokrát nevěrný, potřeboval se zamilovávat a i osobnostně si nesešli, „...já byla utáplá a on chtěl litat...ze začátku fungovala spíš ta chemie...“ Jana toužila po rodině, ale on po bohémském životě. Lukáš trpěl depresemi, hodně pil alkohol a pak měl afektivní stavy, kdy byl agresivní a napadal jiné lidi. Na Janu prý ruku nevztáhl, ale měla z něho strach. Na vojně měl problém s režimem a jeho problémy vygradovaly do té míry, že byl hospitalizován na psychiatrickém oddělení. Zde mu diagnostikovali poruchu osobnosti, nasadili léky a situace se chvíli uklidnila. Bohužel k lékům hodně pil alkohol, kouřil marihuanu a pak přešel na Pervitin. Dle Jany

prožil nešťastné dětství, byl hodně citlivé povahy a často brečel. Ve vztahu se Jana necítila dobře, jeho alkoholové a následně drogové excesy se stupňovali a nevěra neustávala. Rozhodla se tedy vztah ukončit. Lukáš to nějakým způsobem vycítil a chtěl si Janu pojistit těhotenstvím, což bylo poměrně snadné, protože nepoužívali žádnou antikoncepci. Tento fakt samozřejmě popřel. Podobnost vztahu s Lukášem se vztahem rodičů vidí v tom, že s ní manipuloval a musela hodně ustupovat.

Těhotenství bylo pro Janu silně traumatické, dítě neplánovali, brala to jako podraz od Lukáše, „...bylo to něco šíleného!!! Zůstala jsem s nim kvůli Nikče, říkala sem si „kvůli dítěti to překonám“ ...myslela jsem, že se změní, jenže ta zodpovědnost mu nešla...utíkal za ženskýma...vracel se a odcházel...(smutek).“ I přesto se na dítě těšila, „Nikola je to nejhezčí z našeho vztahu, i přes ty nerváky sem se na ní těšila, ale mrzelo mě, že to se mnou jako nikdo nesdílí.“

Porod probíhal velmi pomalu, i přes pohnutou situaci byl otec u porodu a dle sdělení velmi Janu podržel. Jana i novorozená dcera Nikola byly v pořádku. Krátce po porodu od nich Lukáš odešel, k tomu Jana dodává, že za jejich rozchod mohou částečně i její rodiče. „Oni se totiž do toho montovali a nenechali mě to vyřešit samotnou...vzpomínám si, že když mě Lukáš vyzvedával z porodnice, tak musela jet i máti a při zpáteční cestě se rozbulela a litovala spíš sebe než mě! Pak sme přijeli domů, tam sem zjistila, že nám babička vlezla do bytu a uklízela náš bordel a to ho naštvalo a odešel...je to částečně jima!

Nikola byla hodně nervózní miminko, hodně plakala, nechtěla moc jíst a spát, Jana ji musela uspávat v náručí. Kojení bylo bez problémů, byla kojena jeden rok a pro Janu to byl hezký zážitek. Nikolka začala chodit v 1,5 roce, ale do třech let měla problém se stabilitou, dodnes má obavu ze schodů. Byla vyšetřena na dětské neurologii, ale s negativním nálezem. Učitelka v mateřské škole Janu upozornila, že Nikola má problém s chůzí, její pohyby jsou nekoordinované a někdy se chová jako mentálně retardovaná (křečovitý smích, tleskání, skákání apod.). Všimla jsem si, že Nikolka je skutečně neobratná v pohybu, ale jinak je velice milá, neměla strach a povídala si o zážitcích ve školce. Nikolce je nyní 5,5 let a navštěvuje mateřskou školu, má problém se začleněním do dětského kolektivu a trpí selektivním mutismem, stydí se mluvit před ostatními dětmi, doma je vše v pořádku. Dle sdělení Jany má strach z druhých dětí, tak ani moc nechodí na návštěvy. Nyní půjde na vyšetření školní zralosti do pedagogicko-psychologické poradny.

Nikola je velice inteligentní a zvědavé dítě, to potvrdila i paní učitelka v mateřské škole, ale stydí se své vědomosti sdělovat druhým. Má zájem o různé obory, hodně se matky vyptává a pak společně hledají informace na internetu. Jana se jí hodně věnuje a podporuje její zvědavost. Již v předešlém textu je naznačeno, že její výchovu pojímá jiným způsobem než, kterou zažila ve své původní rodině. Z pozorování je patrné, že se jedná o vřelý vztah, hodně si společně povídají a Jana jí vše vysvětluje.

VZTAH S DRUHÝM PARTNEREM

Krátce po rozchodu s Lukášem se Jana seznámila s Vaškem, se kterým je 5 let. K jejich seznámení došlo prostřednictvím seznamky. Trvalo jí delší dobu než se do něho zamilovala, protože měla po předchozí negativní zkušenosti strach a měla problém s tím, že to není otec Nikoly. O tomto partnerovi se vyjadřuje jako o dobrém kamarádovi, se kterým si může povídat o všem, ale spíš se vyjadřuje kriticky na jeho adresu, je prý intelektuální typ, „...*když já nemusím přechytralý lidi, je dost takovej chytřej...mě se spíš líbí, aby chlap jako makal, to Vašek není...spíš se mi líbí takový ty drsňáci.*“ Na otázku jak se cítí v tomto vztahu odpovídá, „...*no, není to ideální...máme problém s bydlením. Vašek vlastně staví dům, ale furt se to protahuje, protože musí poslouchat rodiče...je to takovej mamiňáček, ve svých 32 letech bydlí u rodičů...řeší finance, u rodičů něco ušetří.*“ Prý mají nesoulad i v sexuální oblasti, budoucnost s Vaškem ale plánuje. Ve vztahu rozhoduje spíše Jana, Vašek používá spíše manipulativní strategie, neřekne Janě do očí, co si myslí, ale napíše jí e-mail, což jí vadí. S Vaškovo matkou si Jana nerozumí a nestýká se s ní.

Dle odpovědí lze předpokládat, že se u Jany vytvořil **úzkostný vzdorující attachment**, který vzniká u jedinců, jejichž rodiče byli dostupní, ale nespolehlivě. Někdy reagují adekvátně a jindy jsou nedostupní, což Jany matka nebyla, protože byla pohlcena pracovními záležitostmi a svými problémy. Ideální nebyl ani akt prvotního kojení. Typické jsou také afektivní vpády rodičů do stavu dítěte, které nejsou nepřátelské, avšak postrádají dostatečný respekt k dítěti a naladění na něj. Je možné, že se tento typ attachmentu aktivoval narozením dcery Nikoly (Vavrda, 2005).

Matka Jany si pravděpodobně přinesla traumata ze svého dětství, často trpěla depresivními náladami a reagovala nepřiměřeně bez ohledu na potřeby dítěte. Traumatizovaná matka má velké potíže správně zrcadlit své dítě, a nemůže proto ani správně interpretovat potřeby dítěte, neregistruje je nebo je falešně interpretuje.

Orientuje se spíš na vlastní potřeby a nálady než na potřeby a přání dítěte. Dítě v tomto případě nezíská pocit jistoty vůči matce, nenachází v ní emocionální podporu. Děti také vnímají traumatizace v duších svých rodičů. Mají o ně strach a přejímají tyto části do vlastních duševních struktur. Duše dítěte je obtížena traumaty jeho rodičů, v tom můžeme hledat **Janiny depresivní nálady** (Ruppert, 2008).

V dospělosti se u Jany pravděpodobně vyvinul dle AAI **zaujatý stav myslí**, ve výpovědích byla zcela zaujatá minulostí, projevovala zlost, smutek a lítost, vypadalo to, že každou chvíli musí explodovat. Jana někdy neodpověděla na položený dotaz, ale reagovala podle svého nastavení a zahlcení rodinnými poměry. Její výpovědi byly nekoherentní a nesouvislé. Odpovědi nebyly adekvátní, co se týče relevance, rozsahu a vhodné formy. Vzhledem k věku Jana reagovala jako malé rozhněvané dítě, z toho je možné usuzovat, že zážitky z dětství intenzivně a bezprostředně ovlivňují její život a vztahy. Shledala jsem také velké zaujetí křivdou, která se zdá mít téměř neodčinitelnou kvalitu. Jana viní rodiče za obtíže, které má, ale sama se chová pasivně a není schopná se vymezit. Současně se vyskytuje intenzivní potřeba vztahové blízkosti, Jana i přes všechny konflikty zůstává u rodičů a nehledá alternativní možnosti řešení. Blízké vztahy jsou také pravděpodobně poznamenány zkušenostmi ze vztahů s rodiči, což je patrné v neuspokojivých partnerských vztazích, ve kterých nenachází to, co hledá a cítí se nepochopena a neuspokojena (Vavrda, 2005).

Z výpovědí o dceři Nikole lze usuzovat **projekci nevhodného attachmentu matky do výchovy**, která filtruje potřeby dítěte přes své vlastní. Když má matka sama v sobě odštěpenou dětskou neuspokojenou část, očekává od dítěte, že bude přijata a milována a poskytuje mu takovou vazbu, jakou si přála od své matky. O skutečných potřebách dítěte neví, dítě se stává objektem uspokojení potřeb matky. Je možné, že vývoj dcery v Janě probudil odštěpené traumatizované části, které jí připomněly její vlastní dětství (Ruppert, 2008). „*Nejsem třeba tak ctižádostivá jako Lucka, já to nějak k životu nepotřebuju...a nebudu to vyžadovat od Nikči, aby byla ctižádostivá, tak nějak mě do toho tlačili naši.*“ Nebo „*...třeba, když to dám na Nikču, tak já jí všechno vysvětlím, aby pak o mě neřekla, že jsem jí štvála.*“

10.4 KAZUISTIKA DRUHOROZENÉ DCERY LUCIE

Lucie je krásná a inteligentní mladá žena, úspěšná ve svém zaměstnání. Během rozhovoru byla velice napjatá, často se zarážela, nevěděla jak má odpovědět. Musela jsem se hodně doptávat, protože Lucie nabídla jednoduchou a obecnou odpověď, při některých otázkách působila jako malé děvčátko.

VZTAH S MATKOU

Lucie je druhorozená dcera, narodila se 16 měsíců po Janě. Není si vědoma toho, že by jí matka vyprávěla něco o okolnostech těhotenství, porodu a kojení, údajně ji kojila. Dle sdělení matky Lucie poměrně dost kopala, porod byl bez komplikací a kojená nebyla zde je rozpor ve výpovědích. Jako dítě byla hodně živá a neposedná, neměla moc zájem o dívčí aktivity. **Kojená nebyla**, při jejím narození byl prosazován trend umělé výživy (podrobněji viz. Kazuistika prvorozené dcery Jany str. 47).

Přechod na mateřskou školu byl problematický, Lucie tam nechtěla moc chodit, ale časem se jí tam začalo líbit a po matce se jí nestýskalo. Uvádí, že **měla spíše chlapecké zájmy**, byla hodně zlobivé, agresivní dítě a šikanovala ostatní děvčata. Měla jednu kamarádku, která měla také chlapecké zájmy a spíš se kamarádila s chlapci. Dle Lucie jí dívčí záležitosti moc nelákaly a s matkou moc nechtěla být, raději byla s otcem. *„Já byla spíš táty...byla jsem spíš jako kluk. Furt jsem chtěla k tátovi a vadilo mi, že je na mě takovej přísněj. On mě bral taky jako kluka.“*

Dítě traumatizované vazbou k matce u ní nemůže najít pevnou oporu beze stresu, a tak je mnohem otevřenější ostatním nabídkám vazby. Je-li k dispozici otec, obrací se dítě se svou potřebou na něj (Ruppert, 2008). U Lucie je toto diskutabilní, fixace na otce může skutečně kompenzovat vztah s matkou, na druhé straně může být zaměření na otce projevem živějšího temperamentu, kdy otec je vnímán atraktivněji a uspokojuje lépe vrozené nastavení dítěte. Možná je i kombinace těchto dvou faktorů.

S panenkami si Lucie také hrála, ale spíš jí bavily stavebnice, dívčí oblečení moc nosit nechtěla. To se změnilo na základní škole, kde se začala zajímat o dívčí záležitosti, začala si hrát s pannou a to jí vydrželo ještě na střední škole, zde je patrné **pozvolnější dozrávání v emocionální oblasti**. Hra s pannou měla následující opět spíše chlapecký scénář. *„...Barbína měla domeček...spíš jsem si hrála s domečkem...měla tam nábytek...bavil mě ten interiér (smích).“*

Na základní škole bylo vše v pořádku do té doby než se odstěhovala její kamarádka ze školky, to byl zlomový okamžik, protože to Lucii velmi mrzelo, „*Úplně jsem jí ztratila, bylo mi to líto. Byla jsem na ní zvyklá.*“ Během základní školy se uzavřela do sebe, uvádí, že měla problém navázat kontakt s druhými lidmi, údajně v dětství byla jejich rodina hodně uzavřená vůči okolním kontaktům a nemohla se učit reagovat na cizí lidi. S příbuzenstvem z otcovi strany se vůbec nestýkají a přátele také nemají, jsou v kontaktu pouze s rodiči matky. Na letním táboře byla v 10-ti letech a byla to pro ni traumatická zkušenost, „*...no, to bylo hrozný, protože to bylo období, to jsem byla úplně jiná a poprvé jsem byla někde bez našich.*“

Pak už Lucie nenašla dobré kamarády, měla spíše povrchní kontakty, jak na střední škole, tak na vysoké škole. Dle sdělení si připadala jako „páté kolo u vozu“, byla vždy ta lichá, kamarádky jí pomlouvaly a dělaly jí podrazy.

Lucie uvádí, že do dnešní doby má problém bavit se s cizími lidmi, „*Jo, nemám chuť. Nepotřebuju to. Možná je tam obava.*“ Jsem dlouholetou spolubydlící Lucie a navazování kontaktu s ní bylo velice problematické. Zpočátku utíkala do svého pokoje a vůbec nejevila zájem o bližší kontakt, všechny snahy druhé strany odrážela. Posléze začala komunikovat, ale spíše o neutrálních tématech, citlivější témata byla ochotná otevřít až přibližně po roce přátelství a to jen některé z částí. Nikdy se zcela neotevřela a nikdo ji skutečně nezná, řekne jen něco a zbytek doplní třeba až po uplynutí nějaké doby (týdny, měsíce). Jako přítelkyně je spolehlivá, umí naslouchat druhé straně, ale sama se jen s problémy otevírá.

Lucie uvádí že pubertu prožívá až nyní, konflikty s matkou měla kolem 15-ti let kvůli příteli, protože byla s ním a doma se moc nezdržovala. První menstruaci dostala asi v 15-ti letech a bylo to pro ni traumatické, protože jí matka nic neřekla a poučila jí starší sestra Jana. Matka ji nepučila ani o sexu, doma je to tabu. Lucie velmi negativně vzpomíná na prohlídku u pediatra, asi v 10-ti letech, u které byl přítomen i její otec. Lékař jí prohlížel ženské orgány v přítomnosti otce, byla to pro ni potupa a nerada na to vzpomíná. V 19-ti letech šla na operaci s cystou na vaječniku a byla jí diagnostikována endometrioza³.

Otázkou je zda k rozvoji endometriozy vedly **psychosomatické mechanismy**. Lucie byla vychovávána spíše jako chlapec, měla chlapecké zájmy a chování. Její

³ Endometrioza je onemocnění, kdy vnitřní výstelka dělohy - děložní sliznice se vyskytuje i mimo děložní dutinu, třeba ve vejcovodu, vaječniku nebo na pobřišnici. Výskyt malých ostrůvků děložní sliznice na těchto místech může způsobit problémy s oplodněním. Častými příznaky mohou být bolesti břicha (Ottova všeobecná encyklopedie).

ženská identita dle mého názoru může být nestabilní a nejistá. Tato nejistota může vést k intrapsychickému konfliktu, který má vztah k její ženskosti a projevuje se na tělesné rovině (Winnicott, 1998).

V 19-ti letech se Lucie odstěhovala se svým přítelem do jiného města, sama se rozhodla a postavila rodiče před hotovou věc. Rodičům to bylo líto, ale Lucie s tím neměla problém. I do dnešní doby jezdí k rodičům na víkendy.

Otázky týkající se vztahu s matkou v Lucii probudily smutek a prázdný výraz v obličejí, odpovídala chladně a věčně. Dle sdělení je její matka značně fixovaná na rodiče „...*když jsme někam jeli, mamka den před tím ucukla nebo když jela, byla z toho úplně hotová.*“ Lucie hodně času trávila u babičky a dědečka, protože rodiče hodně pracovali, byla tam spokojená, ale konkrétní citové vzpomínky nemá. Na matce jí nejvíce vadí, že se u nich doma nekomunikuje. „*U nás se mlčí! U nás se o ničem nemluví!!! Nesvěřuju se jí s problémy...ani dřív...ona mi taky nic neříká...tajila, že má RSKU...rok! Mám blok, nechci se s ní bavit, ani s nikým jiným! Teď mamka chce, ale já ne...bere mě jako malou!*“

Na mazlení s matkou si nevzpomíná. Nejhezčí zážitek byla jediná společná dovolená s rodinou, ale také uvádí, že dovolenou zařídili prarodiče jinak by nikdy nikam nejeli. V odpovědi chyběl citový náboj. Na otázku jaký nejhorší zážitek s mamkou zažily uvádí úmrtí psa, ale společně smutek jako rodina neprožívali a ani to Lucii neřekli. Opět chybí citový doprovod. Společným zájmem byla dle sdělení práce na zahrádce, Lucie na to ráda vzpomíná, ale odpověď byla věčná a bez citu. Nyní nemají společné zájmy, občas si povídají, Lucie se před odpovědí zarazila a nevěděla, co má říci. Při odloučení se jí po matce stýská a těší se na ni, ale při příjezdu prožívá spíše negativní prožitky, padne na ní špatná nálada a těší se až odjede. „*Mám blok, prostě přijedu domu, myslím si, že je všechno v pohodě ale doma mě dokáže vytočit úplně všechno. Já nevím. Vytáčí mě mamka. Mám s tím prostě problém. Někdy mi stačí, aby jenom zavolala a nevím, jsem naštvaná.*“ Víkendové aktivity se spíše točí okolo práce a členové rodiny spolu ani moc nejsou. Matky si váží za to, že je obětavá a je na ní spolehnoutí.

VZTAH RODIČŮ

Lucie uvádí, že manželství rodičů nebylo příliš harmonické, rodiče se dle sdělení k sobě vůbec nehodí a nerozumí si. Slovo o rozvodu ale nikdy nepadlo, problém je údajně na straně matky, která na rodinu sype své problémy a k otci se nechová hezky.

Když se jí něco nelíbí, tak bouchne dveřmi a jde si postěžovat ke své matce. Rozhodoval spíše otec. Lucie uvádí, že nechce mít vztah jako její rodiče, „...*kdybych se někdy vdala, tak to tak nechci.*“ Do vztahu si odnesla spíše negativa, je po vzoru otce tvrdá a po vzoru matky se někdy hodně stará nebo při konfliktu utíká a bouchá dveřmi.

Otce Lucie vnímá jako autoritu, ve výchově byl tvrdý, hodně jí záleží na jeho názoru a někdy se chová podle jeho očekávání. Trápí jí obava, že pro něho nikdy nebude dost dobrá.

PRVNÍ VÁŽNÝ VZTAH

První vážný vztah začal v 15-ti letech a vydržel 11 let. Lucie se seznámila s o dva roky starším Michalem na její první zábavě, byl to její první sexuální partner, ale na okolnosti prvního polibku a prvního milování si nepamatuje. Dle sdělení na to nebyla připravená, ale partner uplatnil nátlak. Je možné, že tyto prožitky pro ni byly traumatické, proto je vytěsnila ze své explicitní paměti (Vavrda, 2005).

V sexuální oblasti nepanovala shoda a později si přestali rozumět i jako lidé, ale i přes to spolu zůstali, ale spíše každý sám. Nejprve spolu 4 roky chodili a pak spolu začali bydlet, když Lucie nastoupila na vysokou školu, koupili si později i psa. Michal pocházel z rozvedené rodiny, nechodil do školy, hodně pil alkohol, „...*tahala jsem ho vožralýho domu...když byl nalitej, tak byl hrubej...jednou mě odhodil na zem...vytáhl na mě nůž...měl z toho srandu, ale já ne!*“ Když Lucie dodělala vysokou školu a nastoupila do zaměstnání začaly se projevovat rozdíly ve vzdělání, Michal byl vyučen a Lucii to vyčítal. Nikde nepracoval a nechal se živit. Lucie k tomu uvádí: „*Měla jsem ho ráda a čekala, že se změní...nic jsem mu neřekla...ani jsem se nějak nehádali...prostě jsme se tak jako míjeli.*“ Následně se s Michalem rozešla, své pocity popisuje takto: „*Bylo to hrozný, byla jsem na něj zvyklá...měla jsem výčitky svědomí...že jsem ho opustila v nejtěžším období.*“ Myslela si, že spolu zůstanou napořád. Po rozchodu si našla podnájem a začala bydlet s cizími lidmi, což pro ni bylo velice problematické. Lucie neměla žádnou konkrétní představu o tom, jaký by měl partner a vztah být, věděla jen, že nechce mít vztah jako rodiče. „...*když jsem byla malá myslela jsem si, že láska je to, když se dva lidi vezmou, když maj jako svatbu.*“

DALŠÍ VZTAHY

Po rozchodu s Michalem byla nějaký čas sama a neměla potřebu navazovat další vztah, cítila se takto dobře. Líbil se jí jeden muž v zaměstnání, ale neměla odvahu jej

oslovit, to trvalo cca 2 roky, utíkala do světa snů a přála si s ním navázat vztah. Když se později sblížili, tak se ale nechtěla vázat a vyhovoval jí nevázaný sex, „...nějak sem se nechtěla vázat a takhle mi to vyhovovalo. Byl sobeckej, namyšlenej, koukal jen na sebe...musela jsem dolejšat, tak sem to utla.“

Tato výhybka v chování může být způsoben **disociací**, jedná se nevědomé rozštěpení psyché v situacích, ze kterých není úniku. Tento mechanismus může přetrvávat do dospělosti a ochraňuje jedince od života s ostatními lidmi, protože blízké vztahy byly v dětství zdrojem traumatu (Vrtbovská, 2010).

Nyní má o 9 let mladšího přítele, ale bere to jakou zpestření a budoucnost s ním neplánuje. Dle sdělení si hodně povídají a shoda panuje i sexuální oblasti. Její přítel pochází opět z rozvedené rodiny a dle mého názoru má na něho Lucie iluzorní pohled, je osobnostně nevyzrálý, nespolehlivá a dětinský.

Do budoucna by se ráda usadila, ale má strach ze závazku a ze ztráty svobody, „...já bych se chtěla třeba jako uhnízdít, ale zatím se toho bojím.“

Z rozhovoru můžeme vyvodit, že se u Lucie rozvinul **úzkostný vyhýbavý attachment a následný opomíjející stav myslí**, který nacházíme jak u babičky, tak u matky (podrobněji viz. Kazuistika babičky Marie str. 35 - 38 a Kazuistika matky Jany str. 41). Z výpovědí lze usuzovat, že u Lucie probíhá pozvolnější dozrávání v emocionální oblasti a spíše mužské zaměření. Tyto proměnné mohou negativně ovlivňovat jak zdraví, tak mezilidské vztahy, které jsou spíše mělké, nevyzrálé a fungují na principu zvyku.

10.5 KAZUISTIKA TŘETÍ DCERY VERONIKY

Veronika je pohledná, upravená dívka silnější postavy. Během rozhoru byla spíše pozitivně laděná a budila dojem, že má nad vším nadhled a netýká se jí to

VZTAH S MATKOU

Veronika je třetí dcerou a rodiče ji už neplánovali, narodila se cca 10 let po sestřích a vzbudila očekávání v otci, že by se mohl narodit chlapec. Nemá moc informací o průběhu těhotenství, porodu a kojení, její odpovědi nekorelují s matčinými, což může vypovídat o nedostatečné komunikaci.

Veronika při porodu vdechla plodovou vodu a byla týden v inkubátoru, takže se vůbec nedostala do kontaktu s matkou. Takové **odloučení od matky hned po porodu**

může být pro dítě traumatizující. Dítě je za těchto podmínek vystaveno silnému afektu, který nemá možnost samo zvládnout. Navázání attachmentového vztahu je ztíženo, protože hned po porodu se při trvalé blízkosti rychle navazuje silné citové pouto a vzniká pocit bezpečí (Vrtbovská, 2010).

Kojená nebyla, protože matka neměla mléko (podrobněji viz. Kazuistika prvorozené dcery Jany str. 47). Jako miminko byla velice nervózní, nejedla, nespala a trvalo velmi dlouho než se nechala utiřit. To může souviset s problematickým porodem a následným odloučením od matky. Později se uklidnila a hodně se styděla. Na matku v této době nemá žádné vzpomínky, pamatuje si jen babičky. Měla zájem o dívčí aktivity, hrála si s panenkami, v kuchyňce, „vařila“ na písku a s matkou v kuchyni. Uvádí, že dodneška má problém s pravolevou orientací.

Nástup do mateřské školy nesla těžce, dle matky nebyly problémy, ale Veronika vnitřně pociťovala nejistotu a těžko se začleňovala do kolektivu. „...styděla jsem se před cizíma lidma, bála jsem se jich. Všeho jsem se bála...styděla.“ S dětmi se moc nebavila, ale měla dvě kamarádky. Na základní škole měla jednu kamarádku, tvrdí, že pro ni bylo těžké najít si kamarády, kterým by rozuměla, jako důvod uvádí starší sourozence. Rozuměla si jen s dětmi, které také měly staršího sourozence. Dle sdělení se Veronika stále hodně styděla a všeho se bála. To se změnilo na střední škole, začala pracovat na své osobnosti, měla opět jednu dobrou kamarádku.

Na dětství vzpomíná spíš negativně, matka na ní neměla moc času a hodně chodila za svou matkou. U babičky se Veronika také necítila moc dobře, byla tvrdá a dominantní. „Pamatuju si, že jsem byla hodně sama, sama jsem si hrála...často jsem byla u babičky...no a pak pro mě přišli naši a odvedli mě domu. U nás se pořád něco dělalo a vlála jsem za nima...třeba mě posadili pod strom a dělali dřevo...jo a představ si, že jsem se naučila sama jezdit na kole...volala jsem na mamku do sklepa, že už to umim.“ Veronika má výhrady i k péči matky, neřešila moc dětské nemoci. „... když jsem měla zápal plic, čtyřicítky horečky, tak místo toho, aby se mnou byli doma, tak mě dali do auta a nechali mě v autě...oni sušili...to je fakt mazec. Máma šla radši sušit, než aby byla se mnou.“

Otázky týkající se vztahu s matkou Veronika brala s nadhledem, hodně se zarážela a přemýšlela nad odpovědí, která byla následně suchá a bez emočního náboje. Myslí si, že vztah mají docela dobrý i když si moc nepovídají. Nejhezčí zážitek pro Veroniku byla dovolená na horách, ale raději vzpomíná na to, že spala s mamkou v posteli, když byla nemocná. Špatný zážitek žádný nezažily. Matky si za nic neváží a

neobdivuje ji, spíš jí vytýká některé povahové vlastnosti a to, že zasahuje do jejího životního prostoru. „*Má špatný náladu, je nepříjemná...no prostě ta její ironie...nikdy ti neřekne udělej tohle, ale „je třeba“ (předpojatý tón v hlase), to mi vadí, kdyby to řekla, tak jdeš. Kope okolo sebe, ví co tě naštvě, dělá naschvály...hroutí se kvůli ničemu...někdy taky brečí...ale ona se umí vydeptat sama, všechno řeší a rýpe se v tom. Štve mě, že taky matka nepřizná pravdu.*“

Společně moc času netrávily a Veronice to nevadí, společným zájmem byly nákupy, ale ty často končily hádkou a nyní spolu moc času netráví, protože Veronika o to nestojí. Někdy si povídají, ale matka na ni sype své problémy a Veronika nemá potřebu se jí s ničím svěřovat.

Myslí si, že jí nejstarší sestra Jana nahrazovala v mnoha ohledech matku, dostala od ní informace týkající se první menstruace, puberta proběhla v klidu.

VZTAH RODIČŮ

Vztah rodičů nebyl příliš klidný, „...*prej lítaly dveře...když se táta naštvál...*“, ale na hádky rodičů nemá vzpomínky. Jako problém vidí to, že babička zasahuje dodnes do jejich manželství. Matka si chodí stěžovat na manžela ke svým rodičům a oni organizují život a aktivity celé rodiny. Babička údajně poštvála svou dceru proti manželově matce, dle sdělení to je z její strany manipulace a předpojatost.

Otec byl hodně dominantní a měla z něho strach, Veroniku nebral moc vážně. Oba dva rodiče vnímá jako autoritu, ale vadí jí, že nerespektují její názory. Domnívá se, že je vychovaná poměrně dobře.

Veronika nechce zažít vztah jako mají její rodiče, domnívá se, že si z původní rodiny odnesla spíše negativa. Její partner by měl být mužný, dominantní, inteligentní a zabezpečený.

PARTNERSKÉ VZTAHY

Zájem o opačné pohlaví měla již od dětství, později měla platonické vztahy. Její první vztah začal v 16-ti letech a vydržel půl roku. S Tomášem se seznámili na maturitním plese, bylo mu 25 let, profesí byl voják, byl zabezpečený. Byl to její první sexuální partner a v této oblasti si rozuměli. Vztah odezněl, když Tomáš odjel na zahraniční misi. Z rozchodu nebyla smutná a dle sdělení již v průběhu vztahu měla jiné sexuální partnery. „...*byla to zkušenost, kterou bych přála všem, náš vztah se odvíjel od sexu a od vína...nebrala jsem to až tak vážně...když jsem s někým delší dobu, tak mě*

jako přestává bavit...někdo řeší, že má ten jeho 1000 bab, mě to nevadí, až tak to neřeším...Toma jsem měla ráda...byla to spíš chemie...“

Po tomto vztahu již žádný vážnější nenavázala. „...mě bavilo, že nikoho nemám a chtěla jsem si užívat, prostě jsem na diskárně někoho odchytila a vyspala se s ním. Bavilo mě tak jako se opít, tancovat a užít si to...nepamatovala jsem si jména a pak ani obličej (smích).“

Nyní se již zklidnila, ale stálého partnera nemá, na dotaz zda by si přála navázat stálejší vztah po delším váhání odpovídá: „...asi jo, na druhou stranu asi ne...já nevím...nebavilo by mě, že mě někdo furt kontroluje...mám to z domova, bojím se, že mě bude hlídat...tak jako by mi vyhovoval víc kamarád, protože potřebuju svobodu.“

Z výše uvedeného lze předpokládat, že se u Veroniky vytvořil **úzkostný vyhýbavý attachment** (podrobněji viz. Kazuistika babičky Marie str. 35 - 38 a Kazuistika matky Jany str. 41). Navázání vztahu mezi matkou a dítětem mohlo být ztíženo jejich odloučením po porodu a faktem, že Veronika nebyla kojena. V partnerských vztazích je patrný odstup, nedostatek intimity a zaměření spíše na sexuální aktivity.

11. SHRNUTÍ

V praktické části byla popsána kazuistická studie jedné rodiny, ve které jsem se zaměřila na její ženskou část. Ve výzkumu vypovídalo pět žen – **babička Marie, matka Jana a její tři dcery - Jana, Lucie a Veronika**. O dalších dvou osobách ženského pohlaví **bylo vypovídáno**, jednalo se o **zesnulou prababičku** a o **Nikolu**, která je dcerou Jany (viz. Graf č. 1: Grafické znázornění příbuzenských vztahů str. 31).

U **babičky Marie** se díky fyzicky a emocionálně nepřítomné matce pravděpodobně vyvinul **úzkostný vyhýbavý attachment**, který se v budoucnu projevil v jejích vztazích. Její manželství bylo disharmonické, manžel se léčil s psychickým onemocněním, vztah s tchýní byl ambivalentní, vztah k dětem a vnoučatům byl přísný, chladný, dominantní a kontrolující. Mariina matka se výrazně podílela na výchově jejích dětí a tento model je patrný ve vztahu k dceři Janě, které Marie také vychovávala dcery. Došlo k přenosu rodinného modelu, kdy hlavní filosofií a náplní rodinného života je práce, citový model téměř chybí a není mu přikládána taková váha.

U **matky Jany** se vzhledem k traumatizaci její matky a následnému odloučení krátce po porodu pravděpodobně rozvinul také *úzkostný vyhýbavý attachment*. Její matka byla emocionálně chladná a velmi pracovně vytížená, vztah rodičů byl disharmonický, otec byl cholerický a trpěl psychickými problémy. Jana si také přenesla z původní rodinný model do své současné rodiny, prioritní záležitostí jsou pracovní aktivity, vše ostatní je filtrováno a podřizováno hmotnému zabezpečení, není kladen důraz na city. Taktéž Janina matka se podílela na výchově jejích tří dcer. Do dnešní doby se Jana neodloučila od své matky a je patrná její idealizace. U Jany se objevují problémy ve vztazích – disharmonické manželství, problematický vztah s dcerami a tchýní. Jana obtížně zvládá stresové situace, trpí depresivními náladami, což může být zapříčiněno jak genetickým přenosem, tak nevhodnou výchovou, v dospělosti se u ní projevila roztroušená skleróza. **Jana je matkou tří dcer - Jany, Lucie a Veroniky**, všechny dcery vnímaly dětství negativně a lze usuzovat, že si nesou stopy do dnešní doby. Matka byla depresivní, dominantní a manipulující, citová stránka, komunikace a její vhodné načasování ve výchově chybělo. Vztah rodičů byl vnímán jako disharmonický, otec vzbuzoval strach. Na jejich výchově se značně podílela jejich babička, která byla vnímána jako tvrdá, dominantní a s nízkou emotivitou.

U **dcery Jany** se pravděpodobně vyvinul *úzkostný vzdorující attachment*, od raného dětství měla velké problémy s navazováním vztahů, je silně introvertní, je patrné nízké sebevědomí a depresivní ladění. I přes konfliktní vztah s rodiči zde stále setrvává. První vztah byl nefunkční, její partner trpěl poruchou osobnosti a z tohoto vztahu se narodila dcera Nikola. Je možné, že tento typ attachmentu byl spuštěn právě narozením dcery. U všech ostatních žen z rodiny byl patrný spíše úzkostný vyhýbavý attachment a je možné, že byl přítomen i u Jany do jejího mateřství. I ve druhém partnerském vztahu se Jana necítí dobře, partner je vnímán jako málo mužný a neatraktivní, je sám hodně vázán na rodiče. Jana se vůbec nestýká s jeho matkou. U **její dcery Nikoly** se projevují podobné problémy, které měla její matka, obtížně se začleňuje do kolektivu a trpí selektivním mutismem. Je možné, že negativní attachmentová vazba u matky je stále aktuální a na nevědomé úrovni modifikuje výchovu.

U **dcery Lucie** se pravděpodobně vyvinul *úzkostně vyhýbavý attachment*, od dětství měla problémy s navazováním blízkých vztahů, v dětství byla živého temperamentu, nyní je hodně uzavřená, byla patrná i agresivita vůči vrstevníkům. Jejím výchovným vzorem se stal otec, matkou pohrdala, Lucie byla vychovávána spíše jako chlapec. Její genderová orientace se změnila na základní škole, kde se začala projevovat

spíše jako děvče. Do dnešní doby se v některých oblastech projevuje spíše maskulinně a je patrná pozvolnější dozrávání v emocionální oblasti. Lucii byla diagnostikována v postpubertálním období endometrioza, je diskutabilní zda se jedná o psychosomatické onemocnění vzhledem k nejisté ženské identitě. Její partnerské vztahy vykazují taktéž disharmonii, první partnerský vztah byl sice dlouholetý ale citově mělký, partner byl z rozvrácené rodiny, byl depresivní, agresivní a společensky méně přizpůsobivý. Nynější vztahy jsou taktéž mělké a neperspektivní, v popředí figuruje sexuální aktivita. Lucie se obává intimity.

U dcery Veroniky se pravděpodobně rozvinul taktéž *úzkostně vyhýbavý attachment*, od dětství měla velké problémy s navazování vztahů, byla stydlivá a bojácná. To se změnilo na střední škole. Porucha attachmentu se projevila v jejích povrchních partnerských vztazích, její první vztah se odvíjel spíše od sexuálních aktivit, chyběla v něm intimita a věrnost. Po ukončení tohoto vztahu následovali sexuální dobrodružství s mnoha anonymními partnery. Nyní Veronika touží po navázání blízkého vztahu, ale na druhé straně se ho obává a vyhýbá se mu.

Na startu této kazuistické studie jsem si kladla dvě výzkumné otázky:

Jak ovlivnil vztah matky a dcery fungování partnerského vztahu?

Jak ovlivnil rodinný příběh partnerské vztahy?

Na první otázku nabízím tuto odpověď. U všech dotázaných lze předpokládat **poruchu attachmentové vazby, která se předávala z generaci na generaci, jedná se o tzv. oběti obětí. Babička Marie** vyrůstala po boku emočně chladné a pracovně velmi vyčerpané matky, v reakci na tuto skutečnost se u ní pravděpodobně nedostatečně rozvinula emoční složka osobnosti, která je nutná k navázání kvalitního partnerského vztahu. Její partnerský vztah byl disharmonický, partner trpěl psychickými problémy. Jejich vztah se odvíjel převážně od pracovních aktivit, stejně jako v její původní rodině. Tento vzorec se promítl do výchovy její **dcery Jany**, která model postrádající emoce pravděpodobně zvnitřnila a rozvinuly se u ní depresivní nálady. Je možné diskutovat do jaké míry zasahovaly genetické predispozice na rozvoj depresivního ladění. To se negativně projevilo v partnerském životě, i její manželství bylo konfliktní a oba partneři byly také velmi pracovně zaneprázdněni. Depresivní stavy a nedostatek času mohly vést k tomu, že její výchova a nebyla optimální a vyvážená. **Janiny tři dcery - Jana, Lucie a Veronika** - potvrzují, že jim chyběla emocionální podpora a její vhodné načasování.

U *dcery Jany* je patrný negativní vztah k matce, nízké sebevědomí a depresivní ladění. Tato osobnostní a emoční nepřipravenost se pravděpodobně promítá do jejích partnerských vztahů, které jsou z jejího pohledu neuspokojivé. První partner trpěl poruchou osobnosti a druhý partner je vnímán jako neatraktivní. Z prvního vztahu se narodila *dcera Nikola*, u níž jsou také patrné známky nevhodné attachmentové vazby. Lze předpokládat, že matka její výchovu filtruje přes svá traumatická zranění a je zaměřena spíše na sebe než na aktuální potřeby dítěte. U *dcery Lucie* je možné konstatovat pozvolnější dozrávání v emoční oblasti, které může být způsobeno nevhodnou stimulací v dětství. Její partnerské vztahy jsou taktéž nefunkční, první partner byl společensky méně přizpůsobivý a psychicky labilní, další vztahy jsou mělké a jsou patrné vyhýbavé strategie. I u *dcery Veroniky* nacházíme mělké vztahy, které se spíše orientují na anonymní sexuální aktivity a je patrný strach ze závazku.

Na druhou otázku lze odpovědět následujícím způsobem. Z výpovědí bylo patrné **primární zaměření rodiny na pracovní aktivit, tento rodinný příběh se taktéž předával z generace na generaci.** Prvotní byly pracovní povinnosti a na budování vztahů nezbyval čas a energie. Emoce v tomto shonu a pracovním přetížení neměly své místo. Je otázkou do jaké míry se jednalo o osobnostní charakteristiky a možné únikové mechanismy a na straně druhé do jaké míry zasahoval historický socio-kulturní kontext. *Babička Marie* zažila ve své původní rodině hlavně práci, rodiče vlastnili hospodářství a spláceli hypotéku. I ona v budoucnu se svým manželem provozovali hospodářství a stavěli dům svépomocí. Její *dcera Jana* s manželem také stavěli dům svépomocí a podíleli se na chodu hospodářství u rodičů. V těchto podmínkách vyrůstaly její *tři dcery*, které se ještě plně neodpoutaly od rodiny a je proto diskutabilní zda a v jaké míře se tento model projeví v jejich životech nebo zda se přesune na rovinu kariéry.

Důležité je také zohlednit **zasahování babiček do výchovy dětí u všech generací,** které zabezpečovaly péči po dobu nepřítomnosti matky. Podle mého názoru mohl tento fakt prohloubit patologické attachmentové připoutání dítěte k vlastní matce. Tato závislost matek na hlídání dětí mohla vést k nedostatečnému odpoutání ze své původní rodiny a tím ke zpomalení osobnostního vývoje. Na druhé straně mohly tyto zásahy a jiné výchovné styly způsobovat zmatek v dítěti.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo popsat a pochopit jakým způsobem ovlivňuje vztah matky a dcery budoucí partnerský život a jak ovlivňuje rodinný příběh budoucí partnerské vztahy. Troufám si tvrdit, že se stanovený cíl podařilo naplnit. Výtečnost kazuistické studie předčila má očekávání a myslím si, že svým rozsahem je toto téma spíše pro diplomovou práci.

Z kazuistické studie vyplynulo, že problematické partnerské vztahy byly pravděpodobně způsobeny patologickým attachmentovým připoutání k matce. Tento vzorec se předával z generace na generaci, protože tyto ženy nic jiného nezažily. Toto tenké předivo psychiky se zauzlilo i přesto, že se všechny zúčastněné snažily ze sebe vydat to nejlepší. Důležitou komponentou je i historický kontext, ve kterém vznikl rodinný příběh těchto žen. Z výzkumu vyplynulo, že hlavním tématem rodiny byla práce a hmotné zabezpečení rodiny, kde citová stránka neměla mnoho prostoru. Musíme ale zohlednit dobové podmínky, kdy bylo nutné vyvinout maximální úsilí na zabezpečení rodiny. V potaz bychom měli brát i tabuizování některých témat, která se dříve v celé společnosti neotevírala. Sem patří sexuální výchova, která těsně souvisí s partnerskými vztahy. Myslím si, že problematika vztahů u těchto žen může být způsobena i nedostatečnou informovaností, protože to, co neznáme, způsobuje strach a úzkost.

Z výše uvedeného vyplývá, že na problematiku partnerských vztahů bychom měli jako psychologové nahlížet ze širokého kontextu. Vztah matky a dítěte tvoří základnu pro budoucí mezilidské vztahy, partnerské vztahy nevyjímaje. Tento vztah je primární, ale jedná se však o střípek z mozaiky. Důležité je pochopit v jakých podmínkách vyrůstala matka dítěte, jaký byl historický kontext a jaký byl celkový příběh rodiny a předešlých generací. To vytváří celistvý obraz, ze kterého bychom měli vycházet, protože jinak je náš pohled zúžený a práce nekomplexní.

Zpracovávání této bakalářské práce bylo pro mne velmi přínosné, hlavně v praktické části jsem se mnohému naučila a myslím si, že z těchto poznatků budu v budoucnu čerpat a vracet se k nim. Pochopila jsem jak je důležité přistupovat jemně k lidským problémům, že nic není černobílé a je vždy nutné posuzovat celou šíři problematiky.

LITERATURA

ASHNEROVÁ, L., MEYERSON, M. *Když rodiče příliš milují*. 1. vyd., přel. Eisenbruck Vladimír. Bratislava: INA, 1995. ISBN 80-85680-56-4

ATKINSON, R. et al. *Psychologie*. 2. vyd., přel. Herman Erik, Petržela Miroslav, Brejlová Dagmar, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3

BARRACK, C. *A Journey of Love: The Influence of Prenatal and Perinatal Psychology on Parent-Child Bonding*. Journal of Prenatal and Perinatal Psychology and Health. USA: 2007, Vol 22, Numb 1. ISSN 1097-8003 [on-line: http://findarticles.com/p/articles/mi_7620/, staženo 13.9.2010]

BUSILOVÁ, J (vedoucí projektu). *Ottova všeobecná encyklopedie*. 1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2003. ISBN 80-7181-959-X

CORNEAU, G. *Anatomie lásky*. 1. vyd., přel. Camutaliová Miroslava. Praha: Protál, 2000. ISBN 80-7178-398

CLOUD, H., TOWNSED, J. *Prosím tě, mami...Jak nás ovlivnily naše matky?*. přel. Koželuhová Alena. Praha: Návrat domů, 2000. ISBN 80-7255-011-X

DŽIBRÁN, CH. *Prorok a Zahrada prorokova*. přel. Eliška a Boris Merhautovi. Praha: ONYX, 2001. ISBN 80-85228-40-8

ERIKSON, E. H. *Osm věků člověka*. Praha: Propsy, 1996

ERIKSON, E. H. *Dětství a společnost*. 1. vyd., přel. Valeška Jan, Praha: Argo, 2002. ISBN 80-7203-380-8

FRAIBERGOVÁ, H. F. *Magické roky*. 1. vyd., přel. Smetanová Lenka, Praha: TRITON, 2002. ISBN 80-7254-270-2

HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-303-X

HELLINGER, B., TEN HÖVEL, G. *Rodinné konstelace: objevná síla*. 1.vyd., přel. Hynštová Andrea, Praha: Triton, 2004. ISBN 80-7254-512-4.

HEWSTONE, M., STROEBE, W. *Sociální psychologie*. 1. vyd., přel. Brejlová Dagmar a Le Roch Palva, Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-092-5

HOFBAUEROVÁ, B. *Vztáhy v primárnej rodine a ich vplyv na formovanie partnerstva*. Československá psychologie, 1999, ročník XLIII, č. 3. ISSN 0009-062X

JUNG, C.G. *Výbor z díla II. - Archetypy a nevědomí*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1997. [ISBN 80-85880-16-4](http://findarticles.com/p/articles/mi_7620/)

KAST, V. *Otcové – dcery, matky – synové*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-838-4

KLEVER, P. *Goal Direction and Effectiveness, Emotional Maturity and Nuclear Family Functioning*. Journal of Marital and Family Therapy. USA: 2009, Vol. 35, Numb. 3. ISSN 1752-0606 [on-line: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3658/, staženo 16.9.2010]

- KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-181-6
- KOUKOLÍK, F. *Před úsvitem, po ránu – eseje o dětech a rodičích*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1496-0
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2. vyd., Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9
- LANGMEIRER, J., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. 3. vyd., Praha: Avicenum, 1974
- MAHLEROVÁ, M. S. et al. *Psychologický zrod dítěte*. 1. vyd., přel. Titl Slavoj et al., Praha: TRITON, 2006. ISBN 80-7254-722-4
- MATĚJČEK, Z., DYTRYCH, Z. *Děti, rodina a stres*. 1. vyd. Praha: Galén, 1994. ISBN 80-85824-06-X
- MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada. 2006. ISBN 80-247-1362-4
- PLHÁKOVÁ, A. *Učebnice obecné psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1499-3
- PREKOPOVÁ, J. *Pevné objetí*. 1. vyd., Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-614-8
- SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8
- RUPPERT, F. *Trauma a rodinné konstelace*. 1.vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-367
- ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. 5. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1174-4
- VAVRDA, V. *Otázky soudobé psychoanalýzy*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-672-9
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-0956-0
- VELEMÍNSKÝ, M. *Vybrané kapitoly z pediatrie pro studující ZSF JU*. 4. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2003. ISBN 80-7040-643-7
- VRTBOVSKÁ, P. *O ztraceném dítěti a cestě do bezpečí*. Tišnov: SCAN, 2010. ISBN 80-86620-20-4
- WINNICOTT, D. *Lidská přirozenost*. 1. vyd, přel. Pavelka Martin. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1998. ISBN 80-86123-05-7
- WILLY, J. *Psychologie lásky*. 1. vyd., přel. Kristina a Jan Černí. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7178-982-8

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Osnova polořízeného rozhovoru

Příloha č. 2

Rozhovor s babičkou Marií

Příloha č. 3

Rozhovor s matkou Janou

Příloha č. 4

Rozhovor s prvorozenou dcerou Janou

Příloha č. 5

Rozhovor s druhorozenou dcerou Lucií

Příloha č. 6

Rozhovor s třetí dcerou Veronikou

Příloha č. 1 – Osnova polořízeného rozhovoru

Vzpomínky dcery na matku

Jaké informace Vám matka vyprávěla o těhotenství, prvním kontaktu po porodu, zda došlo k porodnímu traumatu, byly jste obě zdravé?

Jaké jste byla miminko, jak jste papala (kojení)?

Jak jste vnímala další vývoj vztahu s matkou? Jak jste se cítila?

Jak jste vnímala odlučování z rodiny (MŠ, ZŠ, nemocnice, letní tábor)?

Kdy jste se začala vnímat jako holčička (hry s děvčaty, panenky, šatičky, zájem o domácí práce)?

Jaké pro Vás bylo období první menstruace, nástup puberty, odpoutání od rodiny?

Jaký je nejhezčí zážitek s matkou jste zažila? Jaké nejtěžší období jste s matkou zažila?

Jaké jste měly společné zájmy? Jaké máte teď?

Když jste spolu jak si to užíváte?

Za co si matky vážíte, co jí vyčítá (dobré a špatné vlastnosti)?

Co byste Vy udělala jinak ve vztahu k matce? Kde jste udělala chybu?

Vzpomínky matky na dceru

Jaké bylo Vaše těhotenství, první kontakt po porodu, došlo k porodnímu traumatu, byly jste obě zdravé?

Jaké to bylo miminko? Jak dcera papala (kojení-délka, průběh)?

Jak jste vnímala další vývoj vztahu s dcerou? Jak jste se cítila? Měla jste strach? Byla jste unavená? Jaké jste měla zdraví?

Jak jste vnímala odlučování dcery z rodiny (MŠ, ZŠ, nemocnice, letní tábor)?

Kdy jste začala vnímat dceru jako holčičku (hry s děvčaty, panenky, šatičky, zájem o domácí práce)?

Jaké pro Vás bylo období první menstruace dcery, nástup puberty, odpoutání od rodiny?

Jaký je nejhezčí zážitek s dcerou jste zažila? Jaké nejtěžší období jste s dcerou zažila?

Jaké jste měly společné zájmy? Jaké máte teď?

Když jste spolu jak si to užíváte?

Za co si dcery vážíte, co jí vyčítá (dobré a špatné vlastnosti)?

Co byste Vy udělala jinak ve vztahu k dceři? Kde jste udělala chybu?

Vzpomínky na partnerské vztahy

Jaké máte vzpomínky na vztah rodičů? Co si myslíte, že jste si odnesla ze své původní rodiny do té současné rodiny (partnerského vztahu)? Jak jste se v původní rodině cítila?

Kdo v rodině rozhodoval?

Podle čeho jste si hledala partnera? Jaké vlastnosti jste hledala u partnera? Co jste nechtěla?

Jací byli předešní partneři? Měli něco společného?

Jak jste se seznámila se svým nynějším partnerem (manželem)? Jaké to pro Vás bylo?

Jak dlouho jste spolu?

Jak se cítíte v tomto vztahu? Kdo v tomto vztahu rozhoduje? Změnila byste něco na vztahu?

Jak vycházíte s tchýní? Zasahovala do výchovy dětí?

Příloha č. 2 – Rozhovor s babičkou Marií

Vyprávěla vám maminka o těhotenství s vámi, porodu...? Jaké to bylo a tak...?

(úsměv) Nene, o tom se dřív vůbec nemluvalo...byla jiná doba.

Takže to bylo úplný tabu?

Ano, nebylo to jako teď, že si máma s dítětem povídá, hraje, mazlí...jako takhle to bylo u všech. Jenom vim, že maminka rodila doma a že jsem šla kleštěma...prej to bylo hrozný a kvůli tomu už nechtěla další dítě...měla strach.

Takže jste jedináček?

Ano.

A v kolika letech jste se mamince narodila?

Bylo jí 27 let.

Kojila vás?

Myslím, že ano.

A jaké jste byla dítě?

Klidné dítě, sem byla.

Jaké máte vzpomínky na maminku?

(kamenný výraz)...byla jiná doba...maminka chodila k sedlákům „za meze“, to se říkalo, bylo to vlastně kousek trávy pro krávu. Taky jsme měli dům na dluh, tak se s tatínkem hodně otáčeli. Musela jsem hodně pomáhat...pak jsme koupili i pole. Maminka měla dost sourozenců a taky jsme si vzájemně pomáhali. Já jsem byla strašně ráda, když sem mohla třeba tetě nebo kmotřičce pomoci nebo udělat a tak.

A brala vás sebou?

No, tak jako někdy...spíš mě hlídaly babičky.

A jaký to pro vás bylo?

(úsměv)... brala jsem to jak to je, jinak to nešlo.

A když jste byla malá holčička měla jste ráda šatičky, panenky...a tak?

Tak to jsem dostala panenku...protože naši šetřili na barák, měli dluhy...tak k nám jezdili pražáci a ty mi jí přivezli. Hrála jsem si s ní jen, abych jí neumazala a když jsem byla ještě menší, tak mi tatínek přivezl z Prahy kočár. My jsme nikdy neměli to, co maj dneska děti, protože to na tej vsi neměl skoro nikdy.

A vařila jste s maminkou?

Jo, to bylo jako nádobí, že jsem umyla. To už jsem musela a někdy jsem šla i sama.

V té době asi nebyly školky...

(smích) To nebyly.

A jaký byl pro vás nástup na základku?Odloučení od maminky?

To sem chodila pěšky do vedlejšího města...no, to odloučení sem nějak nebrala, tak to prostě bylo.

A měla jste kamarády?

Měla jsem kamarádky (úsměv).

A když jste dorůstala, tak jaká byla puberta?

No, puberta, myslím si, že jsem byla v celku jako klidný dítě.

První měsíčky byly jaký?A jaký to vlastně bylo v té době?

(koutí hlavou) O tom se nemluvalo...Já už jsem to věděla od holek ze školy, to tenkrát bylo jedna druhá, sme si říkaly. Maminka měla vložky, tak jsem jí je uzmula a ona zřejmě na to přišla.

A jaký bylo odpoutávání od mamky?

No, tak chodila jsem do práce, ale bydlela jsem pořád doma, ještě když jsem se vdala, pořád jsem u našich bydleli. No a pak jsme měli obě děti, tady byl manželův barák, ten jsme zbořili a v 68 jsem začali stavět a to už potom tady zase bydleli Jana s Fandou.

A co jste dělala za práci?

Asi ve 14 letech, v hospodě prostě bylo kino a já s kamarádkou jsem šly jako pod okno, protože jsme tam ještě nemohly. Nějaký pán tam vezl novejšící stroj a já sem ho taky chtěla. Tak mi ho koupili (úsměv). A já jsem byla strašně ráda, když jsem mohla něco šít. Strašně brzo jsem ušila mamince šaty, ale ona je skutečně nosila...měla jsem z toho obrovskou radost. No a pak jsem hodně šila i pro tety, ale jenom tak něco pospravit. Potom sem taky hned po škole šla šít do Otavanu. Šila jsem na holky, na Janču, Lucku...kalahoty, bundy, tehda to nebylo k dostání.

Měla jste z toho radost?

Měla, měla...oni to fakt nosili (spokojený výraz).

A máte nějaký nejhezčí zážitek s maminkou?

(ticho)...já nevím...ono těch vzpomínek je hodně...jako nejhezčí zážitek...nevím.

A naopak, nějaký nejhorší zážitek, těžké období...?

Protože jsme se musela vdávat a to jako maminka strašně špatně nesla a to mě jako strašně mrzelo, protože ona byla proti tomu. Já chodila s manželem 6 let, snad od 16-ti let a to byla jako strašně...prostě

počítala, že jako se vdám jako panna...(rozpaky) byla jsem jedináček. Byla tam zloba...když jsme přišli, že jako jsem těhotná, to jí vadilo.

A byla maminka křesťanka?

No, myslím, že to bylo v tom.

Jaký jste měly společný zájem?

(ticho)...no tak nevím...prostě asi to...maminka, když něco začala dělat, tak dělala všechno do konce a já teda taky. Když se něco dělá, tak i když bych byla unavená, tak to musím udělat. Ráno si řeknu, musím udělat to a to a skutečně to udělám.

Jaký vlastně byl vztah s mamkou? Jak jste se cítila?

No, tak někdy líp, někdy hůř.

Byla na vás přísná?

No, přísná asi byla ještě víc než tatínek...měla tvrdší ruku.

A mazlila se s vámi?

(kroucí hlavou) Dřív to bylo jiný, pořád se všechno točilo okolo práce, protože si pomáhali jak to šlo.

A za co si vaši maminky vážíte?

No, tak...za to, že...nevím...asi za to, že mě vychovala, tak jak mě vychovala. Nikdy jsem nedělala vylomeniny, pořád jsem se držela při zemi.

Mrzí vás něco na mamince?

No, to akorát potom to vdávání...potom vlastně maminka ležela...měla těžkou operaci, brali jí žaludek, potom měla mrtvici, byla na půl těla raněná, tak nám tady 4 roky ležela. Takže jako bych řekla, že ono jí to potom i mrzelo, ona říkala „já jsem byla protivná, já jsem byla blbá, že jsem jako...“ pak jí to asi došlo. 4 roky byla odkázaná na postel a měli sme jí tady.

A myslíte si, že vy jste udělala chybu?

Tak asi né, mrzelo mě to hodně dlouho, protože jsem si říkala, že těhotenství není nic špatného, protože pak vnoučata měla strašně ráda, tatínek taky. Říkala jsem si teďka na mě vrčíš...(smutek ve tváři).

A jaký měli vztah vaši rodiče?

No (povzdech), já bych řekla, že vcelku dobře, protože, když maminka měla problémy, byla kolikrát po nemocnicích...to jako náš tatínek ji rozmazloval. Když byl starej, tak mu nedělalo problémy maminku pohladit...to jako maminka třeba nepohladila, ale tatínek jako jo.

A jaké měla zdravotní problémy?

Hodně měla migrény, potom byla na operaci se střevama, s konečnickem nebo tak nějak, to jsem byla ještě malá...a hodně měla zlomeniny...ruce a nohy, na to trpěla.

A byla hodně unavená?

Zřejmě byla hodně unavená.

A kdo si myslíte, že rozhodoval?

Asi oba...měli to rozdělený.

A jaká vůbec byla vaše maminka?

Jak to myslíte?

Jako povahově?

(ticho)...jak bych to řekla...byla taková i rázná, nepomlouvala, kdo potřeboval pomoci, tak pomohla.

A tatínek?

Tatínek ještě snad víc pomáhala lidem, dělal pro lidi moc a někdy až na úkor sebe.

A na vás byli jaký rodiče?

Maminka byla dost přísná a tatínek ten byl spíš jako klidnější. Maminka se na mě zlobila, nechtěla jsem třeba pást husy, říkala jsem „holky nemusej a já musím!“...no a maminka se zlobila a musela jsem jít.

Jak jste se cítila v této rodině?

(ticho)...no tak...byla jsem asi spokojená...byla jsem jedináček, nikoho jsem neměla.

A byly kamarádky?

Kamarádky jsem měla, ale jenom ze školy, protože takhle jinak nebyl moc čas.

A vidíte nějakou podobnost ve vztahu vašich a teďka ve vašem manželství?

Je váš partner v něčem podobný otci...nebo jestli neděláte něco jako vaše maminka?

To bych snad neřekla...nevím...my taky jsme chodili do práce a potom jenom šetření, protože byly děti a potom jsme brzo koupili auto...rodiče nám přidali...a pak se zase šetřilo na barák. Pořád v práci, když jsem byla v práci, moje mamka se starala o moje děti, já jsem je třeba vypravila, ale maminka je odvedla do školky, v poledne jim připravila jídlo, protože se ve školkách nevařilo, no a my jsme přišli odpoledne z práce a pak už jsem měli zase práci doma.

A jaký je váš manžel?

(ticho a povzdech)...no...to je taky těžký...někdy samozřejmě hádky byly, jako jsou všude asi, bez toho to asi ani nejde. Jináč je pracovitý, hodně věcí sám udělá, když jsem stavěli bylo moc práce a on vše dělal vlastníma rukama...treba udělal radiátory.

A jak jste se seznámili?

On byl ze stejné vesnice, jako já. Tenkrát se chodilo na zábavy už po škole a já jsem vždycky říkala: „Holky, všichni kluci mě provedli, ale ten Jarda je takovej frajer, ten se mnou netancuje!“ No, holky říkaly, že má támhle nějakou jinou a já jsem říkala, že s náma může alespoň tancovat... a potom pro mě přišel tancovat... a já jsem se rozhlížela kolem jestli jde fakt pro mě... tak to se mnou tancoval a potom jsem chodili na pěveckej kroužek k muzikantovi, jednou mě z toho zpívání doprovodil a já jsem tomu vůbec nevěřila, že bysme spolu chodili... nedávala jsem tomu moc šance, myslela jsem, že spolu vydržíme tak měsíc... no a ono nám to vydrželo 53 let.

To byl váš první partner?

Ano, dřív to tak chodilo.

A jaký jste měla představy o budoucím manželovi? Jaký by měl být?

No, tak... já nevím... měla jsem představu, aby byl hodnej, aby mě měl rád a když budeme mít děti, tak aby nás zabezpečil. Nejhezčí období bylo, když jsme měli děti...

Jaký ten vztah pro vás byl? Říkala jste, že byl frajer...

No, když šel na vojnu, tak jsem mu řekla, že mu nevěřím, protože je takovej frajer, teďka už ne, ale dlouho jsem mu říkala, že byl frajer a pořád měl jiný holky. Nikdy by mě nenapadlo, že budu mít jako jeho.

A jak se cítíte teď ve vztahu?

No, tak... hodně věcí se muselo prominout samozřejmě no a ... a dneska už jsme starý a máme neduhy, já se zase snažím, když mu není dobře, tak ho zastat.

A kdo si myslíte, že u vás rozhoduje?

No, tak... rozhodoval určitě muž, ale teďka, když něco, tak nechce sám o ničem rozhodovat. Buď se radíme nebo čeká až řeknu já... a mě to kolikrát jako zlobí. Říkám si, proč to nemůžeš rozřešit ty, proč musím já (vztekl)!

A změnila byste něco na vztahu?

(ticho)... no tak... nevím... byl určitě čas, že byl takovej protivnej, třeba, když přišel z práce, nevím jestli měl v práci problémy... pak já jsem pracovala v lese a jemu vadilo, že musí opravovat auto, kterým jsem jezdila... a vadilo mi, že byl protivnej před ženskýma... byl takovej vzteklej, vadilo mi, že to bylo před cizíma lidma.

A jak jste vycházela s tchýní?

No, tak s tchýní bych řekla, že docela dobře... akorát mi vadilo, když jsem potřebovala pohlídat děti, tak ona řekla „no, já nevím“ (despekt)... to mi vadilo. Já jsem se snažila ty děti k ní nedávat, ale myslím si, že mě měla i ráda a když jsem něco potřebovala, tak jsem to nechtěla zadarmo, koupila jsem jí třeba šátek nebo maličkosti, abych nebyla jako nic dlužna.

Vy jste měla dvě děti?

Ano, Jardu a Janu, Jarda byl první a Jana přišla za 22 měsíců.

Já se teďka budu ptát na Janu... když jste jí čekala, jaké bylo těhotenství pro vás?

Řekla bych, že jsem to snášela vcelku dobře, to jsem byla vlastně na mateřský a bylo to v klidu.

A jaký byl porod?

No, u Jany to bylo lepší, bolesti jsem měla celej den, ona se narodila o měsíc dřív.

A jak jste na tom byly zdravotně?

No, tak při Janě dobře... byla v pořádku... vážila 3,25 kg... doktor řekl, že mám být ráda, že šla už teď... .. teď si vzpomínám... dostala jsem krev, protože jsem ztratila hodně krve... byla pode mnou úplná kaluž. No, potom mi to napíchli a mě se udělaly na ruce boule, nechtěla jsem to, ale doktor řekl, že to nic není... to bylo v listopadu... no a pak jsem začala být hrozně unavená, neměla jsem sílu, i vyměnit plínku, pro mě bylo těžký. V únoru jsem šla do nemocnice a zjistili, že mám těžkou žloutenku a nechali mě tam 11 neděl a šlo mi už o život. Nechtěla jsem tam kvůli dětem, ale musela. O dítě se starala moje maminka... měla zrovna zlomenou ruku a babička, už jí bylo 89 let a moc to nezvládala... holce dala flašku a tak a pak už se nechtěla starat... že prej je na to stará.

A jaký to pro vás bylo?

To bylo hrozný... nemohla jsem se starat... nemohla jsem si to užít. Byla jsem úplně zoufalá... nevěděla jsem jestli se vůbec vrátím nebo umřu. Když jsem se vrátila z nemocnice, tak jsem jí nepoznala... měla 8 kg (smích).

Jaký to bylo miminko?

(úsměv)... kouzelný... byla hodně klidná a pohodová... a to je dodnes.

A co kojení?

No... kojila jsem málo... asi 5 neděl, protože jsem ztratila mlíko, pak jsem příkrmovala.

A nenakazila se?

Zaplat' pánbůh ne!

A jak papala?

Dobře...je to na ní vidět (smích).

Jak to potom šlo dál?

No...za 2,5 roku jsem šla do práce, tak se o Janu starala moje maminka...byla jsem jako ráda, protože jsem byla pořád po tý nemoci hrozně unavená.

Měla ráda panenky, šatičky a tak?Měla zájem o domácí práce?

Tak panenky měla určitě ráda...a hodně se mnou vařila...někdy i sama.

A jaké bylo odpoutávání, když šla do školky?

(úsměv) Byla úplně jako nadšená, nejdřív jsme tam vodili Jardu a ona se už nemohla dočkat až tam bude chodit taky...každé ráno se tam těšila a úplně toužila, potom vůbec nechtěla domů. Byla tam hrozně hodná učitelka a Janička byla moc šikovná, jako i samostatná...uměla se třeba sama oblíknout.

A měla tam kamarády?

Jojo, kamarády měla...měla jednu nejlepší kamarádku...a potom k nám taky chodili děti sousedů, takže u nás byla pořád kopice dětí.

Jaká byla u ní puberta?

No...jako klidná...Jana je hrozně pohodová.

A co první měsíčky?

(ticho)...no, tak jako moc sme o tom nemluvily, ale to je asi normální, že si to zjistila jinde...to pak jako ale přišla a trochu jsme to probraly.

A jaké bylo další odpoutávání z rodiny?

Potom šla na tu zemědělkou, ale bydlela pořád u nás...no, pak se provdala, ale pořád bydlela u nás i s Fandou a holkama...hodně jsem jí hlídala děti, aby mohla chodit do práce, protože potřebovali peníze na barák...tak jako jsme se domluvily s těma směnama. Oni potom před Vánocemi dostavěli ten barák a Fanda se chtěl do svátků odstěhovat, ale Jana nechtěla a brečela, že se stěhovat nebude...já jsem jim nakoupila celý špajz, prostě jako od všeho něco do nového. Nakonec se teda odstěhovali, Lucka popadla Fandu za ruku a šli...no a obě Jany šly se řvancem teda taky.

A jaký to pro vás bylo?

No, taky jsem byla moc smutná, ale nenechala jsem to znát...člověk to musí brát, že je to jejich život...nedá se nic dělat...(úsměv)...ale jako tak nějak to šlo, protože Jana k nám pořád chodí, je tady skoro každý den.

A jaký máte nejhezčí společný zážitek s Janou?

(ticho)...tak jako všechno...ona je opravdu hodná na nás...ale nic si nevybavím.

A nejhorší zážitek?

Zážitek? Nejhorší?...to nevím...ale asi, když se starala o Fandovo maminku, vzali jí nohu a byla na tom špatně, tak si jí vzali k sobě na zimu. Jana z toho byla hodně nešťastná, už měla prostě malou Verunku a měla strach jak to bude zvládat se třema dětma. Prožívala jsem to jakoby s ní a řekla jsem jí „holka, to si musíš vyřešit.“ Ona pak umřela, tak se to vyřešilo samo.

Jaké jste měly společné zájmy dřív a teď?

(ticho)...nevím...dřív jsme docela často chodily do lesa na borůvky nebo na houby a teď?...nevím jako...teď je společný zájem Nikolka a to asi pro všechny.

Když jste spolu, tak jak si to užíváte?

Tak máme si furt co říct...Jana k nám pořád chodí, tak si povídáme...hodně si vzájemně pomáháme a máme pořád co na práci.

Za co si Jany vážíte?

No tak za to jaká je...není zlá a je na ní spolehnutí.

Mrzí vás něco na Janě?

(vztek) Zlobim se, když dětem něco dovolí a já bych to jako nedovolila...Nikolka může všechno, ale je asi už jiná doba, tak do toho nemluvim, ale vadí mi to.

A změnila byste něco ve své výchově?

Ne, není potřeba!

Příloha č. 3 – Rozhovor s matkou Janou

Na úvod potřebuj pár údajů o vás, trpíte nějakou vážnější nemocí?

(záráz)...ehm...no...trpím roztroušenou sklerózou.

A jak dlouho?

No, už 9 let, ale docela to jde...nějak moc se to neprojevuje, ale naši to neví!!!! Tak to prosím tě neříkej, až půjdeš k mamce.

Jasně, spolehněte se, tahle informace zůstane jen mezi námi...

...víš, já jsem jim to neřekla...nějak nebyla vhodná doba...no (smutek).

Vyprávěla vám maminka o těhotenství s vámi? Okolnosti porodu a tak?

Jako než jsem se narodila?

Hm.

To nevím...ne...nebo si to nepamatuju, protože jsme byli s bráchou dost rychle za sebou...jako bylo hospodářství...mamka byla furt přetížena, měla všechno na hrbu. Bydleli jsme ve dvou místnostech, my sme byli rychle za sebou, nebyla pračka, vodu jsem neměli zavedenou...ale taková pohoda tam byla.

A byly tam nějaké zdravotní problémy v průběhu těhotenství?

Ne, to myslím, že, ne.

A co porod? Byly jste obě v pohodě?

Já jsem byla určitě v pořádku, ale mamka ne, protože dostala krev po porodu a dostala žloutenku. Mamka nastoupila na infekční a tam byla 3 měsíce, tak nějak.

A kdo se o vás staral?

Prababička, babička a to si pamatuju, že mě daly jako do kočáru a měly mě tam celý den, když přišla mamka z nemocnice, tak mě nepoznala protože jsem byla jako cvalda, prej sem byla jako hodná, moc jsem neplakala...prababička zkrátka nemohla moc chodit, tak drndala kočár a krmila mě.

Kojila vás potom mamka?

Ne, to už jsem byla na mlíku.

A když jste byla větší, tak jak jste papala?

No, dobře, to jo (smích).

Jak jste spala?

To si pamatuju, to jsem měla postýlku v kuchyni s našima, brácha spal na rozkládacím gauči a i když tam bylo hodně lidí, tak jsem zalezla do postýlky a spala...já jsem si nestěžovala, v kuchyni se všechno odehrávalo.

Co školka? Jaký to pro vás bylo?

...chodila jsem brzo do školky asi ve 2,5 letech. Já jsem chtěla (úsměv), protože tam chodil brácha taky.

Měla jste tam nějaké kamarády?

Měla, byla jsem tam spokojená, na mateřskou školku mám opravdu dobrý vzpomínky...byla hodná paní učitelka.

A jaký byl přechod na základku?

Jo, šlo to hladce...ano.

A jela jste někam bez mamky, třeba na tábor?

Ne, to ne.

A třeba v nemocnici?

V nemocnici jsem byla ve 4. třídě a to mi vadilo, že mě tam dali, jinak mi to až tak moc nevadilo...první moment byly pocity stesku, když mě tam nechávala...na pokoji byly takový dvě pani a ty byly jako mámy...vnímala jsem to tak, že to tak musí být.

A měla jste ráda šatičky, panenky, hry s holkama, pomoc v domácnosti?

(smích) Nooo, tak kočárky a takhle...my jsme zase takhle, takový ty věci, co jsou teď, to jsme neměli...děda mi koupil pannu, ta se ale nesměla svlíkat a pak si pamatuju, že jsme si hrály s hoklama.

Kamarádky byly teda?

(s úsměvek kýve hlavou) Hm.

A když se posuneme dál, třeba do puberty...?

...no, tak...to nějak přešlo úplně samo...

A co konflikty s mamkou?

To jo...třeba, když mě nechtěli někam pustit...třeba tancovat.

A co první měsíčky, jaký to bylo? Mluvily jste o tom s mamkou?

...no, to bylo asi v 7. třídě...ono se o tom tenkrát moc nemluvilo...tak jsem na mamku zaútočila a ona mi řekla „támhle jsou vložky“ a tím to skončilo.

A vysvětlila vám to? Jaký to bylo?

Lekla jsem se, samozřejmě, ale bylo to doma...mamka řekla, že to takhle bude už každý měsíc...a už jsme o tom nemluvily...ani ve škole se o tom nemluvalo, řekly jsme si to s holkama, který už to měly...a pak jsem si přečetla knížku.

A co třeba něco o sexu?

Ne, o tom se vůbec nemluvalo.

A když jste pak přešla na střední školu, jak probíhalo odlučování do mamky?

To se nedá tak říct, protože jsem dojížděla z domova...bylo to jiný prostředí, šla jsem tam sama...měla jsem docela strach z toho, jaký to tam bude. První den jsem byla úplně hotová...ale pak jsem si našla kamarádky, i kluci tam byli docela dobrý...byla to dobrá třída, ráda na to vzpomínám.

Když se posuneme dál, tak když jste se vdala?

Tak to jsme pořád bydleli u našich...stavěli jsme barák.

A když jste se stěhovali do nového?

No, to jsem vůbec nechtěla...protože to bylo hrozně na rychlo, neměli jsme to úplně dodělaný...ale muž už chtěl...asi to bylo téma Vánoce, tím vánočním časem, kdyby to bylo po Vánocích možná by to bylo lepší...nepřemýšlela jsem o tom. Jana z toho taky byla hotová, Lucka vzala kočárek a jela...měla jsem strach, že když se nastěhuju, tak se to nikdy nedodělá, to mi na tom vadilo.

A jak byste popsala vztah se mamkou? Jak jste se cítila?

(ticho)...no, tak jako...teď je to nejlepší...byla to pořád jenom práce, práce...když jsem šla potom do zaměstnání po mateřský, tak jsme se mamkou střídaly v hlídání, pracovaly jsme ve stejném podniku a měly jsme protisměnu...no vždycky to bylo, že jsme si vzájemně pomáhaly, když potřebovali oni, tak jsem nastoupila, když jsme potřebovali my, tak zase oni, bylo to fajn...měli hospodářství a mamka se starala o babičku, tak jsem jí pomáhala...takže takový v pohodě.

A co třeba konflikty?

...no, když jsem byla svobodná a nechtěli mě někam pustit, tak jsem to měla mamce za zlý...ale mamka byla jinak spravedlivá, měřila oběma stejně.

A máte nějaký nejhezčí zážitek s mamkou?

No, tak asi jako všechno vnímám dobře...(ticho) jezdila s náma na dovolený, když jsem byla vdaná (ticho)...je to těžký fakt nevím...hodně se pracovalo a mamka byla ustaraná.

Nějaký nejhorší zážitek s mamkou?

To je taky takový klidný...u nás bylo všechno o práci...přišli z práce a šli zase na pole, do lesa se muselo, pořád, ještě to hospodářství.

Jaké jste měly společné zájmy? A jaké máte třeba teď?

(ticho)...tak hodně si povídáme, chodim tam na návštěvy...hodně často...spíš je to pořád o práci, plánujeme, co je třeba udělat a tak, no...mamka je takovej motor v rodině.

Co to znamená? Že je silná osobnost?

Jo, to jo...ona vždycky něco naplánuje a pak se to musí udělat...mamka je na sebe hodně tvrdá, jde i přes moc...já jsem taky taková.

A za co si mamky vážíte?

Tak asi za to, že mě vychovala tak, jak mě vychovala...myslim si, že jsem vychovaná dobře...beru jí jako autoritu, když mamka řekne, je to takhle, tak jí nejsem schopná dodneška odporovat, i když si to třeba nemyslim...

Je tam něco, co vás na mamce mrzí?

(ticho)...no, tak...o tom jsem nepřemýšlela...tak asi, že je taková jako tvrdá na sebe a musí být podle jejího.

A nevadilo vám někdy, že se pořád jede podle jejích plánů?

(ticho)...no...jako...asi někdy jo...(ticho)

A udělala byste třeba něco jinak ve vztahu k vaší mamince?

Ne, to ne.

Jaké máte vzpomínky na vztah rodičů?

No...taky takový klidný...u nás byla jen práce, práce, měli jsem i krávy, tak je mamka musela dojit a bejt u nich...to bylo pořád...(smutek ve tváři), aby si třeba sedli k televizi a koukali se třeba na zprávy to ne...pak zase šli do práce.

A kdo u vás rozhodoval? Mamka nebo taťka?

Jako řekla bych, že mamka...taky si něco řešila sama.

A byla přísná?

Jo, to docela jako jo.

A tatínek?

Tatka byl, takovej...klidnější...hodně pracovitej, byl vytížený docela dost.

Jaký byly první lásky?

No, tak první láska byl muj Fanda (úsměv), ono to tak dřív chodilo... a vydrželo nám to 35 let.

No a jak jste se seznámili?

(úsměv)... to bylo na zábavě, pamatuju si, že měl narozeniny a slavil to tam...no mě se líbil, měl fousy (smích) a byl takovej jako ve středu pozornosti, to se mi moc líbilo, pak pro mě přišel tancovat a doprovodil mě domů a ...no, pak jsem spolu začali chodit. Jezdil za mnou a tak...no a potom jsem se musela vdávat...protože jsem čekali Janičku.

A kolik vám bylo, když jste se seznámili?

...tak 16 let.

Jakého partnera jste si představovala?

Dřív jsem o tom tak moc nepřemýšlela, byla jsem hodně mladá, ale asi, aby mě měl rád a byl hodnej a tak.

A jak jste se cítila v tomto vztahu?

...(ticho)...no...tak...jak kdy, nemůžu říct, že by bylo všechno ideální...i nějaký hádky byly...asi jsme chtěli oba dva rozhodovat, myslím, že to mám z mamky, tak nějak jsme se přetahovali, no.

A kdo spíš rozhodoval?

...tak asi Fanda...bavili jsme se s ženskýma v práci, že chlap chce rozhodovat...oni to taky říkaly, že to ty jejich taky dělaj...asi je to všude.

A za si ho vážíte?

Fanda je hodně cílevědomej, když si něco naplánuje, tak to dotáhne...třeba v práci chtěl něčeho dosáhnou a povedlo se mu to, dělá vedoucího, nechodí do práce jen pro peníze, ale chce, aby to šlapalo a hodně do toho investuje jako ze sebe...někdy víc než do rodiny, což mi někdy vadí.

A změnila byste něco na tomto vztahu?

Tak dneska už ne...dřív asi jo...vadilo mi třeba, že...já jsem si odnesla po svý mamce, že mám v sobě takovej ten motor, že jsem nemusela odpočívat, přišla jsem z práce a šla jsem něco dělat, nezastavila jsem se...kdežto manžel si chtěl odpočinout, zakouřit si, on si to přinesl po svý mamince, protože babička si musela odpočinout...byla starší, když se Fanda narodil, myslela si, že je v přechodu, ale nebyla, když se narodil, tak jí bylo 41 let...byla starší a musela odpočívat.

A myslíte si, že se to projevilo ve výchově?

To ne, ale byla unavená.

A jak jste spolu vycházely?

Tak jak kdy...ona byla hodná...někdy kecala do věcí...tenkrát jak jsme jí měli u nás, tak to bylo drsný, nechtěla k nikomu jinýmu, tak jsme jí museli vzít my. Já už jsem měla malou Verunku a měla jsem z toho fakt strach...tři děti...do toho babička, bylo toho na mě moc...ráno jsem musela obstarat děti, uklidit, uvařit a třeba ona mi tady nadrobila...neměla zuby, tak to jsem měla vztek (vztek projevený v gestech).

A zasahovala vám do výchovy?

Ne, to ne...ale třeba chtěla...když jsem čekala třetí dítě, aby se jmenoval Fanda, což se mi vůbec nelíbilo...stejně se narodila holka. To mi třeba vadilo, no.

Dobře a teď se posuneme dál, budu se ptát na holky, jo? Tak začneme Janou...

No...to byla hodně náročný, to sme se vzali a bydleli jsem u našich, pak se stavěl vlastně barák...nebyly jsme skoro vůbec spolu.

A jaké bylo těhotenství?

Bylo to...vůbec jsme si to nevyčutnala, nebyl na to čas...hm...ani nevím, jak to proběhlo.

Kopala hodně?

Jana ani ne, jen třeba večer, když jsem si lehla.

A co porod, byly jste v pohodě?

Jojo, porod proběhl hladce...a vše bylo dobrý.

Jaký byla Jana miminko?

Byla hrozně hodná a klidná a to je furt, tak nějak. Když potom poporostla, tak třeba když jsem nesla svačinu zedníkům, tak jsem jí nechala doma, v postýlce, vycpala jsem jí polštářem, dala kostičky a utíkala jsem a věděla jsem, že nespadne.

Kojila jste jí?

No, v nemocnici...když mi jí přinesli, tak spala a nemohla jsem jí vzbudit...byla první a nevěděla jsem, co mám pořádně dělat, doma jsem ale pak jsem zase neměla mlíko, tak jsem jí dokrmovala Sunarem.

A bylo to fajn, když jste jí ze začátku kojila?

Ne, to teda nebylo, protože jsem měla bolavý bradavky. Já jsem vlastně nekojila ani jednu.

A jak papala?

(smích) Já myslím, že dobře.

Měla ráda panenky, šatičky...pomáhala vám v domácnosti?

Tak jako jo...určitě šatičky musely být...v kuchyni mi docela taky pomáhala...holčička byla od malinka.

A jaká byla, když poporostla?

Když to srovnám s Lucinou, tak obě jsou úplně jiný...ta se narodila 16 měsíců po Janě a byl to fakt záhul...barák a tak, neměla jsem na ně moc čas. Janě chybí takovej ten motor, je taková moc klidná a uzavřená...nic neřekne.

Když šla do školky, jaký to bylo?

No, byla hrozně hodná...problémy nebyly...chodila jsem do práce kvůli penězům...tak je vyzvedávala babíka nebo muž...jinak to nešlo. Vypravovala jsem je ráno a to bylo nejhezčí, když se vzbudily...to sem s nima byla.

A potom na základce, jak se odlučovala?

Ona byla hrozně hodná...byla hrozně klidná, nemůžu říct, že by zlobila. Dala si vždycky říct, oni jak byly dvě, tak si hrály...

Potom, když šla na střední, tak jaký to bylo?

Dojížděla do školy z domova, takže mi to ani nepřišlo. Když jí srovnám s Lucinou, tak není tak cílevědomá...na zemědělce měla problémy se známkami.

A když se posuneme dál, tak jaká byla puberta?

Jana je hrozně klidná, potom se to zlomilo, když byla starší...byla trucovitá.

A co první měsíčky?

...tak nějak nechtěla o tom moc mluvit, ona byla asi jako já, já se taky nevyptávala...jednou přišla a řekla mi to, určitě všechno věděla od holek ze školy, hodně se o tom všude mluvilo.

Jaký bylo další odpoutávání od rodiny?

Tak Jana se ještě nedokázala odpoutat...bydlí s Nikolkou nahoře, ale skoro se nebavíme...jako jsme v kontaktu, ale je hodně uzavřená a furt sedí doma...třeba, když se narodila Nika, tak jak chodí ty maminy s kočárkami ven, tak to ona moc nechodila...ani moc nechodí na návštěvy.

Jaké jste měly společné zájmy dřív a teď?

Dřív nebyl vůbec čas, obě holky mi utekly...pořád se něco dělalo, ale to chodily s námi...no a teď...je to Nikolka...už jim nestačím a počítač mě nebaví (smích).

A když jste spolu, tak jak si to užíváte?

(smutek)...my spolu moc nejsme, Janu třeba celý týden nevidím a vůbec si nechce povídat, je zalezlá nahoře...asi nemá potřebu.

Máte nejhezčí společný zážitek?

Já jsem to prožívala vesměs všechno hezky.

A jaký nejhorší?

...no vztah měla hroznej...prožívali jsme to s ní...to už je za námi...jako, kdybychom to nevěděli, tak je to jiný, ale bylo to strašný.

Za co si jí vážíte?

Tak asi za to jaká je...je moc hodná.

A je něco, co vás mrzí?

Tak mrzí mě, že se moc nevidíme...no a Jana nemá takovej ten motor, člověk, aby jí do vše kopal, kdyby se dalo přelít trochu akčnosti z Luciny, tak by to bylo akorát.

A udělala byste třeba něco jinak?

Tak...mrzí mě, že jsem na ní neměla tolik času a ty nejkrásnější chvílky mi utekly...ale to tak dřív bohužel chodilo.

Tak teď se budu ptát na Lucku. Jaké bylo těhotenství?

Těhotenství jsem si moc nevychnutala, protože jsme měli rozestavěnej barák a Lucka se narodila 16 měsíců po Janě...když jí srovnám s Janou, tak mnohem víc kovala.

A co porod, byly jste v pořádku?

Jo to jo.

Byla jste zdravá?

Jo, v té době ještě jo...všechno jsem stihla, vůbec mi nepřišlo, že bych to nemohla dělat, dneska udělám tak třetinu...tehda to tak nebylo.

Byla jste unavená?

Ne.

A co kojení?

Když byla Jana, tak to bylo v nemocnici „musíte kojít“, když byla Lucina, tak byla éra, že se nekojí.

A nebylo vám to líto?

Nebylo, protože v nemocnici řekli, že to není tak zdravý, jak se myslelo a preferovala se umělá výživa. Dodneška nevím, kdo to vymyslel, ale oni to tak podali, že mi to líto jako nebylo.

Jaký byla miminko?

Ta byla živější než Jana, pořád visela někde z kočáru. Janu jsem posadila do kočáru a ona seděla, sice zakšírovaná, ale seděla, ale tahleta furt někde visela (smích).

A když šla Lucka do školky, tak jaký to bylo?

No, to bylo horší. Jako Janča byla taková, že se řeklo „Janičko, musíš, tak šla“, kdežto Lucinka ne...jako když jsem šla já, tak strašně plakala, když jí vedla babička, tak to bylo dobrý.

A proč tam nechtěla?

Já nevím, proč nechtěla...ze začátku plakala, docela dost dlouho...myslela jsem, že když půjdou obě, že to bude lepší, ale nebylo.

A hrála si s panenkami? Šatičky, holčičí věcičky měla ráda?

Jojojo, ta si jako vyhrála, byla dost panenková...Janča si zase tak strašně nevyhrála...tahleta strašně chtěla poštu, říkala, že bude jednou „počtačka“ (smích), neříkala „pošťáčka“, ale „počtačka“ a ono jí to vyšlo, skutečně v práci počítá peníze...je hodně cílevědomá.

A co ty šatičky?

(úsměv)...jo ty měla taky ráda...dělalí jsme jim módní přehlídky a holky z toho byly nadšený, ale my asi eště víc (smích).

Jaký byl přechod na základku?

...tak...to už bylo o něco lepší...holky byly hodně u babičky, šly tam hned po škole a někdy tam i spaly...no a my jsme byli na baráku, strašně to uteklo.

A co puberta? První měsíčky?

Tak Lucina byla živější...i jsem se víc hádaly...no a o prvních měsíčkách nic nevím...nepřišla za mnou...asi to všechno věděla od Jany.

A jak probíhalo další odpoutávání od rodiny?

Tak to bylo, když po střední začala bydle s Michalem, měla brzo vztah...to mě hodně mrzelo, že je už pryč... šla vlastně jako první. Jana ta bydlela u nás.

Máte nějaký nejhezčí zážitek?

Tak asi tak...jako u Jany, vnímala jsem to všechno hezky...ale nebyl moc čas na zábavu...no (smutek).

Jak si to užíváte, když jste teď spolu?

Moc času spolu netrávíme, Lucina teda někdy přijede na víkend...tak jsem moc ráda, že si můžeme popovídat...ale zase ona na sebe moc věcí neřekne (smích).

A naopak nějaký špatný zážitek? Těžké období?

No...to byl její vztah...ten byl taky hroznej, chodila s tím Michalem, jako nebylo to pro nás tak strašný, protože bydleli jinde, ale pak šla Lucka na tu operaci a on se k ní choval blbě, do toho měla zkouškový a před každou zkouškou volala a brečela, že to nezvládne...to bylo pro mě fakt těžký...vztah za krátko zlikvidovala.

Za co si Lucky vážíte?

Lucina je energická, má v sobě ten motor...do všeho jde...je taky sama za sebe, ví, co chce...třeba sme jí chtěli koupit byt a nechtěla, protože chce mít domeček. Má svoji hlavu a nikdo s ní nehne...nemění názory.

A mrzí vás něco?

Ne, na Lucce bych nic neměnila, je jako stvořená do dnešní doby.

A udělala byste něco jinak ve výchově?

...tak asi ne, jak říkám...ale trávila bych s ní víc času, dřív to nešlo.

Lucku už můžeme uzavřít a teď se vás budu ptát na Verču...

...Verča se narodila 10 let po holkách, to mi bylo 30 let...(smích) a tak nějak se povedla, už jsem další mimčo neplánovali...Fanda moc toužil po klukovi, ale já jsem celou dobu věděla, že to bude holka (úsměv)...moje mamka to nepoznala, tajila jsem jí to a ona se na mě zlobila, když mi začalo růst břicho, že sem jí to neřekla.

A jaké bylo těhotenství?

...bylo v pohodě, i sem si to vychutnala, vlastně jsem marodila, tak jsem byla v klidu...barák byl hotovej, holky byly větší, takže to bylo úplně jiný...Verča kopala míň než Lucina a víc než Jana.

A jak probíhal porod?

...byl teda nejhorší, což jsem nečekala...a Verča si lokal plodovky, tak jí odsávali, pak jí dali do inkubátoru, takže jsem jí celý týden neviděla, což mě štvalo.

A kojila jste jí?

Ani Verču ne, protože jsem neměla mlíko...dávala jsem jí ten Feminar.

A jaký to bylo mimčo?

No, hroznej „uřvanec“...byla taková nervózní a moc nespala, což bylo hrozný...do 2 let jsem jí uspávala na rukou...ani moc nejedla.

Jako holčička měla ráda panenky, šatičky...pomáhala vám třeba v kuchyni?

To jo (úsměv)...měla hodně hraček po holkách...a docela dost sem spolu vařily.

A když se posuneme dál, tak jaký byl vlastně vstup do školky?

Tak Verča byla v tomhle pohodová, ze začátku se jí tam moc nechtělo, ale pak chodila ráda...dali jsme jí tam ve 4 letech a moc nechodila, protože jsem byla doma.

A pak přechod na základku?

...taky nebyl problém...s Verčou se dalo vždycky domluvit, nebyly s ní problémy.

A jaká byla puberta?

Jo, celkem klidná...i dneska je klidná, je to pohodář...až moc, vidím v ní úplně Fandu, ten taky řekne „teď to řešit nebudu“...je v tomhle po ňom... „teď není problém, tak to neřeším“.

No a co měsíčky?

No...tak ty dostala poměrně brzo, asi v 6. třídě...měla to ze všech holek nejsilnější a měla bolesti a problémy, že si třeba musela vzít prášek.

A přišla za vámi?

Ne, to nepřišla...měla to od holek.

No a když se odstěhovala, tak jaký to bylo?

Už mi to ani nepřišlo a jezdí hodně domu, je tu takovej docela klid.

Jaké jste měly a máte společný zájmy?

Tak určitě je to pořád vaření, to jí baví, ale mě už moc ne (smích)...hodně jsme spolu vařily...taky hodně jezdíme na nákupy, ale to už mě taky nějak ne to, no...

A máte nějaký společný hezký zážitek?

Tak trávila jsem s ní nejvíc času...pamatuju si, že jsem jí naložila do multikáry a vozily jsme mlíko do obchodu tady na vsi...to byla sranda...a jednou nám i došel benzín (smích).

A nějaké špatnej zážitek?

Špatnej? Ne to ne, spíš samý normální.

A za co si jí vážíte?

Verča se dokáže postarat o domácnost, když jsme byli s tátou v lázních, tak topila, vařila...jako fakt dobrý...no a dokáže se postarat i o Niku, nebojí se toho a byla lepší než Jana, nějak se k tomu líp stavěla. Teď mě i překvapila, že dělá dvě vejšky najednou, to jsem nečekala, je sice hodně v poklidu, ale věřím, že to zvládne.

A je něco, co vám vadí?

Je to flegmouš, vadí mi to, ale dřív mi to asi jako vadilo víc...na pořádek moc není, to už neřeším (smích).

A udělala byste něco jinak ve výchově?

Ne, tak to určitě ne.

Příloha č. 4 – Rozhovor s prvorozenou dcerou Janou

*Já se tě teď budu ptát na věci týkající se tvého dětství...vyprávěla ti mamka něco o těhotenství s tebou?
(kamenný výraz)*

Když tě čekala, vyprávěla ti něco?Ty jsi první...

(ticho)

Třeba nad fotkami...

Jo, tak to potom jo...no spíš pak když jsem byla minino, ten rok a takhle...ale o těhotenství mi nikdy vyříkala (vzteky)...nebo si to možná nepamatuju...je to dost depresivní se o tom bavit.

A jaký jsi byla mimí?

Z mamky vyprávění klidný, hodný, bezproblémový, co se týče tak jako zlobení, tam kam mě posadili, tam jsem zřejmě seděla.

A třeba kojení?

(kroutí hlavou)...nevzpomínám si, že by vyprávěla.

A jak si potom papala?

(úsměv) No, já si myslím, že s tím problémy potom nebyl...myslím, že i podle fotek je to vidět...myslím, že i na to měli vliv prarodiče „Janičko papaj“ (předpojatost v hlase, Jana je plnoštíhlá).

Když si pak vyrůstala, pokud si na něco vzpomeneš...Jaká byla mamka?

No...tak jako docela...přísná docela...měla depresivní nálady.

Jak ses cejtila, když měla takový stav?

Moc dobře né (smích).

A když se teda posuneme dál, jak si vnímala školu?Jaký to bylo?Jak ses tam cejtila?

No, na to si moc nevzpomínám...vyloženě až spíš školu...myslím, že jsem tam byla spokojená, i když jsem nebyla vyloženě jako...spousta kamarádů, že bych se nějak začleňovala do kolektivu...s tím sem asi měla problém, brala jsem to tak, že to tak má být.

Ty si narazila na tu základku, tak jaký to bylo?

...no, když začla škola, tak začlo takový to...dohady se spolužáky, závidělo se...já tím, že sem vlastně takovej introvert, tak jsem měla problém opět začlenit se do kolektivu a moc jsem jako neoslovovala první, někdo musel oslovit mě než, abych se já začala s někým kamarádit.

A měla si nějaký kamarádky?

Měla jsem vždycky takhle kamarádky...spíš třeba takhle jednu, se kterou jsem chtěla kamarádit...než abych měla víc a střídala je, to prostě né.

A bylo ti smutno po mamce? Chyběla ti?

Ne, to bylo v pohodě.

A měla si třeba nějakou nemoc?Ležela si třeba v nemocnici?

(kroutí hlavou)

A na táboře si byla?

Na táboře sme byly, to jsme byly s Luckou a to jsme byly straší...kolik nám tak mohlo bejt?...nějak na základce...bylo to z donucení, nebylo to naše přání, táta řekl rázně „jedete, abyste se otrkaly“ a to bylo jako horší, nebylo to to odloučení, aby mi chyběla rodina, ale prostě to, že někdo nás prostě někam frkne.

Vnímala si to jako zásah?

Jo, to jo.

A jak ses cítila mezi těma dětma?

No taky tak nějak...moc dobře ne. To jsem se třeba i snažila najít si něco v programu, co by mě bavilo, ale globálně, když to vezmu, tak takovýhle věci mě teda fakt nebraly.

A měla si ráda takový ty holčičí věci...šatičky, korálky, panenky?

Tak to asi jo, s panenkami jsem si určitě hrála.

A co třeba pomáhaní mamce při vaření a tak?

No...tak to bylo většinou z donucení, tak to mě moc nebavilo, ona neřekla „hele, pojd“ (smířlivost v hlase), ale byl to příkaz (vztekle gestikuluje rukou), tak to mě moc nebavilo. To vaření nešlo, protože se s mamkou nedalo domluvit, ona musí do všeho kecat, to prostě nešlo, aby si člověk něco sám vyrobil...všechno to je špatně...to mi vadilo.

Když se posuneme dál, třeba do puberty, tak jaký to bylo?

Puberta? (smích)...Tak to už bylo horší, to jsem měla vlastně problémy se školou, nějak mě ta škola nebrala, dělala jsem zemědělkou jako s ekonomikou, nějak mi neseděla ta škola, bylo tam těžší učivo a tam už ty problémy začaly...měla jsem i jiný zájmy než školu, měla jsem přitele...nějak mě nabavilo v tom furt ležet, ale maturitu jsem dodělala. Nejsem třeba tak ctižádostivá jako Lucka, já to nějak k životu nepotřebuju...a nebudu to vyžadovat od Nikči, aby byla ctižádostivá, tak nějak mě do toho tlačili naši...

A pak jsi pracovala?

Jo, tak jako dělnice v jednom podniku...to víš, že naši šřourali, bylo jim to málo...víš, ale já sem tam byla spokojená, naučila jsem se tu práci... já nepotřebuji se někam cpát, byla tam dobrá parta lidí...mě to trvá teda jako dýl než se seznámim, ale bylo to dobrý.

A přemýšlela si, že bys šla třeba jinam?

Tak jo, jako...ale měla sem strach, že budu muset začínat zase od začátku...taky z novýho prostředí, protože si pomalu zvykám...zase nový lidi, budu si muset zvyknout, jako jsem introvert a rychlý lidi mi nesednou, prostě mě to chování rozhodí a jsem mimo. No a pak přišla vlastně Nikča, tak se to přechodně upravilo, dali mi pokoj.

No a co děláš teď? Říkala si, že seš živnostník...

Dělám internetovej obchod s hadrava a je to jako v pohodě, můžu bejt doma.

A co první měsíčky?

...to bylo hrozně stresující, asi 12 let mi tehda bylo, tak sem to vůbec nečekala...byla jsem z toho v šoku a nebyla sem na to připravená.

A co mamka?

(posměšek)...ta mi nic neřekla, i sem měla problém za ní jít...ale šla sem pak a ona řekla „támhle jsou vložky a teď už to tak bude každý měsíc“ (povzdech).

A co třeba něco o sexu?

(posměšek) To vůbec!

A máš nějaký nejhezčí zážitek s mamkou?

(vzteky) Ne!

Dobře...a naopak nejtěžší období, špatný zážitek? Napadá tě něco?

(smutek a vztek)...tak těžký to je snad od začátku...nikam sem se neposunula, bydlim tady furt, když se narodila Nikča, tak měla tendence zasahovat do výchovy, jako „já vim vše líp!“...chtěla si jí i přivlastnit...snažim se to jako neřešit a nedělám si z toho hlavu...i sme spolu moc nemluvily, protože mamka furt prudila a byla sem z toho rozhozená, ale zlepšilo se to s věkem...jinak, když sem byla malá, tak byly samý zákazy, příkazy...třeba za špatný známky sem nesměla na diskárnu a tak.

A máte nějaký společný zájmy?

(předpojatost, vztek) Ne, ne!!! Nebavíme se moc spolu...i se vyhýbám.

A myslíš si, že to je O.K.?

(záraz)...nechci, aby mi něco vtloukali do hlavy a dělali naschvály, vůbec nerespektujou ňáký hranice, prostě „bydlíš u nás, tak budeš poslouchat!“...komunikace vůbec nefunguje...matka je pořád nalepená na babce a ta do všeho kecá taky!...nevidim řešení. (vzteky přechází ve smutek)

Dobře, chápu. A vážíš si mamky za něco?

(kroutí hlavou)...

A co tě na ní štve?

(smutek)...tak jako...tim jak sme byly malý...no měla depresivní stavy a jako nezvládala to, tak si nemusela dělat tři děti, stavět barák a takový to hospodářství!!!...spíš nás vychovávala babi a děda...i sme tam spaly, vodila nás do školky a mamá byla ráda, že nás vypakovala a měla pokoj...babi s naší rodinou jezdila i na dovči, jinak bysme se nikam nedostali bejt na mámě...i si pamatuju, že nás s Lucinou vykopali na klavír, ale nás to vůbec nebavilo!...bylo to za trest!...ale naši se prostě rozhodli a nikdo se nás neptal, co chceme!(vzteky).

Říkala si, že mamka má depresivní stavy...léčí se někde?

Nevim, to ona nic neřekne...ani, že má RS-ku nám neřekla, to se prokeclo...já sem z toho taky někdy depresivní...no a děda je taky hroznej nervák i se léčil s nervama.

A taky depresivní nálady?

Nevim, o tom se u nás nemluví.

Dobře a vadí ti ještě něco na mamce?

Vadí mi, že taky upřednostňovali Lucku...říkali „Jana je kopyto, Lucinko pojď ty!, když se třeba něco dělalo...taky se naši furt hádali a ona pak brečela...a třeba táta za to vůbec nemohl...prostě si nějaký problém vymyslela...no a pak sem to dostala sežrat!...musí všechno vědět a tahá z tebe rozumy...když se třeba s tátou pohádali, tak běžela za babi a překrucovala to...taky mi vadí, že nám nikdy nic neříkala...třeba, když to dám na Nikču, tak já jí všechno vysvětlím, aby pak o mě neřekla, že jsem jí štvála...moc mi na ní záleží!...taky tady nemůžu mít svoje názory, to je dycky „prosim tě, to nemůžeš vědět!“

A myslíš, že si třeba ty udělala v něčem chybu?

(vzteky) Ne!!! Teď třeba mě napadá, že sme nesměly jezdit k druhý babičce, mohly sme být jen tady, ale jejich výchova byla pedantská a neurotická!...druhá babička byla super, tahleta není moc na city!

A nevíš proč nechtěla, abyste tam jezdily?

Nevím nic, ale myslím si, že je chyba na straně mámy...ona je hrozně vztahovačná a nesnese, když jí někdo něco nařizuje...prej na jedné oslavě jí babička řekla, aby udělala pro všechny kafe a ona se naštvála, že tam nebude dělat blbce...nebo tak nějak.

Jaký byl vztah vašich?

(smutek) Furt se nějak hádali...pamatuju si na třískání dveřmi, odsekávání...nepamatuju si pohodu...to bylo jen u babi a dědy, ale jen chvíli než chytl dědu nerv a začal do mě rejt „Jano ty seš hrozná...“, tak sem tam přestala chodit, protože sem z toho měla šílený depky. Taky sme tady bydleli s bývalým, to sme byli pořád jako děti... „kam jdete, kdy přijдете, s kým tam jdete...“ bylo to hrozný, vůbec mi nedali šanci se odpoutat.

A jak ses cítila?

Rozhodně né moc dobře (smutek)!

A kdo z vašich spíš rozhodoval?

Dřív asi spíš táta, bouchl do stolu, ale už nemá trpělivost, tak spíš rozhoduje máma...dost taky manipuluje...dřív to bylo hrozný, třeba sme se dívali na Beverli a ona přišla vypla televizi a musely sme okamžitě uklízet...byl to příkaz, možnost dohody nebyla, i si myslím, že to dělala naschvál!

Co sis odnesla z rodiny do svých vztahů?

Spíš negativa! Taky chci, aby bylo po mojim, musím mít poslední slovo, nesnáším, když mi někdo říká, co mám dělat...snažím se to utlumovat, ale nejde to někdy.

Dost jsme se bavili o tvý mamce, tak jak je tatka?

...je ctižádostivej a vůdčí osobnost, musí mít hlavní slovo doma i v práci...myslím si, že v práci je ještě horší, jednou sem byla u něj v kanceláři a nechoval se hezky k podřízeným...nebo, když vyřizuje pracovní telefony, tak to se chová drsně...nebere názor druhých, jen ten jeho je správněj...naši mají oba dva ráznou povahu, ale táta už ustoupil.

A jak sis představovala svého partnera?

Tak na základce sem chtěla takovýho toho prince a romantika...pak jsem chtěla, aby byl hodnej, ale to chce asi každej...moc jsem to neřešila, jsem dost tolerantní.

Jaký byly první lásky?

Kluci se mi líbili od školky (smích)...tak od těch 13 let byly spíš takový epizodky...pusinky...platonika, ale bylo mi dobře, člověk se alespoň odpoutal od reality...pak jsem měla vlastně 2 sexuální zážitky. Takový spíš rychlovky na diskárně venku, bylo to dobrý, ale ty kluci nechtěli vztah, což mě mrzelo.

A vážná známost?

To byl Lukáš...začali sme spolu chodit od mých 17-ti let, je to otec Nikči...vydrželi sme spolu 8 let, ale pak už to byl uměle udržovaný vztah.

Jak jste se seznámili?

To bylo na zábavě...chtěla sem si zapálit a on se zrovna přitočil a měl zapalovač...no a pak mě doprovodil domů a začali sme se scházet...s Lukášem začal opravdovej vztah...pomohl mi hodně s tou školou, měla jsem z ní deprese, protože mi to nešlo a s ním se to nějak vyřešilo...přestala sem to řešit a učit se a nějak mi to přestalo vadit, už jsem neměla deprese...vztah mě úplně naplňoval...doma mi nevadilo, že mě buzerujou.

No a jak dlouho to vydrželo, takhle svítit?

(smutek) Hm...Lukáš měl v povaze vroubky...byl mi mockrát nevěrněj, potřeboval se zamilovávat...i jako lidi sme si nesedli, já byla uťáplá a on chtěl lítat...ze začátku fungovala spíš ta chemie...pak přišla práce a já se chtěl usadit, bylo mi 22 let a já už si přála založit rodinu, ale on nechtěl...nezabezpečil by rodinu...měl deprese a když se napil, tak byl agresivní, mě teda nenapadl, ale jiný jo, rval se...měl afekty a pak toho vždycky litoval...pak nastoupil na vojnu, kde měl problém s režimem, kde se pořád rval...tak ho poslali k psychologovi a ten řekl, že má poruchu osobnosti...na tý vojně se to nějak rozjelo a pak skončil i na psychiatrii kvůli té agresivitě...bral nějaký léky, ale hodně k tomu pil alkohol, hulil trávu a začal brát Perník...ale měl i dobrý vlastnosti, který třeba postrádám u toho druhého partnera...třeba myslel na mě v posteli, chtěl, aby se mi to líbilo, byl hodně citlivej a často brečel...měl pochybný dětství.

Jaký to pro tebe bylo?

(smutek) Blbý, protože se to nelepšilo...jako nejdřív se snažil, ale ta vojna to nějak rozsekla a to začal brát ty drogy.

A co dál? Nikču ste plánovali?

Niku jsme neplánovali...schválně to do mě pustil, nechránila sem se...dávali sme si pozor (vzteky)! Bylo to tak, že přišla taková ta zásadní milenka a to už jsem se rozhodla, že se s ním rozejdu, chtěla sem mu to říct, jenže on to nějak vycítil a chtěl si mě pojistit...tvrdí teda, že ne, ale jo!...pak přišlo těhotenství...bylo to něco šíleného!!! Zůstala jsem s ním kvůli Nikče, říkala sem si „kvůli dítěti to překonám“...myslela jsem, že se změní, jenže ta zodpovědnost mu nešla...utíkal za ženskýmá...vracel se a odcházel...(smutek).

Jaký bylo těhotenství?

Byla sem v hrozném stresu, takže sem si to nevyčutnala...byla to šílená situace...pak sem šla do nemocnice a i když to bylo mezi náma špatný, tak Lukáš šel k porodu a podržel mě...porod šel hrozně pomalu...šlo mi to do zad, tak mi je masíroval...vše dobře dopadlo, byly sem obě dvě v pořádku...když se Nikča narodila, tak sme se za krátko rozešli, mají na tom velký podíl naši! Oni se totiž do toho montovali a nenechali mě to vyřešit samotnou...vzpomínám si, že když mě Lukáš vyzvedával z porodnice, tak musela jet i máti a při zpáteční cestě se rozbulela a litovala spíš sebe než mě! Pak sme přijeli domů, tam sem zjistila, že nám babička vlezla do bytu a uklízela náš bordel a to ho naštvalo a odešel...je to částečně jima! Naši měli i tendenci si malou přivlastňovat...Lukášovi třeba řekla ve vztahu k Nikče „o tom ty nebudeš rozhodovat“ a zasahovali do výchovy...když sem je poslala někam, že to je moje dítě, tak brečeli...to už sem neměla slov...časem se to usadilo.

A vidíš v tomhle vztahu nějakou podobnost se vztahem vašich?

...tak taky manipuloval a musela sem hodně ustupovat...sice mi neublížil, ale měla sem z něj strach...nebo spíš takovej respekt, tak asi tak.

Říkala si, že máš druhý vztah...

No, mám teď Vaška...sme už spolu 5 let...hned po rozchodu sem chtěla vztah, tak sem šla na seznamku, vlastně tomu pomohla naše Verča, když ho viděla na fotce, tak řekla, že ho zná, že to je její bývalý učitel z obchodky, tak sem si řekla, že by to nemusel bejt nějakej jako grázl a šla sem do toho.

A jaký to je?

...hm...když já nemusim přechytralý lidi, je dost takovej chytřej...je to spíš dobrej kamarád, protože se s nim můžu bavit o všem i o blbostech...trvalo mi hrozně dlouho než sem se zamilovala, měla sem strach si ho připustit k tělu...a taky mi prostě vadilo, že není Nikčův táta.

A jak se v tom vztahu cítíš?

...no, není to ideální...máme problém s bydlením. Vašek vlastně staví dům, ale furt se to protahuje, protože musí poslouchat rodiče. Já mám starý barát od babičky, jenže sem slíbila, že ho nikdy neprodám, ale on chce, abych to prodala, že mu to poradili rodiče...je to takovej mamiňáček, ve svých 32 letech bydlí u rodičů...řeší finance, u rodičů něco ušetří.Vašek chtěl bydlet i tady, ale já sem nechtěla, protože vim, jak to bylo hustý!

A jakej teda ten Vašek je?

Je to intelektuál...mě se spíš líbí, aby chlap jako makal, to Vašek není...spíš se mi líbí takový ty drsnáci.

No a plánuješ s nim budoucnost?

Umim si to představit, že s nim zůstanu...akorát si moc neseďme v posteli, s Lukášem se to nedá srovnávat...Vašek to nemá moc rád v posteli a furt chce něco zkoušet a mě se někdy nechce, není to takový to dvouhodinový mazlení...teď sem si o tom hodně povídali, tak se to zlepšilo...měli sme i krizi, vim, že mám svý chyby, třeba sem nedělala, co sem měla dělat a na čem sme se domluvili...a taky sem hodně podezíravá co se týče nevěry.

A kdo rozhoduje?

(ticho) Tak asi já...on mi to do očí neřekne, ale když se mu něco nelíbí, tak mi napíše mail, aby se nemusel se mnou konfrontovat a dohadovat se.

Změnila bys něco?

Jo...dělá si ze mě legrácky, třeba tuhle mi nakecal, že mi zahrnul a já na něj začala ječet...no on se mi pak vysmál, to mi vadí!

A jak si rozumíš s jeho mámou?

S jeho matkou se nestýkám...ona si myslí, že sem do větru...maluju se, oblíkám se, mám gelový nehty a ona mu to rozmlouvá...přitom já sem puťka domácí (povzdech).

Teď se tě zeptám na Nikolku...říkala si, že to nebylo jednoduchý, když si jí čekala...vybavuje se ti k tomu ještě něco?

Nikola je to nejhezčí z našeho vztahu, i přes ty nerváky sem se na ní těšila, ale mrzelo mě, že to se mnou jako nikdo nesdílí...ale jako těšila sem se na ni.

Porod si říkala, že šel dlouho...

Jo, šlo to hrozně pomalu, takový ty bolesti mi šly do zad a neotvírala sem se...no a pak mi něco píchli...myslim oxytocin a šlo to.

A jaký byla miminko?

Byla šíleně nervozní...furt brečela a nechtěla spát, aby usla, musela sem jí nosit...bylo to asi tím sterem z toho všeho...no ale jako usadilo se to.

A kojila si jí?

To jo...asi 1 rok.

A jaký to pro tebe bylo?

(úsměv)Rozhodně hezký!

Kolik je jí teďka let, i jako s měsíci?

...5 let a 5 měsíců.

Takže už chodí do školky?

Jojo, ale měla sem s tím problém, že jde do školky...jako že se o ní nebudu starat a učitelky to s ní nebudou umět.

A jak se jí tam líbí?

No, moc ne...měla problémy se zapojit do kolektivu a taky se stydí mluvit před dětma...koukala sem na net a má ten selektivní mutismus...doma se ale nestydí a když sem s ní v jiným prostředí, tak se taky tak nestydí...ale když jako prostě je sama, tak nemá tu jistotu. Teďka půjdeme do poradny, protože učitelka říkala, že tak nějak divně batolivě chodí...a prej se někdy chová jako postižená...(naznačuje gesty) mává rukama, skáče, jako blbě se směje.

A měla nějaký problémy po porodu?

To asi ne...chodit začala v 1.5 roce, ale ještě ve 3 letech prostě neměla stabilitu...třeba se pořád bojí schodů, ale na dětský neurologii nám řekli, že je v pořádku...mám strach že jako...no když byl Lukáš feťák...no prostě je to blbý, ale jestli se to na ní nepřeneslo (strach).

Ale jinak je strašně moc chytrá, kolikrát se mě zeptá na něco, co vůbec nevím, tak to hledám na netu (úsměv)...říkala to i učitelka, že je v tomhle dobrá...túhle zaperlila s dinosaurama...má ráda knížky...chce se pořád něco učit.

Říkala si, že už se rozbroje s vašima usadili...

Furt chodí k babičce, ale nevádí mi to...hodně se jí věnuju...času mám dost.

A jak si rozumí s Vaškem?

Na něj dost žárlí...snažím se jí to všechno vysvětlit, tak snad to bude dobrý.

Příloha č. 5 – Rozhovor s druhorozenou dcerou Lucií

Já se Tě teď budu ptát na takový okruhy, který se budou týkat tvého života a ty mi o nich budeš vyprávět, můžeš skákat od téma k tématu, ano?

Hm.

Vyprávěla ti maminka něco o svém těhotenství? Vzpomínala na to?

O těhotenství né... to si nějak moc nepamatuju, ale když jsem byla malá, tak jsem byla takový živý dítě, no.

Když se zastavíme u toho těhotenství, nevyprávěla ti něco o tom jestli si třeba nekopala, jestli jí nebylo špatně, jestli neměla zdravotní problémy, jak probíhal porod...?

Ne.

A ty ses jí na to neptala?

Ne.

Takže si byla živý dítě...a jak se to projevovalo?

(ticho)

To si zlobila?

Zlobila jsem. Segra byla taková klidnější.

Která?

Ta starší, jsem prostřední. Já jsem zlobila, ona na mě pak žárlila, protože jsem byla středem pozornosti.

Takže si tu pozornost na sebe strhla a jí to vadilo...

Hm.

A to si byla batolátko?

Hm.

A kojila tě mamka?

Jo.

Nevybavuje se ti něco k tomu kojení...maminky vzpomínky?

Ne.

Ona ti o tom nevyprávěla?

To ani nevím.

A jak si papala, jak probíhaly první krůčku, první slovíčka...?

Tak normálně...nevím, prej sem zakopávala, ale jinak nebyl žádný problém.

Říkala jsi, že jsi zlobila...co mamka na to?

Nevím.

Byla na tebe přísná?

Nevím, to si nepamatuju, byla jsem hodně malá. Já byla spíš táty.

Vybavuje se ti k tomu něco?

Ani moc né, byla jsem malá.

To nevadí, tak se posuneme dál. Jaký máš vzpomínky na školku?

To jsem zlobila...byla jsem spíš jako kluk. Furt jsem chtěla k tátovi a vadilo mi, že je na mě takovej přísněj. On mě bral taky jako kluka.

A kdybys mohla rozdělit čas, s kým si trávila víc času? S tatškou? S mamkou?

Víc s tatškou, víc mě to přitahovalo.

A v té školce si měla kamarády?

Tam jsem měla jednu kamarádku a s ní jsme šikanovaly holky (smích), takže jsem měla všechny holky pod palcem. Byla jsem agresivní...i na ségru.

A jaká byla ta kamarádka?

No asi jako já, ale víc ztřeštěná. Byla taky jako kluk.

A kamarádila ses s klukama?

Jo, já myslím, že jo. Spíš jsem si hrála s klukama, bavilo mě to, lákalo mě to.

Jak jste si hráli?

Lezli jsme po plotě na čas a tak.

A hrála sis s panenkami, vařili jste a tak?

No, to asi taky, ale spíš doma se segrou...spíš jsem si hrála s legem než s Bárbínou (smích)...ještě na střední jsem si s ní hrála.

A jak to vypadalo?

...Barbína měla domeček...spíš jsem si hrála s domečkem...měla tam nábytek...bavil mě ten interiér (smích).

A co šatičky?

Moc se mi nelíbilo chodit v sukni, nosila jsem tenisky a tričko. Pustilo mě to až na základce, tam chodili takhle všichni, tak jsem to změnila. Dostala jsem Barbínu a pak jsem se změnila. Přešlo mě to.

A co vaření s mamkou?

To mě bavilo tak trochu, ale spíš s babičkou.

Mluvila jsi o tatkově...

Byl pro mě důležitější.

Takže si spíš trávil čas s ním?

Jo, byli jsme hodně na zahradě, mamce to vadilo, chtěla, abych šla do kuchyně pomoci. Mě se tam nechtělo. Ségra byla s mamkou a já s tatškou.

Jaký to bylo, když jsi šla poprvé do školky?

To si nepamatuju.

Bylo ti smutno po mamce?

Ve školce se mi líbilo.

A byla jsi někdy na táboře?

No, to až pak dýl...to mi bylo tak deset...no, to bylo hrozný. Protože to bylo období, to jsem byla úplně jiná a poprvé jsem byla někde bez našich.

V čem byl problém?

Mám problém se bavit s cizíma lidma, protože u nás je taková rodina, že se jako žádný známý nenavštěvují. Jsem takový jako uzavřený. Ségra byla taky taková, jako neotrkaná. No a mám to do teďka.

Jak se to projevuje?

(ticho)

To nemáš chuť se bavit s lidma?

Jo, nemám chuť. Nepotřebuju to. Možná je tam obava. Možná to souvisí s tou kamarádkou ze školy, chodily jsem spolu na základku až do třetí třídy, ona pak odešla. Už jsme se nekamarádily. Úplně jsem jí ztratila, bylo mi to líto. Byla jsem na ní zvyklá.

Takže jestli tomu dobře rozumím, tak jsi měla dobrou kamarádku do třetí třídy a pak už ne?

Ve 4. třídě jsem měla víc kamarádek, ale oni mě nebraly. Byla jsem taková ta od jinad, dojížděla jsem do školy. Už to nebylo ono. Jako kamarádily se mnou, ale nebraly mě až tak jako ty ostatní. Oni se znaly už od malička, nebylo to ono, byly stmelený.

A jak se to projevovalo?

No, když někam šly, tak mi vždycky neřekly ať jdu taky, tak jsem si připadala jak pátý kolo u vozu.

Jaký to bylo pro tebe?

Bylo to těžký.

Jak to bylo dál, v dalších ročnících?

No, to jsem se kamarádila s víc holkama, který taky dojížděly...pravou kamarádku jsem neměla. Bylo to těžký.

Jaký to bylo na střední?

(ticho)...podobný...byly jsme tři ze základky. Já byla spíš ta lichá...do očí se dělaly, ale pak mě pomlouvaly...dělaly podrazy. Oni neměly chlapa...záviděly mi to. Nikoho jiného jsem neměla.

A co na veřejce?

(smutek)...zase jsme byly tři...bylo to těžký...když jsme jako něco dělali ve dvojicích, tak jsem zase zbyla...jinak jsme chodily do města...já měla Michala, byla jsem furt s ním...neměla jsem tolik času, chvátala jsem domu a oni pekly spolu.

A se mou to bylo jiný? (jsem spolubydlící Lucie)

(úsměv) Jo s tebou to bylo úplně jiný!

Pamatuju si, že se mi nedařilo s tebou navázat kontakt a já sem moc chtěla, ale ty si zalezla do pokoje...nevěděla sem jestli o to stojíš...

(smích) Jojo, to máš pravdu, ale vydržela si to, já sem se tě ze začátku bála...říkala sem si pani psycholožka, ta budě nějaká moc chytrá... ale sem ráda, že sme se sblížily.

To já taky!

A když se posuneme dál, co první měsíčky?

Ani nevím...normálně...asi v 15-ti. Bylo mi dost blbě. Mamka mi nic neřekla, ve škole nám dali nákou krabičku něco nám řekli. Byla jsem z toho vyjukaná, nevěděla jsem, co se děje. Mamka se mě zeptala jestli mi řekli něco ve škole. To bylo všechno, vůbec nic mi k tomu neřekla. Kdybych neměla ségru, tak vůbec nevím. Nikdy jsem se o tom nebavily.

Co první návštěva gynekologa?

Hm, to mi bylo asi 18 let. Mamka tam šla se mnou...bylo to takový trapný. Nejhorší pro mě byla prohlídka u obvodáka...bylo mi asi 10 let...byl tam tatka. Doktor řekl ať si lehnu na záda a roztáhnu nohy...jen se mi tam koukal. Tatka tam byl...byla to potupa! No...a asi v 19 letech mi zjistili endometriozu...šla jsem na operaci s cystou a zjistili mi to, no.

Říkala ti mamka něco o sexu?

Vůbec se o tom doma nebavíme... je to tabu.

A jaká byla puberta u tebe?

(ticho) ...no mě přijde, že puberta nebyla...že jí mám až teď (smích).

A byly konflikty s maminkou?

To začalo, když jsem začalo chodit s Michalem to mi bylo 15 let. To kvůli němu, protože jsem nebyla o víkendu doma.

A jak to mamka snášela?

No, to spíš taťka, že už s ním nejsem prostě doma, pak jsem se odstěhovala, když jsem šla na vejšku. To mi bylo asi 19 let, jo asi jo.

A co ti taťka na to řekl?

Já je postavila před hotovou věc. Ptali se mě jestli budu dojíždět a já jim řekla, že máme s Michalem byt. Byli v šoku. Mamka brečela.

A vadilo mamce ještě něco?

My jsem se moc nebavily. U nás se mlčí.

A vybavíš si nějaký nejhezčí zážitek s mamkou?

Asi když jsme byli na naší jediný dovolený na horách, mrzelo mě, že jsme nikam nejedli. Byli jsme jenom jednou jedinkrát na Železné Rudě, v zimě. Byly jsme tam tenkrát celá rodina. Pak když jsem byla větší, tak jsem někdy zajeli na Lipno, ale naši tam moc nechtěli. Kdyby nebylo dědy a babičky, tak jsme nejedli ani na to Lipno, oni to zařídili. Kdyby bylo na našich, tak nejedem nikdy nikam.

A proč si myslíš, že to tak je?

Protože mamka je hodně závislá na rodičích, když jsme někam jeli, mamka den před tím ucukla nebo když jela, byla z toho úplně hotová. Měla strach, že to tam bez ní nezvládnou, ale babi s dědou jsou docela čiperný.

A když to teď otočíme do té druhé roviny, zažily jste s mamkou nějaké těžké období nebo něco smutného?

(ticho)...jak nám umřel pejsek, to jsem dělala zrovna maturitu, byl muj...něco sežral...věděla jsem, že se něco stane, ani jsem nechtěla domu...(ticho).

Jak jste to prožívali jako rodina?

Oni ho pohřbili, abych o tom nevěděla. Oni mi ještě dva dny říkali, že je v boudě, že je v pořádku, ale já věděla, že lžou.

Jaký zájmy jste měly s mamkou, když jsi byla malá? Co jste dělaly spolu rády?

(ticho)...možná na zahrádce...okopávaly jsme něco, sázely jsme kytky.

A tebe to bavilo?

Hm.

A jak sis to s mamkou užívala?

Jo, docela to šlo. Ráda na to vzpomínám.

A jaký společný zájmy máte teď?

(ticho)...hm...teďka nevím. Teďka si občas povídáme, zahrádka už ne. Je to takový jiný.

Myslíš, že se to změnilo?

...možná jsem se změnila já. Mám blok, prostě přijedu domu, myslím si, že je všechno v pohodě ale doma mě dokáže vytočit úplně všechno. Já nevím. Vytáčí mě mamka. Mám s tím prostě problém. Někdy mi stačí, aby jenom zavolala a nevím, jsem naštvaná. Nevím proč...moc se vyptává, vyzvídá. Jsem zvyklá si sama dělat co chci a ona se mi do všeho šťourá, vlastně i Verča.

K tátovi to taky pociťuješ?

Ne, k tátovi myslím, že ne.

A co ségry?

No, Verča taky.

A stýská se ti po mamce?

Jo, to jo. Těším se na ní, ale už v neděli se těším, že vypadnu.

A jak probíhá víkend, když přijedeš?

Mamka je nadšená. Přijdou ségry a třeba povídáme, dáme kafe. No a já třeba chci, abychom o víkendu něco dělali, jeli na výlet, šli nakupovat...nojo, jenže než se něco začne, tak to trvá hroznou dobu. Přijde mi, že se přes víkend nic nedělo. A jsem naštvaná, když odjízdim. Nebo taky říkaj, že jim s ničím nepomáhám, ale mě se třeba nechce do toho. Já tam jedu s tím, že jim s něčím pomůžu, ale pak se mi nechce ani ven. Padne na mě blbá nálada. Vadí mi bordel a že přes týden nic nedělaj. Dřív jsem uklidila celej barák a oni na to čekali, ale teď ne. Nechce se mi do toho a mám výčitky, že nic nedělám. No vlastně ani s mamkou pak nejsem. Pak se musí jít k babice.

A jaká je babička?

Hodná. Když jsme byly malé tak jsme tam trávilý hodně času, chodily jsme do lesa, na borůvky...mamka byla v práci. Bylo mi tam dobře, mazlila se se mnou.

A mazlila se s tebou mamka?

Nevim.

A tatka?

Ne.

A mamka neměla čas?

No, chodila do práce.

A jaká je druhá babička?

Ta už umřela...bydlela s náma...chvíli, na zimu...máma se o ní starala...neměla jí ráda. Nechtěla, abychom tam jezdili...vlastně táta se svou rodinou nestýká...nikdo k nám nejezdí.

A důvod?

Nevim.

Říkala jsi, že máte domeček? Vaši byli na stavbě?

No, vlastně jsme se přestěhovali, když mi byly dva roky. Nejdřív jsme bydleli u babičky, no a mamce se nechtělo...brečela. Pamatuju si, že jsme s tátou stěhovali postel.

A co ségry?

Hm, to si moc nepamatuju. Jana je maminky, je dost po mámě. Já jsem tatínkovo mazlík (úsměv a spokojenost ve tváři). Verču tu neznám, je uzavřená, nic neřekne a je taky paličatá...je od nás o 8 a 9 let...vyčítá nám, že kvůli nám nemá kámoše...že jsme byly furt s ní.

A jak si s holkama rozumíš?

S Janou si rozumím líp, řešíme vztahy a tak...s Verčou se bavím o blbostech...je rozmazlená. Žárlí na mě...mamka se mi věnuje víc než jí, když přijedu.

A jak si s mamkou rozumíš?

(vzteky) U nás se o ničem nemluví!!! Nesvěřuju se jí s problémy...ani dřív...ona mi taky nic neříká...tajila, že má RSKu...rok! Když jsem dostala menzes, nic neřekala...tak jsem se nesnažila. Mám blok, nechci se s ní bavit, ani s nikým jiným! Teď mamka chce, ale já ne...bere mě jako malou!

Za co si maminky vážíš?

Je taková jako obětavá...když potřebuju je na ní spoleh.

A udělala bys něco jinak ty?

(ticho)...asi si víc povídat...víc se snažit.

Jak vzpomínáš na vztah rodičů? Co sis od nich odnesla?

(smutek)...máma tátu furt buzeruje...když se jí něco řekne, třískne dveřmi a odejde si postěžovat babičce...táta je naštvanej! Nechci mít vztah jako naši...kdybych se někdy vdala, tak to tak nechci.

A hádali se?

Vůbec nevím...naši k sobě vůbec nejdou...nechápu jak to spolu můžou vydržet!

Kdo rozhodoval?

Asi táta...jsem přesná kopie táty...táta je tvrdý...na mě...musela jsem jít na vejšku. Od táty mě všechno víc mrzí...mám strach, že pro něj nebudu nikdy dost dobrá. Někdy se chovám zase jako mamka...moc se starám. Když se něco jako to...utíkám do pokoje a třískám dveřma.

Padlo někdy slovo o rozvodu?

To asi ani ne...z tátovo strany bych to pochopila...máma vše řeší, rozebírá...sype na nás problémy.

Teď se vrátíme k tobě...co tvá první láska?

No, Michal...seznámili jsme se na mojí první zábavě...líbil se mi, tak jsem ho uháněla, pak mě doprovázel do školy...bylo mi asi 15 let. Asi 3 měsíce jsme si psali dopisy...(úsměv)...no a pak mi dal první pusku...vůbec si to nepamatuju...byl to šok...ale krásnej. No, pak jsme byli pořád spolu, poznala jsem jeho kamarády...bylo to jako hezký.

A co první milování?

První sex si nepamatuju...nevím. S Michalem jsem začala chodit v 15-ti, nebyla jsem na to asi připravená...on byl o dva roky starší...a trochu mě tlačil...nějak to neuměl, byla jsem jeho první...moc si to nepamatuju.

Jak dlouho jste spolu byli?

Ty jo, 11 let! Nejdřív jsme spolu 4 roky chodili...pak přišel byt...pes.

Jaký byl Michal?

(ticho)...ze začátku byl hodnej, což jsem asi potřebovala...já měla problémy, on měl problémy...jeho rodiče se rozváděli, nechodil do školy, hodně pil...tahala jsem ho vožralýho domu...když byl nalitej, tak byl hrubej...jednou mě odhodil na zem...vytáhl na mě nůž...měl z toho srandu, ale já ne! Když jsem nastoupila do práce, tak se změnil, já mám vejšku on měl výučák...dával mi to sežrat...vyčítal mi to. Nemakal, tahal ze mě prachy. Pak jsme se museli vystěhovat z bytu a to sem přemejšlela o rozvodu. Měla jsem ho ráda a čekala, že se změní...nic jsem mu neřekla...ani jsem se nějak nehádali...prostě jsme se tak jako míjeli.

Jak to probíhalo?

Přišel za mnou do práce...pak jsme šli do města...a já se s ním rozešla. Byl v šoku...nečekal to.

A co ty?

Bylo to hrozný, byla jsem na něj zvyklá...měla jsem výčitky svědomí...že jsem ho opustila v nejtěžším období. Bylo mi ho líto. Pak jsem šla bydlet sama...byla to hrůza...psycho! Nebyla jsem zvyklá na cizí lidi.

Takže Michal nenaplnil tvoje očekávání...jakou jsi měla představu o partnerovi?

Nevim...nepřemýšlela jsem o tom...neměla jsem představu...když jsem byla malá myslela jsem si, že láska je to, když se dva lidi vezmou, když maj jako svatbu (úsměv)...myslela jsem, že s Michalem budu na furt.

A co další vztahy?

Líbil se mi kolega v práci, Míra, byl o dva roky starší...ale já chtěla jen sex a on asi taky, ale měla jsem ho ráda...nějak sem se nechtěla vázat a takhle mi to vyhovovalo. Byl sobeckej, namyšlenej, koukal jen na sebe...musela jsem dolejšat, tak sem to utla.

A máš teď přítele?

(úsměv) Mám.

A můžeš mi o něm něco říct?

Dan je mladší než já, je mu 21 let...je na mě moc hodnej a povídáme si, to s Michale a Mírou nefungovalo...mám pocit, že mu můžu říct všechno. Přejde mi starší, jeho rodiče se rozvedli a nemá to jenoduchý... (úsměv) i v posteli je skvělej a ohledupnej, to jsem ještě nezažila.

Jak to vidíš do budoucna?

No to uvidíme...je o moc mladší...já bych se chtěla třeba jako uhnízdit, ale zatím se toho bojím.

Příloha č. 6 - Rozhovor s třetí dcerou Veronikou

Vzpomínáš na vyprávění maminky na těhotenství s tebou, jak se cítila a tak? Vyprávěly jste si o tom někdy?

No to...jako když se zeptám, tak něco řekne...nevím. Vlastně mě napadá...byla jsem třetí pokus o kluka, měl to být Fanda (smích). Táta to vzal.

A kopala jsi...?

To mi neříkala.

A seděly jste třeba u tvých fotek?

Ne, ale na fotkách jsem uřvaná, furt jsem řvala (smích). Když jsem byla mimino, tak mě furt museli chovat, nechtěla jsem spát, když jsem usla, tak stačilo vrznout a byla jsem vzhůru.

A jaké jsi byla miminko?

Říká, že podobný jako Nikča, byla jsem malá, hubená...nevím.

A brečela jsi hodně?

Hodně jsem se styděla...vlastně na celý základce.

K tomu se ještě dostaneme. A kojila tě mamka?

Já myslím, že asi jo. Problémy myslím žádný nebyly.

Jak jsi papala, když jsi byla větší?

(smích) Já myslím, že dobře! (smích, Veronika je silnější postavy)

Co první krůčky?

To nevím. Jako malá si nic nepamatuju, vzpomínám si na babičky.

Máš nějaké vzpomínky na školku?

Na školku?

Jaký to bylo?

No, nic moc. Neměla jsem jí moc ráda. Styděla jsem se před cizíma lidma, bála jsem se jich, když jsem měla jít někam, kde to neznám, bylo to hrozný. Ve školce to ale šlo, návštěvy byly horší. Všeho jsem se bála...styděla.

A co kamarádi?

Já se s těma dětma ani moc nebavila...já se styděla...(ticho)...bavila jsem se s dvěma holkama. Jinak tam chodili i starší, ty měli takový svý party. Buď tam byla jedna kámoška nebo ta druhá, dohromady jsem se ani nějak nebavily. Jedna byla naše sousedka a tam měla i staršího brácha, vždycky jsem si povídaly za plotem a ten vždycky přišel nějak jí navedl a nemluvila se mnou (smích). Pamatuju si, že jsem byla hodně sama, sama jsem si hrála...často jsem byla u babičky...no a pak pro mě přišli naši a odvedli mě domu. U nás se pořád něco dělalo a vlála jsem za nima...třeba mě posadili pod strom a dělali dřevo...jo a představ si, že jsem se naučila sama jezdit na kole...volala jsem na mamku do sklepa, že už to umim.

Jaký to pro tebe bylo?

No, moc dobrý ne...mrzelo mě to...pak to tak nějak přešlo.

Brečela jsi ve školce?

To si pamatuju, že vždycky jsem tam nechtěla, ale šla jsem tam. Ale řvala jsem jen jednou. No, brala jsem to tak, že tam jako musím a prostě sem tam šla...ale že by mě to tam bavilo, to ne. Jediný co mě bavilo byly svačinky (smích). No a pak jsme měli jinou učitelku a ta byla úplně super, byla fakt dobrá.

Jak jste si hrály s holkama?

To nevím vůbec, asi občas jsme si hrály v kuchyňce, když nás tam někdo pustil, většinou to měli zabraný ty starší...jinak nevím...ze školky vim akorát, když jsem končili. Hrála jsem si s panenkami, docela dlouho, ještě na základce, asi do čtvrtý třídy. Máma měla místnost nahoře a tam jsem si hrála. Nebo jsem si hrály na písku a vařily jsme, to byla sousedka, ona kradla bábě prášky a z toho jsme vařily a míchaly (smích). Pak si pamatuju, že jsem malovali, učitelka řekla, abychom něco namalovali do pravého rohu...jenže já do dneška neumím strany...

A co na základce?

Jo, tak tady jsem měla jednu dobrou kamarádku. Bylo to těžký si najít kamarády, se kterýma bych si sedla...měla jsem starší ségry a dětem jsem moc nerozuměla. Když měly holky starší sourozence, tak to bylo super...jinak mi přišli jako telata.

A na střední?

Tady jsem taky měla dobrou kamarádku, vždycky jsem měla jen jednu. Na střední jsem se hodně změnila...přestala jsem se stydět a všeho bát.

A když se vrátíme k dětství, měla jsi ráda šatičky a holčičí věcičky?

Nevím, my jsme to moc neměly, nosila jsem to, co na mě máma natahla, do čtvrtý třídy jsem chodila podle mámy, ani jsem nějak neprotestovala, bylo mi to jedno.

Lákalo tě vaření s mamčou, dělaly jste něco spolu?

No, tak normálně.

Vybavuje se ti nejhezčí zážitek s mamkou?

To nevím, to asi ne. Sama jsem s ní nikdy nebyla, jako celá rodina, to jsme někde byli...byli jsme na horách. Vlastně jo...když jsem byla nemocná, spala jsem u mamky v posteli...bylo to fajn (úsměv).

Jak jste si to užili na horách?

Dobře. No, ona neležela.

Nejhorší zážitek, co jste spolu prožily?

(ticho) Taký tak nic.

A jaký má mamka dobrý vlastnosti, co máš na ní ráda, za co jí obdivuješ?

(ticho)...to jako nevím, nevím za co bych jí obdivovala...(dlouhé ticho)...fakt nevím.

Vadí ti něco na mamce?

(smích) Jo. To její vypytování a ty její nálady.

A jaký nálady?

Má špatný nálady, je nepříjemná...no prostě ta její ironie...nikdy ti neřekne udělej tohle, ale „je třeba“(předpojatý tón v hlase), to mi vadí, kdyby to řekla, tak jdeš. Kope okolo sebe, ví co tě naštvě, dělá naschvály...hroutí se kvůli ničemu...někdy taky brečí...ale ona se umí vydeptat sama, všechno řeší a rýpe se v tom. Nejhorší je takový to „Já se někam odstěhuju!“ nebo „Dělejte si to sami!“ A furt odposlouchává. Štve mě, že taky matka nepřizná pravdu.

A myslíš si, že ti zasahuje do tvého prostoru?

Jo. Když se třeba s někým bavím a ona je dole a poslouchá, to mi vadí. Nemusí slyšet všechno.

Co jste dělaly s mamkou společně, měly jste společné zájmy?

Ne, ona na mě neměla čas. Vždycky dělala nějaký válečky, většinou jsem byla na zahradě sama...potom si vzpomínám, že jsme skoro každý víkend chodily na nákupy...no bylo to...byla jsem spíš naštvaná, ona chtěla někam jet a dokázala to znepříjemnit...jinak si nic moc nepamatuju, moc jsme spolu nebyly. Myslím si, že mamka nám vše vynahrazovala věcma...něco tím kompenzovala, to bylo jediný co to...no.

A je ti líto, že jste spolu nebyly?

Tak ani ne.

A teďka? Jak si to s mamkou užíváte, když jste spolu? Máte něco společného, koníčky, zájmy...?

Ne, většinou přijedu...no a vypadnu někam ven.

A povídáte si?

Jo, teď docela jo. Ona mi něco říká o práci, ale mě to moc nezajímá...nebo i normálně, co dělala, co si koupila.

A když máš třeba nějaký průšvih, jdeš za mamkou?

Ne.

A za ségrama?

Podle toho, co to je...a když tak za Jančou...za Luckou ani ne.

A jak si s holkama rozumíš?

S Jančou asi víc...má podobnou povahu jako já...i se jí svěřuju...Jana v určitých situacích nahrazovala mámu. Máma nám nic neříkala, třeba jako „krámy“, to Jana jo. Když jsem to dostala poprvý, tak to bylo fakt hrozný.

A co když jsi šla poprvé na gyndu?

(smích) ...tam jsem šla nedávno...tak nějak mi nikdy nic neříkala, tak jsem neměla potřebu se vypytovat.

Co otázky týkající se sexu?

Tak to třeba doma vůbec neřešíme...neumím si představit, že bych si o tom s ní povídala.

Říkala jsi, že máte podobnou povahu s Janou? Co to znamená?

(ticho)...to nevím...ale Lucka je třeba taková šetřivá...my s Jančou, co máme, tak utratíme.

A co společné zájmy?

Oblečení. S Luckou ani ne...občas se mnou jde pařit.

Jakých vlastností si vážíš u holek?

(dlouhé ticho)...tak nějak všechno...asi tak nějak nemůžu říct, co se mi líbí, spíš, co se mi nelíbí...

A co se ti nelíbí?

Většinou náladovost, u obou, ale je asi normální...(ticho)...jinak asi nic.

Napadá tě k tomu ještě něco?

Jo vlastně vztah Jany ke všem, s nikým se moc nebaví. K babičce nejde třeba vůbec, říká, že když si k ní nevypěstovali vztah, tak teď už to nezachrání. I s mámou se moc nebaví, třeba celý týden se nevidí a to bydlí ve stejném baráku, nikdy by jí nesvěřila Nikču. Vzpomínám si, že jsem měla ráda Jany přítele Lukáše, byla s ním asi od 16-ti a mě bylo v té době asi 6 let...byl jako můj brácha, fakt jsme si sedli...on uznával můj názor, když se rozešli, bylo mi to jako líto. Lukáš mi nahrazoval něco chlapeckého, táty jsem se bála a tak nějak mě začal brát až teď. Táta byl dřív zatížený na Lucku, to bylo furt „Lucinko sem...“, teď už ani ne, nebere ji jako dřív, teď jsem oblíbená já...já ho odvetu, přivezu...dojedu pro ožralýho fotíka do hospody (smích). Teď je spíš zatížená na Lucku mamka.

A vadí ti to?

Ani ne...řeknu „Jdi si za Lucinkou...“ (předpojatost v hlase).

A co Jany druhý přítel, Vašek si říkala?

Vašek je případ sám pro sebe, učil mě, no...Jana si dala inzerát na seznamku a on jí odpověděl...já si ho pamatovala ze školy...jako že není vyvrhel, tak do toho Jana šla (předpojatost).

Říkala jsi, žeš měla babičku...

Tam jsem hodně chodily, (předpojatost v hlase) máma tam byla furt (povzdech)...většinou se dělaly nějaký práce, třeba se sušilo...nejvíc mě asi dostalo, (ironie) když jsem měla zápal plic, čtyřicítky horečky, tak místo toho, aby se mnou byli doma, tak mě dali do auta a nechali mě v autě...oni sušili...to je fakt mazec. Máma šla radši sušit, než aby byla se mnou.

A jakej si myslíš, že má mamka a babička vztah?

No...(ticho)...myslim si, že docela dobrej...myslim, že podřízenej, když něco řekne babička, tak to tak musí být. Mamka se chodí se vším radit. Mamka vyprávěla, že když byla malá, babička dostala při porodu krev a chytla žloutenku, pak byla dlouhou dobu na infekčním, nikdo za ní nemohl, o mamku se starala prababička.

Napadá tě ještě něco k babičce?

No asi to...babička je jedináček...asi nemohli mít děti, měli jí pozdě. Dřív bylo normální mít pět dětí, ale ona byla sama a musela pomáhat na poli. Myslim, že z toho pramení ta její tvrdost a sobectví. Když byla prababička stará, tak jako babíka se o ní starala...asi 5 let než umřela...bydlela u nich...babíka na ní byla strašná...no asi jí i mlátila...jako mazec...postavila před ní jídlo a babi jez, ona sama nemohla.

Jak vycházela babička s dědou?

(posměšek) Pamatuju si, jak byl děda marod, bral antibiotika a měl zimmici, fakt jako hotovej. No a babíka, že je třeba posekat zahradu a „kdo to jako udělá?“ (předpojatost v hlase, vztek)...no děda šel sekat zahradu. Bába má všechno nalinkovaný a tak to prostě musí být. Není to ideální babička, to byla ta druhá. Když jsem byla malá, tak mě do 4. třídy vypravovala do školy, spala jsem tam, protože máma byla v práci...no jako budila mě písničkou...fuj nesnášela jsem to.

A jaký je děda?

Takovej jako choleric, občas se hádaj...za mlada byli na nože.

Vzpomínáš si na tatku?

Jo, vzpomínám...ten byl takovej přísněj...dost po nás řval.

Křičela na tebe mamka?

No, taky...když jsem něco udělala.

Jak hodnotíš vztah s mamkou?

Tak asi v celku dobře...ale zase takovej vztah matka – dcera to asi není, že bysme si něco vyprávěly to asi ne.

A svěřovala ses jí s něčím?

Ne.

Myslíš si, že by mamka měla udělat něco jinak ve výchově?

Jako nevim, no. Ona už je taková. Pamatuju si, že když jsme byly nemocný, máma to tak jako neřešila...nutila nás do školy...žádněj doktor, antibiotika.

A co třeba udělala dobře ve výchově?

To nevim...no, vychovaná jsem vcelku dobře, mohlo to být horší. Řeším, co by na to řekli naši, když něco udělám...nedovolim si přijít „na káry“, nedovolim si zapálit cigó.

Bereš je jako autoritu?

To jo.

A záleží ti na jejich názoru?

Ne, to ne. Neberou názory jiných.

A jaký je vztah vašich?

No, docela mazec...prej lítaly dveře...když se táta naštvál, odvezl holky do Terezína k babi (otcova matka).

Hádali se?

Tak na to si nevzpomínám vůbec...nevim...to říkaly holky.

Jaká byla babička z tatkovy strany?

No, mamka s ní měla problém...ale to pochází od babíky (matčina matka), je závistivá a asi i žárlivá, když se holky vrátily z Terezína říkala (předpojatost): „Tak ty jsi byla v Terezíně?“, „Babička to tam má lepší, jo?“. Myslim, že to pochází od ní, že mamku poštvála. Když měla babi z Terezína narozky, tak jí mamka nedala žádný dárek.

Co si o tom myslí táta?

Nevim...matka chodila k babice a stěžovala si na něj...nikdy neřekla, že Fanda to a to, ale Novák (změna příjmení) udělal to a to. Babíka zasahuje tak nějak pořád...musí se jet podle nich...diktuje, co se bude

dělat. Nejhorší je, že zasahuje i do Nikči...prý by neměla jezdit k babičce (matka bývalého partnera), měla Vaškovi říkat „tati“ (nevlastní otec). Vaškovo máma je hrozná baba...pomlouvá, vyzvídá a tak.

A jaký vztah mají vaši teď?

Skoro dobřej...si povídaj...akorát máma furt prudí.

Co sis odnesla od rodičů?

No, že bych to takhle nechtěla, neryla bych kvůli každý kravině.

Co ti vadilo, když si byla malá?

Nevim.

A jak ses doma cítila?

(ticho) ...to si nepamatuju...byla jsem hodně sama...nevim, byla jsem hodně venku.

A odnesla sis něco dobrého od vašich?

(ticho)...asi ani ne.

Jaký by měl být tvůj partner?

No, víc dominantnější...vadí mi, když sebou nechá vláčet...zkouším, co vydrží, ale většinou nevydrží. Chci chlapa jako chlapa, ramena (ukazuje rukama široká ramena), neměl by být hubenej...nevim...asi trochu chytrej musí být, musí se postarat, jako aby měl prachy (smích). Ne žádnéj sociál v teniskách.

A co tvoje první láska?

A to myslíš jak?

Co tě k tomu napadá?

Tak kluci se mi líbili (smích), v pátý třídě jsem „chodila“ s jedním klukem...chodili jsem za ručičku okolo řeky a vyprávěli si o telenovelách.

Jaký byl tvůj první polibek? Myslim jako opravdovej?

(úsměv)...to bylo na rozlučku na základce...byla jsem opilá...bylo to dobrý.

Co tvůj první vztah?

No, to jsem chodila s vojákem...Tomáš se jmenoval...byli jsme spolu půl roku...byla to zkušenost, kterou bych přála všem, náš vztah se odvíjel od sexu a od vína. Ty jo, bylo mi 16 a Tomovi 25, potkali jsem se na maturáku...byl to normální chlap s autem a bytem...nebrala jsem to až tak vážně...když jsem s někým delší dobu, tak mě jako přestává bavit...někdo řeší, že má ten jeho 1000 bab, mě to nevadí, až tak to neřeším...Toma jsem měla ráda...byla to spíš chemie...bylo mi dobře...rozuměli jsme si celkem. No a pak jsme se domluvili na konci vztahu, protože odjížděl na misi.

S Tomem si měla první sex?

(úsměv) Jo, bylo to dobrý.

Bylo ti líto, že odjíždí?

Ani jsem to nějak neřešila...líto mi to nebylo...pak jsem si přestali psát...ale jako žádný básničky, to nesnáším, na romantiku mě nikdo nedostane...třeba na panáka (smích)...už když jsem byla s ním, měla jsem bokovky.

A další vztahy po Tomovi?

Další vztah jsem neměla...mě bavilo, že nikoho nemám a chtěla jsem si užívat, prostě jsem na diskárně někoho odchytila a vyspala se s ním. Bavilo mě tak jako se opít, tancovat a užít si to...nepamatovala jsem si jména a pak ani obličej (smích).

No a teď?

(ticho)...no, teď už mě nebaví pařit (povzdech)...zklidnila jsem se.

A máš partnera?

Nemám.

Chtěla bys partnera?

(váhání)...asi jo, na druhou strany asi ne...já nevím...nebavilo by mě, že mě někdo furt kontroluje...mám to z domova, bojím se, že mě bude hlídat...tak jako by mi vyhovoval víc kamarád, protože potřebuju svobodu.

A je někdo na obzoru?

Ne, není...není čas.